

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องการศึกษาคุณลักษณะด้านจิตสาธารณะของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. คุณลักษณะด้านจิตสาธารณะ

- 1.1 ความเป็นมาเกี่ยวกับคุณลักษณะด้านจิตสาธารณะ
- 1.2 ความหมายของคุณลักษณะด้านจิตสาธารณะ
- 1.3 ความสำคัญของการมีคุณลักษณะด้านจิตสาธารณะ
- 1.4 คุณลักษณะของบุคคลที่มีคุณลักษณะด้านจิตสาธารณะ
- 1.5 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนและนักศึกษา
- 1.6 รูปแบบของคุณลักษณะด้านจิตสาธารณะ
- 1.7 การเกิดคุณลักษณะด้านจิตสาธารณะและคุณลักษณะด้านจิตสาธารณะต่อ

สังคม

- 1.8 ผลกระทบของการขาดคุณลักษณะด้านจิตสาธารณะ
- 1.9 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะด้านจิตสาธารณะ
- 1.10 ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการมีคุณลักษณะด้านจิตสาธารณะ และคุณลักษณะที่

เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะด้านจิตสาธารณะ

- 1.11 แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะด้านจิตสาธารณะ
- 1.12 คุณลักษณะและประเภทของนักศึกษาในมหาวิทยาลัย
- 1.13 ปัจจัยสภาพแวดล้อมทางสังคม

2. บริบทมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

- 2.1 ความเป็นมาและสภาพปัจจุบันของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
- 2.2 วิสัยทัศน์/พันธกิจ
- 2.3 แผนยุทธศาสตร์/กลยุทธ์การพัฒนา

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- 3.1 งานวิจัยในประเทศ
- 3.2 งานวิจัยต่างประเทศ

คุณลักษณะด้านจิตสาธารณะ

คุณลักษณะด้านจิตสาธารณะ คือการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม มีความตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมส่วนรวม มีความรู้สึกปรารถนาที่จะช่วยเหลือสังคม มีการแสดงความรู้สึกและการปฏิบัติที่เกี่ยวกับการกระทำตามหน้าที่ที่รับผิดชอบต่อตนเอง การมองโลกในแง่ดี มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองเกี่ยวกับบทบาทของตนเองการมีระเบียบวินัย ใช้เหตุผลในการแสดงพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งมีมาตรฐานในการมีบทบาทในการลดทอนอำนาจของกิเลสตัณหาต่างๆมีการแสดงออกที่ดีเกี่ยวกับครอบครัวการทำกิจกรรมในครอบครัวและมีการเห็นอกเห็นใจช่วยเหลือเกื้อกูลกันการเชื่อฟังคำสั่งสอนของพ่อแม่ญาติพี่น้อง การแสดงความช่วยเหลืองานของครอบครัว มีการยึดถือแบบอย่างของคุณธรรมจริยธรรมจากพ่อแม่และหลักคำสอนจากพระพุทธศาสนาการเข้าร่วมในการทำงานที่เป็นส่วนรวม มีความรักเอื้ออาทร และความสามัคคี การช่วยเหลือดูแลรักษาสิ่งต่างๆ ที่เป็นสิ่งของสาธารณะสมบัติ ยกย่องและให้เกียรติผู้อื่น การมีวิสัยทัศน์ร่วมกันตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นมีการเรียนรู้จากการปฏิบัติหรือทำกิจกรรมร่วมกันการเห็นคุณค่าหรือการให้คุณค่าแก่การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและสิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่ในสังคมการแสดงความรักเพื่อเพื่อแผ่เสียดสละทรัพย์สินหรือแรงงานของตนต่อส่วนรวม มีการปรับตัวทางอารมณ์ให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ เคารพกฎระเบียบของสังคมมีทัศนคติที่ดีต่อพฤติกรรมการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม ตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม การทำตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเพื่อส่วนรวม การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน คำเนิ่งถึงประโยชน์ส่วนตนและส่วนรวม มีจิตสำนึกที่เป็นไปเพื่อประโยชน์เกื้อกูลต่อสาธารณะชนคนหมู่มาก ให้กำลังใจ ให้แรงบันดาลใจแก่ผู้อื่นในการต่อสู้ เพื่อเอาชนะอุปสรรคในชีวิตของตนเอง มีสังคมอุดมการณ์หรือสภาพอันเป็นที่พึงปรารถนาาร่วมกันของมนุษยชาติโดยรวม การใช้เหตุผลการคิด การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับคนอื่น

1. ความเป็นมาเกี่ยวกับคุณลักษณะด้านจิตสาธารณะ

ในประเทศไทยเริ่มมีการกล่าวถึงจิตสาธารณะช่วงหลังพุทธศักราช 2500 คือ ช่วงเริ่มมี การใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แต่เริ่มเห็นเป็นรูปธรรมมากขึ้นหลังจากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ก่อนหน้านั้นกิจกรรมการช่วยเหลือสังคมซึ่งเสริมงานบำบัตทุกซ์ บำรุงสุขของรัฐ กระทำโดยสถาบันทางศาสนา มูลนิธิ ซึ่งจัด โดยเอกชนจัดตั้งช่วยเหลือคนในเชื้อชาติหรือจาก ภูมิภาคเดียวกัน เป็นลักษณะผู้ให้กับผู้รับ แต่หลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ประชาชนที่มีฐานะ ยากจนเริ่มตระหนักถึงพลังของตนเองและสำนึกต่อสังคมของชนชั้นกลาง

ถูกยกระดับสูงขึ้น (วิภาพันธุ์ ก่อเกียรติเจริญ, 2544 : 103) และต่อมาการพัฒนามุ่งเน้นคนเป็นศูนย์กลางในช่วง แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 - 2544) และเริ่มส่งเสริมประชาคม จังหวัดให้เกิดขึ้นในทุกจังหวัด ควบคู่กับการเตรียมขยายประชาคมตำบล (ศรีประภา เพ็ชรมีศรี, 2543 : 208) เพราะผลจากการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 พบว่า การพัฒนา เศรษฐกิจเพียงด้านเดียวไม่สามารถนำพาประเทศไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนได้ การพัฒนาต้องควบคู่ไปด้วยกันทุกด้าน ซึ่งไม่สามารถเกิดขึ้นได้ถ้าปราศจากความร่วมมือของคนในชาติ จิตสาธารณะเป็น เรื่องใหม่สำหรับสังคมไทย เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ก่อให้เกิดประชาสังคม จึงเป็นส่วนหนึ่งของ ทฤษฎีประชาสังคม (Civil Society) ซึ่งแตกต่างจากซีกโลกตะวันตกที่มีการกล่าวถึงเรื่องนี้มาเป็น เวลายาวนาน ทั้งนี้เนื่องจากความแตกต่างของระบบสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ประเพณีและ วัฒนธรรม โลกตะวันตกมีพื้นฐานการปกครองประเทศจากประชาชน เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อน ในการแก้ไขปัญหาสังคม เน้นบทบาทของกลุ่มคน องค์กรนอกภาครัฐ แต่ในประเทศไทยเริ่มจาก การปกครองในระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองอย่างกะทันหัน โดยไม่มีการเตรียมความพร้อมให้แก่ประชาชน ทำให้ประชาชนยึดติดกับระบอบเดิม คือต้องการ ผู้ปกครองในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในหลักสูตรการศึกษามักกล่าวถึงแต่หน้าที่พลเมือง แต่ไม่ได้ สอนสิทธิของพลเมือง ทำให้นักศึกษาไม่รู้สิทธิของตนซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ ดังนั้นประเทศไทยจึงปกครองด้วยชนชั้นผู้นำ เมื่อเกิดวิกฤตต่าง ๆ ประชาชนคิดว่าเป็นหน้าที่ของผู้นำในการแก้ไขปัญหา เมื่อเป็นเช่นนี้จึงมีผู้แก้ปัญหของประเทศเพียงกลุ่มเล็ก ๆ เท่านั้น ปัญหา ทั้งหมดไม่สามารถแก้ไขได้ จิตสาธารณะเป็นสิ่งที่มีความสำคัญที่จะทำให้พลเมืองสำนึกในสิทธิ และหน้าที่ โดยร่วมคิดและเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ให้ความสำคัญในการพัฒนาคน ซึ่งกลไกที่จะทำให้พัฒนาคน ได้นั้นคือ ระบบการศึกษา มีการกล่าวถึงจิตสาธารณะ ในด้านการศึกษาในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 และต่อเนืองมาถึง แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ได้กล่าวถึงการมีจิตสาธารณะ ไว้อย่างชัดเจนว่าเป็นคุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ ซึ่งจะช่วยในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง โดยกล่าวไว้ในเรื่องของประชาสังคมและการมีส่วนร่วมกับชุมชน

ในระยะของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 - 2554) ประเทศไทยยังคงต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในหลายบริบท ทั้งที่เป็น โอกาสและข้อจำกัดต่อ การพัฒนาประเทศ จึงต้องมีการเตรียมความพร้อมของคนและระบบให้มีภูมิคุ้มกันพร้อมรับ การเปลี่ยนแปลงและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น โดยยังคงอัญเชิญ “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็น แนวปฏิบัติในการพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวมทั้งมี “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” ต่อเนื่องจาก แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 และแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 และให้ความสำคัญต่อชุมชนเข้มแข็ง คือการรวมพลังสังคมจากทุกภาคส่วนให้มีส่วนร่วมดำเนินการในทุกขั้นตอนของแผนฯ พร้อมทั้งสร้าง เครือข่ายการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาสู่การปฏิบัติ รวมทั้งการติดตามสอบผลการดำเนินงาน ตามแผนอย่างต่อเนื่อง สถานะด้านสังคมของประเทศปัจจุบันคนไทยกำลังประสบปัญหาวิกฤต ค่านิยมที่เป็นผลกระทบจากการเลื่อนไหลทางวัฒนธรรมต่างชาติเข้าสู่ประเทศ ทั้งทางสื่อและ เทคโนโลยีสารสนเทศ โดยขาดการคัดกรองและเลือกวัฒนธรรมที่ดีงาม ทำให้คุณธรรมและ จริยธรรมของคนไทยลดลง โดยเฉพาะเด็กและเยาวชน เนื่องจากวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไป ทำให้สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษาและสถาบันศาสนา มีบทบาทในการอบรมเลี้ยงดู ให้ความรู้ ปลูกฝัง คีลธรรมให้มีคุณภาพและจริยธรรมลดน้อยลง นำไปสู่ค่านิยมและพฤติกรรมที่เน้นวัตถุนิยมและ บริโภคนิยมเพิ่มมากขึ้น

ส่วนสถานะด้านชุมชนของประเทศมีการพัฒนาศักยภาพของผู้นำชุมชน การสร้างเครือข่าย วิชาหลักชุมชน และกระบวนการมีส่วนร่วมสร้างงานสร้างอาชีพให้แก่ชุมชน ขณะที่ในด้าน วัฒนธรรม ค่านิยมที่ดีงามและภูมิปัญญาท้องถิ่นยังถูกละเลยและมีการถ่ายทอดสู่คนรุ่นใหม่ น้อย ทั้ง ระบบคุณค่าของสังคมไทยในเรื่องจิตสาธารณะ ความเอื้ออาทร และการช่วยเหลือซึ่งกันและกันเริ่มเสื่อมถอย วิสัยทัศน์และพันธกิจประเทศไทยตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 วิสัยทัศน์มุ่งพัฒนาสู่สังคม อยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน (Green and Happiness Society) คนไทยมีคุณธรรมนำความรอบรู้ รู้เท่าทันโลก ครอบครัวยั่งยืน ชุมชนเข้มแข็ง สังคมสันติสุข เศรษฐกิจมีคุณภาพเสถียรภาพและเป็นธรรม สิ่งแวดล้อมมีคุณภาพและทรัพยากรธรรมชาติยั่งยืน อยู่ภายใต้ระบบบริหารจัดการประเทศที่มี ธรรมชาติบาล ดำรงไว้ซึ่งระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขและอยู่ในประชาคมโลกได้อย่างมีศักดิ์ศรี สำหรับพันธกิจมุ่งสู่สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันภายใต้แนวปฏิบัติของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเห็นควรกำหนดพันธกิจของการพัฒนาประเทศด้านการพัฒนาระบบบริหาร จัดการประเทศให้เกิดธรรมชาติบาล ภายใต้ระบอบประชาธิปไตยที่มีองค์พระมหากษัตริย์เป็นประมุข มุ่งสร้างกลไกและกฎระเบียบที่เอื้อต่อการกระจายผลประโยชน์จากการพัฒนาสู่ทุกภาคี ควบคู่กับการเสริมสร้างความ โปร่งใส

สุจริต ยุติธรรม รับผิดชอบต่อสาธารณะ มีการกระจายอำนาจและกระบวนการที่ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจสู่ความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจ สังคมและการใช้ทรัพยากร โดยมีวัตถุประสงค์ส่วนหนึ่งเพื่อสร้างโอกาสการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมอย่างต่อเนื่องพร้อมเน้นยุทธศาสตร์การพัฒนาคอนให้มีคุณธรรมนำความรู้ เกิดภูมิคุ้มกัน โดยพัฒนาจิตใจควบคู่กับการพัฒนาการเรียนรู้ของคนทุกกลุ่มทุกวัยตลอดชีวิต

โดยสรุป ประเทศไทยเริ่มมีการกล่าวถึงจิตสาธารณะช่วงหลังพุทธศักราช 2500 คือช่วงเริ่มมี การใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แต่เริ่มเห็นเป็นรูปธรรมมากขึ้นหลังจากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ก่อนหน้านั้นกิจกรรมการช่วยเหลือสังคมซึ่งเสริมงานบำบัตทุกซ์ บำรุงสุขของรัฐ กระทำโดยสถาบันทางศาสนา มูลนิธิ ซึ่งจัดโดยเอกชนจัดตั้งช่วยเหลือคนในเชื้อชาติหรือจาก ภูมิภาคเดียวกัน เป็นลักษณะผู้ให้กับผู้รับ แต่หลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ประชาชนที่มีฐานะยากจนเริ่มตระหนักถึงพลังของตนเองและสำนึกต่อสังคมของชนชั้นกลาง ถูกยกระดับสูงขึ้น (วิภาพันธุ์ ก่อเกียรติขจร. 2544 : 103) และต่อมาการพัฒนามุ่งเน้นคนเป็นศูนย์กลางในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) และเริ่มส่งเสริมประชาคม จังหวัดให้เกิดขึ้นในทุกจังหวัด

2. ความหมายของคุณลักษณะด้านจิตสาธารณะ

คุณลักษณะด้านจิตสาธารณะในการศึกษาครั้งนี้เป็นส่วนหนึ่งของพฤติกรรมเชิงจริยธรรม ซึ่งคุณลักษณะด้านจิตสาธารณะได้ให้คำจำกัดความไว้หลากหลาย ดังนี้

บรรทม มณีโชติ (2530 : 25) ได้ให้ความหมาย การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม หมายถึง การอุทิศตนทำงานเพื่อสังคมและส่วนรวม การร่วมมือช่วยกันรักษาสมบัติของส่วนรวม ไม่ทำลาย สมบัติของส่วนรวม อุทิศตนทำงานเพื่อส่วนรวม มีน้ำใจ รู้จักแบ่งปัน ไม่เอาเปรียบผู้อื่น และ ทำประโยชน์โดยไม่หวังผลตอบแทน แบ่งออกเป็น 4 พฤติกรรม คือ

1. การช่วยเหลือ หรือให้ผู้อื่นด้านทรัพย์สินสิ่งของ ความรู้และแรงงาน
2. ความมีน้ำใจ โดยการแสดงความปรารถนาดีต่อผู้อื่นในด้านการพูดและการกระทำ โดยให้กำลังใจและแสดงความเห็นใจผู้อื่น
3. การไม่เอาเปรียบผู้อื่น โดยการสละทรัพย์สินสิ่งของ และแรงงานของตนเท่ากันหรือมากกว่าผู้อื่น
4. การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม โดยการอุทิศการทำงานเพื่อสังคมและส่วนรวมร่วมมือกัน รักษาสมบัติของส่วนรวม ไม่ทำลายสมบัติของส่วนรวม

สอ เสถบุตร (2530 : 592) ได้แปลความหมายของคำว่า Public หมายถึง ที่สาธารณะ ชุมชน การเปิดเผย การเผยแพร่ สิ่งที่เป็นของทั่วไป เช่น ถนนหลวง สิ่งที่เป็นของรัฐบาลและ สิ่งที่เป็นของประชาชน

พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว (2531 : 60) ได้ให้ความหมาย สาธารณะเป็นผลที่ได้มาจากการประเมินค่าการเห็นความสำคัญ ซึ่งมีฐานอยู่ที่ทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยม ความเห็น ความสนใจ หรือเป็นชีวิต ภายในของบุคคล ความตระหนัก ความคิด ทัศนคติ อารมณ์ แรงจูงใจ และความรู้สึกที่ได้รับจาก ประสบการณ์ในขณะนั้น คำว่า Public แปลเป็นไทยหมายถึง “สาธารณะ” ในประเทศไทยมักใช้กับสถานที่ สิ่งของ เครื่องใช้ที่เป็นของส่วนกลาง ทุกคนมีสิทธิที่จะใช้ประโยชน์จากสิ่งนั้นได้ แต่แท้จริงความหมายของคำว่า สาธารณะ เป็นคำที่มีความหมายกว้าง และสามารถใช้ได้กับสิ่งของ บุคคล สถานที่ และการกระทำศูนย์และแนวการศึกษาและอาชีพ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2539 : 19) ได้ให้ความหมาย การทำประโยชน์เพื่อสังคม หมายถึง การกระทำสิ่งที่ดีงามจนเป็นนิสัยเพื่อความสุข ความสงบของตนเองและสังคมโดยส่วนรวม ตลอดจนการกระทำเพื่อป้องกันปัญหาหรือ การสร้างสรรค์เพื่อประโยชน์ของสังคม

ชัยสิทธิ์ เถลิงมีประเสริฐ และคณะ (2540 :21) ได้ให้ความหมาย จิตสำนึก สาธารณะหรือจิตสำนึกต่อส่วนรวม ไว้ว่าหมายถึง คุณลักษณะทางจิตใจของบุคคลเกี่ยวกับการมองเห็นคุณค่า หรือการให้คุณค่าแก่การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและสิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่ในสังคมที่ไม่มีผู้ใดผู้หนึ่งเป็นเจ้าของหรือเป็นสิ่งที่คนในสังคมเป็นเจ้าของร่วมกัน เป็นสิ่งที่สามารถสังเกตได้จากความรู้สึกนึกคิดหรือพฤติกรรมกระทำที่แสดงออกมา

กนิษฐา นิทัศน์พัฒนา และคณะ (2541 : 8) ได้ให้ความหมายของคำว่า จิตสำนึก สาธารณะ ว่า เป็นคำเดียวกับคำว่า จิตสำนึกทางสังคมหมายถึง การตระหนักรู้และคำนึงถึงส่วนรวมร่วมกัน หรือคำนึงถึงผู้อื่นที่ร่วมความสัมพันธ์เป็นกลุ่มเดียวกับตน ซึ่งสอดคล้องกับที่ Susan (1997 : 223- 230) จิตสำนึกทางสังคม หมายถึง ความตระหนัก ความคิด ความรู้สึก และการกระทำต่อสังคม

ชาย โพธิสิตา (2541: 14) ให้ความหมายของ จิตสำนึกต่อสาธารณสมบัติคือ การใช้สาธารณสมบัติอย่างมีความรับผิดชอบ หรือการรับผิดชอบต่อสาธารณสมบัติ ซึ่งแบ่งเป็น 2 ด้าน คือ

1. รับผิดชอบต่อสาธารณสมบัติด้วยการหลีกเลี่ยงการใช้ และการกระทำที่เกิดความชำรุดเสียหายต่อ สาธารณสมบัตินั้น ๆ รวมไปถึงการถือเป็นหน้าที่ที่จะมีส่วนร่วมในการดูแลสาธารณสมบัติ ในวิสัยที่สามารถทำได้

2. การเคารพสิทธิในการใช้สาธารณสมบัติของผู้อื่น โดยการคำนึงว่าคนอื่นมีสิทธิในการใช้เช่นเดียวกัน จะต้องไม่ยึดสาธารณสมบัตินั้น ไว้เป็นของตัวเอง และไม่ปิดกั้นโอกาสการใช้ประโยชน์ของผู้อื่น โดยจากการศึกษาวิจัยเรื่องจิตสำนึกต่อสาธารณสมบัติ ศึกษากรณี กรุงเทพมหานคร ได้สรุปความเข้าใจของจิตสาธารณะหรือจิตสาธารณะไว้เป็น 2 ระดับ คือ ระดับที่ 1 เป็นจิตสำนึกแบบที่บุคคลไม่ต้องทำอะไรมา เพียงแต่ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายหรือไม่ ทำลายสาธารณสมบัติที่ตนใช้ก็พอ ซึ่งเป็นการแสดงออกว่าบุคคลมีความเข้าใจว่าควรหรือไม่ควร ปฏิบัติอย่างไรกับสาธารณสมบัติ ระดับที่ 2 เป็นระดับที่บุคคลกระทำการอันแสดงว่าเขามี ความรับผิดชอบที่ดีต่อสาธารณสมบัติ ไม่ว่าจะได้ใช้หรือไม่ใช้สาธารณสมบัตินั้นก็ตาม เช่น การมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาสาธารณสมบัติที่ชำรุดเสียหาย

ศักดิ์ชัย นิรัญทวี (2541 : 57) กล่าวว่า การมีจิตสำนึกสาธารณะคือมีจิตใจที่คำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวม คำนึงความสำคัญของสิ่งอันเป็นของที่ต้องใช้ หรือมีผลกระทบร่วมกันในชุมชน เช่น ป่าไม้ ความสงบสุขของชุมชน

ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์ (2542 : 9) กล่าวว่า คำว่า จิตสำนึกสาธารณะเป็นคำเดียวกับคำว่า จิตสาธารณะ ซึ่งหมายถึง ความเป็นพลเมืองผู้ตื่นรู้ ตระหนักในสิทธิและความรับผิดชอบต่อที่จะสร้างสรรค์ สังคมส่วนรวมของคนสามัญ พลเมืองที่รัก เรียกร้องการมีส่วนร่วม และต้องการที่จะจัดการดูแลกำหนดชะตากรรมของตนและชุมชน

สยามรัฐ เรื่องนาม (2542 : 25) ใช้คำว่า ความสำนึกเชิงสังคม หมายถึง การตื่นตัวความรู้สึกลึกซึ้งและความปรารถนาต่าง ๆ ของบุคคลในสังคมที่ต้องการเข้าไปแก้วิกฤตการณ์หรือ ปัญหาของสังคม และก่อให้เกิดพฤติกรรมการรวมตัวเป็นกลุ่มหรือองค์กร ทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจ หรือภาคสังคม ในลักษณะที่เป็นหุ้นส่วนกัน ก่อให้เกิดจิตสำนึกร่วมกัน

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (2542 : 14) ได้ให้ความหมายของ จิตสาธารณะว่า หมายถึง การรู้จักเอาใจใส่เป็นธุระ และเข้าร่วมในเรื่องของส่วนรวมที่เป็นประโยชน์ต่อชาติ

สีอพลั่ง (2542 : 3) จากบทความจิตสำนึกสาธารณะเส้นทางสู่ประชาชาติว่าจิตสาธารณะ (Public Consciousness) คำว่า “สาธารณะ” หมายถึง กิจสมบัติ สิ่งของ สถานที่ที่มีได้เป็นของปัจเจกบุคคลใด ทั้งยังอาจหมายรวมถึงความเป็นส่วนรวมและสังคมได้อีกด้วย จิต

สาธาณะมีความหมาย ในแง่ความเป็นพลเมืองผู้ตื่นรู้ ตระหนักในสิทธิและความรับผิดชอบที่จะสร้างสรรค์สังคมส่วนรวม ของคนสามัญ พลเมืองที่รู้จักเรียกร้องการมีส่วนร่วมและต้องการที่จะจัดการดูแลกำหนดชะตากรรม ของตนและชุมชน

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2543 : 17) ได้ให้ความหมาย จิตสาธารณะว่า หมายถึง ความคิดที่ไม่เห็นแก่ตัว มีความปรารถนาที่จะช่วยเหลือ ช่วยแก้ปัญหาให้แก่ผู้อื่นหรือสังคม พยายามฉวยโอกาสที่จะช่วยเหลืออย่างจริงจังและมอง โลกในแง่ดีบนพื้นฐานของความเป็นจริง และคำที่มีความหมายใกล้เคียงในเชิงพฤติกรรม ได้แก่ การทำประโยชน์เพื่อสังคม การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม จิตสำนึกทางสังคม จิตสำนึกต่อสาธารณสมบัติ จิตสำนึกต่อส่วนรวมหรือ จิตสำนึกสาธารณะ และจิตสาธารณะ

ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2543 : 243) ใช้คำว่าสำนึกทางสังคม หมายถึง ความรู้ ความเข้าใจ ความรับผิดชอบที่มีต่อสังคม และความรู้สึกร่วมได้ร่วมเสียดกับสังคม

ศรีประภา เพ็ชรมิศรี (2543 : 208) เสนอให้ใช้คำว่า จิตวิญญาณสาธารณะซึ่ง หมายถึง ความรับผิดชอบต่อสาธารณะหรือต่อสังคมที่บุคคลดำรงอยู่

พระไพศาล วิสาโล (2544 : 15) กล่าวว่า จิตสำนึกสาธารณะหมายถึง ความสำนึก ใส่ใจและพร้อมจะมีส่วนร่วมในกิจการสาธารณะ รวมถึงความเคารพและหวงแหนในสมบัติส่วนรวม ซึ่งมีใช้ เฉพาะครอบครัว ญาติมิตร คนรอบข้างหรือชุมชนละแวกบ้านเท่านั้น หากคลุมไปถึงบุคคลอื่นที่ไม่รู้จัก ไม่เคยพบ แต่ก็รู้อยู่ว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่ตนสังกัด

วิรัตน์ คำศรีจันทร์ (2544 : 6) ให้ความหมาย จิตสำนึกสาธารณะว่าหมายถึง กระบวนการคิดและลักษณะของบุคคล ที่มีการปฏิบัติโดยมีกระบวนการในระดับบุคคลไปสู่ สาธาณะมีความรักและรู้สึกเป็นเจ้าของสาธารณะ ต้องการที่จะทำประโยชน์มากกว่าที่จะรับจาก สาธารณะ

สุชาดา จักรพิสูทธิ์ (2544 : 22) กล่าวว่า จิตสำนึกสาธารณะเป็นคุณธรรมหรือข้อเรียกร้องสำหรับส่วนรวม ในสภาพการณ์ที่เกิดความไม่ปกติสุข ความร่วมมือของพลเมืองในการกระทำเพื่อบ้านเมือง

สุดจิต นิमितกุล (2544 : 55) ให้ความหมายของ จิตสำนึกสาธารณะคือจิตสำนึกของความเป็นพลเมือง

หฤทัย อาจปรู (2544 : 37) ให้ความหมายของ จิตสำนึกสาธารณะไว้ว่า หมายถึง ความตระหนักของบุคคลถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม ทำให้เกิดความรู้สึกรับรู้ถึงปัญหาที่จะช่วยเหลือ สังคม ต้องการเข้าไปแก้ไขโดยรับรู้ถึงสิทธิควบคู่ไปกับหน้าที่และความรับผิดชอบ

ดำเนินถึงพลังของคนว่าสามารถรวมแก้ไขปัญหาค่าได้ และลงมือกระทำเพื่อให้เกิดการแก้ปัญหา ด้วยวิธีการต่าง ๆ โดยการเรียนรู้ และแก้ไขปัญหาร่วมกับคนในสังคมนั้น

อัจฉรา โจนแจ่ม (2544) ให้ความหมายของ จิตสำนึกทางสังคมว่าหมายถึง สถานะความรู้ตัวถึงความคิด และความรู้สึกต่อบุคคลและสภาพแวดล้อม ที่เกิดจากการคิด คำนึงถึงส่วนรวมร่วมกัน

สุพจน์ ทราญแก้ว (2546 : 50) ให้ความหมายของความสำนึกทางสังคมหรือความสำนึกสาธารณะหมายถึง คุณลักษณะทางจิตใจของบุคคลเกี่ยวกับการมองเห็นคุณค่าหรือการให้คุณค่า การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและสิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่ในสังคมที่ไม่มีผู้ใดผู้หนึ่งเป็นเจ้าของ ร่วมกันเป็นสิ่งที่สามารถวัดได้จากความรู้สึกนึกคิดที่แสดงออกมา

ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร และคณะ (2547 : 2) ให้ความหมายของ จิตสาธารณะหมายถึง การรู้จักเอาใจใส่เป็นธุระและเข้าร่วมในเรื่องของส่วนรวมที่ใช้ประโยชน์ร่วมกันของกลุ่ม

เจษฎา หนูรุ่น (2551 : 4) กล่าวว่า จิตสาธารณะ หมายถึง ลักษณะของนักเรียนที่ รู้จักดูแล เอาใจใส่ เป็นธุระและเข้าร่วมในเรื่องของส่วนรวมที่ใช้ประโยชน์ร่วมกันของกลุ่ม

มัลลิกา มัลติโก (2551 : 5) ได้ให้ความหมายของคำว่าจิตสาธารณะ หมายถึง ความรู้สึกและความคิดที่มีต่อปรากฏการณ์ในด้านต่าง ๆ ทางสังคม ได้แก่ มิติทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมือง สุขภาพและสภาพแวดล้อม รวมถึงการตระหนักถึงความสำคัญของปัญหา ที่มีผลกระทบต่อตนเองและสังคมโดยรวม ตลอดจนแนวทางการแก้ไขสถานการณ์นั้น

เรียม นมรักษ์ (2552 : 8-9) จิตสาธารณะ หมายถึง จิตลักษณะและพฤติกรรมที่ แสดงถึงความสำนึกต่อส่วนรวมซึ่งครอบคลุมตัวแปร ต่อ ไปนี้

1. มีวิสัยทัศน์ร่วมกันตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม หมายถึง การมองอนาคตร่วมกัน รับรู้และเข้าใจทิศทางเป้าหมายที่จะไปด้วยกัน ลดความขัดแย้งเฉาะหน้าลง รับรู้ว่าคุณภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมือง

2. การมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง หมายถึง การรับรู้ในการทำกิจกรรมสังคม การร่วมคิด ร่วมตัดสินใจในการทำกิจกรรมสังคม ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือสังคม แสดงสิทธิในการเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือสังคม การริเริ่มกิจกรรมสังคม ด้วยตนเอง การเข้าร่วมในกลุ่มเพื่อช่วยเหลือสังคม การกำหนดวัตถุประสงค์และปฏิบัติตาม วัตถุประสงค์ในการทำกิจกรรมสังคม การให้ทุนทรัพย์เพื่อทำกิจกรรมสังคมการเสนอความคิดเห็นเพื่อผลักดันให้เกิดการเคลื่อนไหวในการพัฒนาสังคม

3. มีองค์การความรู้และความสามารถในการแสวงหาความรู้ หมายถึง การรับรู้ความสามารถของตนในการผลักดันเพื่อแก้ไขปัญหาสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การเรียนรู้จากการปฏิบัติหรือทำกิจกรรมร่วมกัน การสร้างและสั่งสมความรู้ที่จะสามารถปรับใช้และเรียนรู้เพิ่มเติม การกระตือรือร้น และหาวิธีแนวทางในการแก้ปัญหา การวิเคราะห์ สังเคราะห์ ถึงสถานการณ์ แนวโน้มความเปลี่ยนแปลง การสร้างเงื่อนไขในการทำกิจกรรมร่วมกัน การพัฒนาให้เกิดความต่อเนื่อง

4. มีความรับผิดชอบต่อสาธารณะในฐานะพลเมือง หมายถึง การรับรู้ว่าคุณเองสามารถแก้ไขปัญหาสังคมได้ มีความตื่นตัวที่จะเข้าร่วมกิจกรรมสังคม ให้ความสนใจต่อกิจกรรม ให้ความสนใจต่อกิจกรรมสังคม มีความรับผิดชอบต่อสาธารณะสมบัติ

5. มีการติดต่อสื่อสารอย่างต่อเนื่องและเชื่อมโยงช่วยความร่วมมือ หมายถึง การมีเครือข่ายในการทำกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือสังคม การเชื่อมโยงช่วยความร่วมมือของหน่วยงานต่าง ๆ เข้าด้วยกัน การประสานงานในการทำกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือสังคม การจัดตั้งกลุ่มชมรมช่วยเหลือสังคม การร่วมมือกับองค์กรของรัฐบาลและเอกชนในการทำกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือสังคม การมีระบบการจัดการที่มีประสิทธิภาพ

6. การวิเคราะห์ วิพากษ์ วิจัย วิจัย สภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมือง หมายถึง การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสาเหตุ และกระบวนการที่ทำให้เกิดปัญหาทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของปัญหาในสังคม การให้ความสำคัญกับการศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม การร่วมพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นถึงสภาพปัญหาแนวทางป้องกันและแก้ไข

7. ความรัก ความเอื้ออาทร ความสามัคคี หมายถึง การแสดงความคิดเห็นและความรู้สึกในการช่วยเหลือสังคม การมีความรักต่อเพื่อนมนุษย์ และสิ่งแวดล้อม การให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมของสังคม ความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น การรับรู้ถึงสิทธิของตนเองและคำนึงถึงสิทธิของผู้อื่น

Nailon, Knott and Carhart (1957 : 87) ได้ให้ความหมายของสาธารณะไว้หลายประการ ดังนี้

1. เรื่องที่ประชาชนมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ โดยรู้สึกเป็นเจ้าของของหวงแหนชาติ หรือสังคมส่วนรวม

2. สิ่งที่เปิดให้ใช้ หรือให้บุคคลทั่วไปมีส่วนร่วม โดยไม่ควบคุมการใช้หรือควบคุมบางส่วน เช่น สวนสาธารณะ
3. การเปิดโอกาสให้บุคคลทั่วไปได้รับรู้หรือเห็นการกระทำโดยทั่วกัน
4. การเข้าร่วม หรือความเสียดสีในการทำกิจกรรม
5. ผู้ที่มีความเป็นพลเมืองเป็นข้าราชการที่ทำงานเพื่อส่วนรวม หรือเป็นบุคคลที่เป็นตัวแทนของประชาชน
6. ความเป็นสากล

Kraft (1992) กล่าวว่า จิตสำนึกทางสังคมคือ ความสามารถของบุคคลในการรับรู้ถึงความไม่ยุติธรรม ให้ความสำคัญกับความต้องการที่หลากหลายของบุคคลอื่น และมีการกระทำเพื่อเปลี่ยนแปลงสังคม

Oslan, Blekher, and Chesnolaca (2000) กล่าวว่า จิตสำนึกสาธารณะคือสิ่งที่เกิดจาก จิตสำนึกของแต่ละบุคคล ก่อให้เกิดการร่วมแรงร่วมใจในการกระทำ โดยใช้ประสบการณ์และ พยายามผลักดันให้เกิดผลที่ก่อให้เกิดประโยชน์ของส่วนรวม

โดยสรุป คุณลักษณะด้านจิตสาธารณะ หมายถึงการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม มีความตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมส่วนรวม มีความรู้สึกปรารถนาที่จะช่วยเหลือสังคม มีการแสดงความรู้สึกและการปฏิบัติที่เกี่ยวกับการกระทำตามหน้าที่ที่รับผิดชอบต่อตนเอง การมองโลกในแง่ดี มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองเกี่ยวกับบทบาทของตนเองการมีระเบียบวินัย ใช้เหตุผลในการแสดงพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งมีมาตรฐานในการมีบทบาทในการลดทอนอำนาจของกิเลสตัณหาต่าง ๆ มีการแสดงออกที่ดีเกี่ยวกับครอบครัวการทำกิจกรรมในครอบครัว และมีการเห็นอกเห็นใจช่วยเหลือเกื้อกูลกันการเชื่อฟังคำสั่งสอนของพ่อแม่ญาติพี่น้อง การแสดงความช่วยเหลืองานของครอบครัว มีการยึดถือแบบอย่างของคุณธรรมจริยธรรมจากพ่อแม่และหลักคำสอนจากพระพุทธศาสนาการเข้าร่วมในการทำงานที่เป็นส่วนรวม มีความรักเอื้ออาทร และความสามัคคี การช่วยเหลือดูแลรักษาสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นสิ่งของสาธารณะสมบัติของและให้เกียรติผู้อื่น การมีวิสัยทัศน์ร่วมกันตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นมีการเรียนรู้จากการปฏิบัติหรือทำกิจกรรมร่วมกันการเห็นคุณค่าหรือการให้คุณค่าแก่การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและสิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่ในสังคมการแสดงความรักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เสียดสีทรัพย์สินหรือแรงงานของตนต่อส่วนรวมมีการปรับตัวทางอารมณ์ให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ เคารพกฎระเบียบของสังคมมีทัศนคติที่ดีต่อพฤติกรรมการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม ตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม การทำตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเพื่อส่วนรวม การมีวิสัยทัศน์

ร่วมกัน คำนี้ถึงประโยชน์ส่วนตัวและส่วนรวม มีจิตสำนึกที่เป็นไปเพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่นต่อ
 สาธารณะชนคนหมู่มาก ให้กำลังใจ ให้แรงบันดาลใจแก่ผู้คนที่ในการต่อสู้ เพื่อเอาชนะอุปสรรค
 ในชีวิตของตนเอง มีสังคมอุดมการณ์หรือสภาพอันเป็นที่พึงปรารถนาาร่วมกันของมนุษยชาติ
 โดยรวม การใช้เหตุผลการคิด การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับคนอื่น

3. ความสำคัญของการมีคุณลักษณะด้านจิตสาธารณะ

การที่คนมาอยู่ร่วมกันเป็นสังคมย่อมต้องมีความสัมพันธ์ในรูปแบบซึ่งกัน คน
 ในสังคม ซึ่งมีบทบาทและหน้าที่แตกต่างกันไป ถ้าคนในสังคมขาดคุณลักษณะด้านจิตสำนึก
 สาธารณะ ซึ่งนอกจากจะมีผลกระทบต่อบุคคล ครอบครัว องค์กรแล้ว การขาดคุณลักษณะด้าน
 จิตสำนึกสาธารณะยังมีผลกระทบต่อชุมชน ระดับประเทศ และระดับโลก ดังนี้ (ไพฑูริย์
 วัฒนศิริธรรม และสังคม ธรรม 2543: 22-29)

ในระดับบุคคลถ้าขาดคุณลักษณะด้านจิตสาธารณะแล้วจะทำให้เกิดปัญหาคือ

1. ชุมชนอ่อนแอ ขาดการพัฒนา เพราะต่างคนต่างอยู่ สภาพชุมชนมีสภาพ
 เช่นไร ก็ยังคงเป็นเช่นนั้น ไม่เกิดการพัฒนาและยั่งยืนไปก็มีแต่เสื่อมทรุดลง
2. อาชญากรรมในชุมชนอยู่ในระดับสูง
3. ขาดศูนย์รวมจิตใจ ขาดผู้นำที่นำไปสู่การแก้ปัญหา เพราะคนในชุมชนมอง
 ปัญหาของ ตัวเองเป็นเรื่องใหญ่ ขาดคนอาสาสมัครพัฒนา เพราะกลัวเสียทรัพย์ กลัว
 เสียเวลา หรือกลัวเป็นที่ครหาจากบุคคลอื่น

ในระดับชาติถ้าบุคคลในชาติขาดคุณลักษณะด้านจิตสาธารณะแล้วจะทำให้เกิด

1. วิกฤตการณ์ภายในประเทศบ่อยครั้งและแก้ปัญหาไม่ได้ อาทิ วิกฤตการณ์
 เศรษฐกิจ สังคมขาดเสถียรภาพทางการเมือง การชุมนุมขับไล่รัฐบาลหรือผู้นำประเทศ
2. ประเทศชาติอยู่ในสภาพล้าหลัง เนื่องจากขาดพลังของคนในสังคม เมื่อ
 ผู้นำประเทศนำมาตรการใดออกมาใช้ก็จะไม่ได้ผล เพราะไม่ได้รับความร่วมมือจากประชาชน
3. ประเทศชาติไร้เกียรติ ไร้ศักดิ์ศรี ทำให้ประชาชนในประเทศอื่นมองด้วย
 สายตาเหยียดหยามดูหมิ่นดูแคลนว่าเป็นประเทศด้อยพัฒนา

ในระดับโลกถ้าบุคคลขาดคุณลักษณะด้านจิตสาธารณะจะทำให้เกิดการเอารัดเอา
 เปรียบระหว่างประเทศ ทำให้เกิดปัญหาในระดับต่างๆ ดังนี้

1. เกิดการสะสมอาวุธกันระหว่างประเทศ เพราะขาดความไว้วางใจซึ่งกัน
 และกัน กลัวประเทศอื่นจะ โจมตี จึงต้องมีอาวุธที่รุนแรง มีอำนาจในการทำลายสูงไว้

ครอบครองเพื่อข่มขู่ประเทศอื่น และเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นก็มักมีแนวโน้มในการใช้ความรุนแรงของแสนยานุภาพทางสงครามในการตัดสินปัญหา

2. เกิดการก่อกวนแก่งแย่ง แข่งแย้งหรือครอบงำทางการค้าระหว่างประเทศ พยายามทุกวิถีทาง เพื่อให้เกิดการได้เปรียบทางการค้า ทำให้ประเทศด้อยกว่าขาดโอกาสในการพัฒนาประเทศของตน

3. เกิดการรังเกียจเหยียดหยามคนต่างเชื้อชาติ ต่างเผ่าพันธุ์หรือต่างท้องถิ่น มองชนชาติอื่น เผ่าพันธุ์อื่นว่ามีความเจริญหรือมีศักดิ์ศรีด้อยกว่าเชื้อชาติและเผ่าพันธุ์ของตนเอง ดูถูกต่อชาติอื่น

คุณลักษณะด้านจิตสาธารณะเป็นคุณธรรมหนึ่งของพลเมือง เป็นคุณค่าและจิตสำนึกเป็นจิตวิญญาณของ สังคม บุคคล องค์กร หรือสังคม สังคมที่ไม่มีคุณค่าและจิตสำนึก ทำให้ขาดพลังในการสร้างสรรค์เมื่อเกิดคุณลักษณะด้านจิตสาธารณะจะทำให้เกิดประชาสังคมนำให้เกิดความเข้มแข็งของสังคม ซึ่งจะทำให้การเมือง เศรษฐกิจ ศีลธรรมดี (ประเวศ วรรณี. 2541 : 20)

ระบบการศึกษาในปัจจุบันนอกจากสอนให้คนอ่านออกเขียนได้กระบวนการเรียนการสอนยังเน้นการท่องจำมากกว่าให้รู้จักคิด ประกอบกับวัฒนธรรมไทยที่ได้รับการสั่งสอนจากบรรพบุรุษให้เชื่อตามที่ผู้ใหญ่หรือผู้ปกครองอบรมสั่งสอน เป็นกระบวนการที่ทำให้ประชาชนไม่พึ่งตนเอง ขาดการไตร่ตรอง ดังนั้นถ้านักศึกษาขาดคุณลักษณะด้านจิตสาธารณะจะทำให้เกิดผลด้านความเป็นพลเมือง นักศึกษาเป็นวัยที่มีการพัฒนาในทุกด้าน คุณลักษณะด้านจิตสาธารณะจึงเป็นคุณธรรมประการสำคัญ ที่จะส่งเสริมทางด้านเจตคติของนักศึกษา ทำให้มีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ไม่เห็นแก่ตัว มีความเป็นพลเมืองและเห็นความเท่าเทียมกันของมนุษย์เป็นแรงผลักดันในภาคพลเมือง ทำให้สังคมมีการเคลื่อนไหวไปในทิศทางตามความต้องการของพลเมือง ทำให้ประเทศขับเคลื่อนด้วยอำนาจประชาชน ซึ่งเป็นพื้นฐานของประชาธิปไตย ถ้านักศึกษาขาดคุณลักษณะด้านจิตสาธารณะจะไม่มีความเป็นพลเมือง เป็นเพียงประชาชนที่ไม่รู้จักสิทธิและหน้าที่ของตนเอง รวมทั้งไม่เคารพสิทธิของผู้อื่น จะเจริญเติบโตไปเป็นประชาชนที่ไม่รู้จักการพึ่งตนเอง (Passive) รวมทั้งจิตใจคับแคบไม่ช่วยเหลือสังคม ขาดความสามัคคี ไม่สามารถเรียนรู้ ทำงาน หรือดำรงชีวิตร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ก่อให้เกิดผลเสียทั้งในระดับสังคม ประเทศ และสังคมโลก (Throne. 1997 : 437) เนื่องจากในปัจจุบันกระบวนการโลกาภิวัตน์ไม่เพียงเชื่อมโยงระบบธุรกิจและการตลาดเท่านั้น แต่มีผลกระทบต่อทุกระบบในสังคม ซึ่งบริบทนี้เชื่อมโยงกับระบบสุขภาพของบุคคล อย่างแยกกันไม่ได้ ทำให้มี

ผลต่อแบบแผนการดำเนินชีวิต จิตสาธารณะจึงเป็นสิ่งที่มหาวิทยาลัยต้องตระหนักเพื่อผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ คุณธรรม มีความรู้สึกร่วมกับชุมชน และมีความรับผิดชอบต่อสังคมในแง่มุมต่าง ๆ (Mayo, 1996) การมีจิตสาธารณะจึงมีความสำคัญต่อนักศึกษาในด้าน ความเป็นพลเมือง และด้านการออกไปประกอบอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพในอนาคต การนำไปใช้จึงต้องศึกษารายละเอียดและองค์ประกอบของการมีจิตสาธารณะ เพื่อนำไปเป็น แนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาให้นักศึกษาให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริง

โดยสรุป ความสำคัญของการมีคุณลักษณะด้านจิตสาธารณะ คุณลักษณะด้านจิตสาธารณะมีความสำคัญมากจิตสาธารณะเป็นคุณธรรมหนึ่งของพลเมือง เป็นคุณค่าและจิตสำนึกเป็นจิตวิญญาณของ สังคม บุคคล องค์กร หรือสังคม สังคมที่ไม่มีคุณค่าและจิตสำนึกทำให้ขาดพลังในการสร้างสรรค์ เมื่อเกิดจิตสาธารณะจะทำให้เกิดประชาสังคมก่อให้เกิดความเข้มแข็งของสังคม ซึ่งจะทำการเมือง เศรษฐกิจ ศิลธรรมดี และทำให้ประเทศชาติบ้านเมืองสงบสุข

4. คุณลักษณะของบุคคลที่มีคุณลักษณะด้านจิตสาธารณะ

ชัยสิทธิ์ เถลิงมีประเสริฐ และคณะ (2540 : 20) กล่าวถึง องค์ประกอบของการมีจิตสาธารณะไว้ดังนี้

1. การตระหนักถึงปัญหา
2. ความรู้สึกที่ดีต่อผู้อื่น
3. ความรับผิดชอบต่อสังคม
4. การลงมือปฏิบัติในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

ชูชัย สุภวงส์ (2540 : 22) กล่าวถึง องค์ประกอบของการมีจิตสาธารณะไว้ดังนี้

1. มีวิสัยทัศน์ร่วมกัน
2. มีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง
3. มีความเป็นธรรมชาติที่มีใจการแต่งตั้งหรือจัดตั้ง
4. มีความรัก ความเอื้ออาทร สามานฉันท์
5. มีองค์ความรู้และความสามารถในการแสวงหาความรู้
6. มีการเรียนรู้จากการปฏิบัติหรือทำกิจกรรมร่วมกัน
7. มีการติดต่อสื่อสารกันอย่างต่อเนื่อง

ยุทธนา วรณเปติ (2542 : 181-183) กล่าวถึง บุคคลที่มีจิตสาธารณะว่าต้องมีคุณลักษณะ ดังนี้

1. การทุ่มเทและอุทิศตน สิทธิของพลเมืองจะต้องสอดคล้องกับความรับผิดชอบต่อสังคม บุคคล ไม่เพียงแต่ปฏิบัติตามสิทธิเท่านั้น แต่ต้องปฏิบัติเพื่อช่วยเหลือให้บริการแก่บุคคลอื่น เพื่อพัฒนา สังคมด้วย อาทิ ถ้าต้องการให้ผู้แทนราษฎรมีความรับผิดชอบต่อความต้องการและประโยชน์ของประชาชน ประชาชนก็ต้องให้ความสนใจและติดตาม ไม่เพียงทำการหย่อนบัตรเลือกตั้งเท่านั้น ต้องเสียสละเวลาให้ในการเข้าไปมีส่วนร่วมกับการเมืองระดับท้องถิ่นและในสถาบันต่าง ๆ

2. เคารพความแตกต่างระหว่างบุคคล จากกระแสปัจเจกชนนิยม ส่งผลให้คนในสังคมมีลักษณะ ปิดกั้นตนเอง ไม่ไว้ว่างใจผู้อื่น เลือคบเฉพาะกลุ่มที่มีความเหมือนกัน ไม่สนใจการเมือง ทำให้ไม่สามารถปฏิบัติภารกิจของสังคมเพื่อผลประโยชน์ของส่วนรวม เกิดข้อขัดแย้ง การยุติข้อขัดแย้ง โดยการฟังเสียงข้างมาก ไม่นำไปสู่ประโยชน์ของส่วนรวม ดังนั้นผู้มีจิตสาธารณะต้องเป็นพลเมือง ในฐานะที่เป็นเอกลักษณ์ทางการเมืองสมัยใหม่มีความอดทน ตระหนักว่าการมีส่วนร่วมไม่ทำให้ได้อย่างที่ต้องการเสมอไป ต้องเคารพและยอมรับความแตกต่างที่หลากหลาย และหาวิธีอยู่ร่วมกับ ความขัดแย้ง โดยการแสวงหาทางออกร่วมกัน การจำแนกประเด็นปัญหา การใช้เหตุผลใน การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การตัดสินใจต้องมีการพูดแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกันให้มากที่สุดเพื่อหาข้อยุติ สร้างการเข้าร่วมรับรู้ ตัดสินใจ และผนึกกำลัง เพื่อให้เกิดการยอมรับจากทุกฝ่าย

3. กำเนิดถึงผลประโยชน์ส่วนตนและส่วนรวม คนในสังคมต้องคิดถึงการเมืองในฐานะกิจการเพื่อส่วนรวมและเพื่อคุณธรรมมากขึ้น

4. การลงมือกระทำ การวิพากษ์วิจารณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นเพียงอย่างเดียวไม่สามารถทำให้สถานการณ์ดีขึ้นต้องลงมือกระทำ โดยเริ่มจากครอบครัวในการวางพื้นฐาน ให้การอบรมด้านจริยธรรมของพลเมือง มหาวิทยาลัยไม่เพียงเป็นสถานที่ฝึกทักษะและให้ความรู้ ต้องรับช่วงต่อในการสร้างค่านิยมที่เหมาะสมต่อจากครอบครัว รวมทั้งเครือข่ายสังคมที่เกิดขึ้นระหว่างเพื่อนบ้าน ที่ทำงาน สโมสร สมาคมต่าง ๆ เชื่อมโยงบุคคลที่สนใจเรื่องของตนเข้าเป็นกลุ่มที่ใส่ใจผู้อื่นช่วยดำรงรักษาประชาคม สังคม และกฎจริยธรรม รวมทั้งสถาบันที่มีอิทธิพลสูงต่อสังคม คือสถาบันศาสนาและสื่อมวลชนนับว่ามีบทบาทสำคัญในการร่วมสร้างให้สังคมเข้มแข็ง

สมพงษ์ สิงหะพล (2542 : 15-16) ได้กล่าวถึงจิตสำนึกว่ามีอยู่ 3 ด้านหลัก ๆ คือ

1. จิตสำนึก เกี่ยวกับตนเองเป็นจิตสำนึกเพื่อพัฒนาตนเอง ทำให้ตนเองเป็นบุคคลที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น จิตสำนึกด้านนี้การศึกษาไทยมุ่งมั่นปลูกฝังมานาน เกิดบ้างไม่เกิดบ้างไป

ตาม สภาพการณ์ เป็นจิตสำนึกแบบคลาสสิกที่ทุกสังคมพยายามเหมือนกันที่จะสร้างให้เกิดขึ้นให้ได้ เช่น ความขยัน ความรับผิดชอบ ความมานะอดทน เป็นต้น เป็นจิตสำนึกที่ถูกปลูกฝัง และมีมานานตามสภาพสังคมไทย

2. จิตสำนึกเกี่ยวกับครอบครัวเป็นจิตสำนึกของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในครอบครัว เช่น ความเห็นอกเห็นใจ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความสามัคคีในครอบครัว เป็นต้น เป็นจิตสำนึกที่คนไทยส่วนใหญ่ถูกหล่อหลอมมาจากครอบครัว ญาติ พี่ น้อง

3. จิตสำนึกเกี่ยวกับสังคม หรือ จิตสำนึกสาธารณะเป็นจิตสำนึกที่ตระหนักถึงความสำคัญ ในการอยู่ร่วมกัน หรือคำนึงถึงผู้อื่นที่ร่วมความสัมพันธ์เป็นกลุ่มเดียวกัน เป็นจิตสำนึกที่คนไทย ยังไม่ค่อยมีและขาดกันอยู่มาก เพราะพื้นฐานความเป็นมาของสังคมไทย สมควรที่จะรีบพัฒนาขึ้น โดยเร็ว เช่น จิตสำนึกด้านเศรษฐกิจ จิตสำนึกด้านการเมือง จิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม จิตสำนึกด้าน สุขภาพ เป็นต้น

วิรัตน์ คำศรีจันทร์ (2544 : 31) ทำการศึกษาจิตสำนึกสาธารณะในบริบทประเทศไทย เป็น การวิจัยเชิงพัฒนาการและสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วมในชุมชนเมืองและชุมชนชนบท พบว่า คุณลักษณะของการมีจิตสำนึกสาธารณะประกอบด้วย

1. ความรัก ความเอื้ออาทร
2. ความเชื่อใจ
3. การเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง
4. การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล
5. การมีปฏิสัมพันธ์ กัน โดยใช้ความสามารถ เครือข่ายและการมีส่วนร่วม

ถัดดาวัลย์ เกษมเนตร และคณะ (2547 : 3) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบของจิตสาธารณะ จะต้องพิจารณาจากความรู้ความเข้าใจหรือพฤติกรรมที่แสดงออกถึงลักษณะดังนี้

1. การหลีกเลี่ยง การใช้หรือการกระทำที่จะทำให้เกิดความชำรุดเสียหายต่อของส่วนรวมที่ใช้ประโยชน์ร่วมกันของ กลุ่ม และการถือเป็นที่ที่ที่มีส่วนร่วมในการดูแลรักษาของส่วนรวมในวิสัยที่ตนสามารถทำได้

2. การเคารพสิทธิในการใช้ของส่วนรวมที่ใช้ประโยชน์ร่วมกันของกลุ่ม โดยไม่ยึดครองของส่วนรวมนั้นเป็นของตนเอง ตลอดจน ไม่ปิดกั้น โอกาสของบุคคลอื่นที่จะใช้ของส่วนรวม

แหวง โทจิรากร (2550 : 11) กล่าวถึงองค์ประกอบของการมีจิตสาธารณะไว้ดังนี้

1. มีจิตสำนึกที่เป็นไปเพื่อประโยชน์เกื้อกูลต่อสาธารณะชนคนหมู่มาก
2. ให้กำลังใจ ให้แรงบันดาลใจแก่ผู้คนในการต่อสู้ เพื่อเอาชนะอุปสรรคใน

ชีวิตของตนเอง

3. มีบทบาทในการลดทอนอำนาจของกิเลสตัณหาต่าง ๆ
4. มีสังคมอุดมการณ์หรือสภาพอันเป็นที่พึงปรารถนาร่วมกันของมนุษยชาติ

โดยรวม

วิทย์พัฒน์ สี่หา (2551 : 9) กล่าวถึง องค์ประกอบของการมีจิตสาธารณะไว้ดังนี้

1. การแสดงความรู้สึกและการปฏิบัติที่เกี่ยวกับการกระทำตามหน้าที่ที่

รับผิดชอบต่อตนเอง

2. การช่วยเหลือดูแลรักษาสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นสิ่งของสาธารณะสมบัติ
3. การแสดงความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เสียสละทรัพย์สินหรือแรงงานของตนต่อ

ส่วนรวม

4. การเข้าร่วมในการทำงานที่เป็นส่วนรวม
5. การใช้เหตุผลการคิด การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับคนอื่น
6. การมองโลกในแง่ดี
7. มีการปรับตัวทางอารมณ์ให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้
8. มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองเกี่ยวกับบทบาทของตนเอง
9. มีการแสดงออกที่ดีเกี่ยวกับครอบครัว
10. การมีระเบียบวินัย
11. การเชื่อฟังคำสั่งสอนของพ่อแม่ ญาติพี่น้อง
12. การแสดงความช่วยเหลืองานของครอบครัว
13. การทำกิจกรรมในครอบครัวและมีการเห็นอกเห็นใจช่วยเหลือเกื้อกูลกัน
14. ใช้เหตุผลในการแสดงพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง
15. เคารพกฎระเบียบของสังคม
16. มีการยึดถือแบบอย่างของคุณธรรมจริยธรรมจากพ่อแม่ และหลักคำสอน

จากพระพุทธศาสนา

เรียม นมรักษ์ (2552 : 52) กล่าวถึงองค์ประกอบของการมีจิตสาธารณะไว้ดังนี้

1. มีการติดต่อสื่อสารอย่างต่อเนื่อง
2. ความรักเอื้ออาทร และความสามัคคี
3. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมสังคม
4. ความรับผิดชอบต่อสาธารณะ
5. ยกย่องและให้เกียรติผู้อื่น
6. การมีวิสัยทัศน์ร่วมกันตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้น
7. มีมาตรฐานในการปฏิบัติงาน
8. มีองค์ความรู้และความสามารถในการแสวงหาความรู้
9. มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม

สุภะรัฐ ยอดระบำ (2552 : 25) กล่าวถึง องค์ประกอบของการมีจิตสาธารณะไว้ดังนี้

1. เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับครอบครัว
2. การมีพฤติกรรมที่เหมาะสมต่อครอบครัว
3. การมีสุขภาพจิตดี
4. มีทัศนคติที่ดีต่อพฤติกรรมการทำงานเพื่อส่วนรวม

ภัสวรรณ งามอาจ (2554: 20-21) กล่าวถึงองค์ประกอบของการมีจิตสาธารณะไว้

ดังนี้

1. ตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม

2. การวิเคราะห์ วิจัยสภาพสังคม เศรษฐกิจการเมือง และกระบวนการที่ทำให้เกิดปัญหาสังคม เศรษฐกิจการเมือง

ทำให้เกิดปัญหาสังคม เศรษฐกิจการเมือง

3. ด้านความรักเอื้ออาทร และความสามัคคี

4. การรับรู้ความสามารถของตนเองเพื่อแก้ปัญหาสังคม เศรษฐกิจการเมือง

และมั่นใจในความสามารถของตนเอง

5. การลงมือปฏิบัติ หรือร่วมมือในการแก้ปัญหาสังคม เศรษฐกิจการเมือง

และเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ

6. การมีเครือข่ายในการทำกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือปัญหาสังคม

วารุณี วงศ์วิรุฬห์ (2554: 25) กล่าวถึงองค์ประกอบของการมีจิตสาธารณะไว้

ดังนี้

1. การดูแลรักษาของส่วนรวม รู้จักใช้ของส่วนรวมแล้วเก็บเข้าที่

2. ลักษณะการใช้ของส่วนรวม รู้จักใช้ของส่วนรวมอย่างประหยัดและทะนุ

ถนอม

3. การทำตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเพื่อส่วนรวม

4. การอาสาที่จะทำบางอย่างเพื่อส่วนรวม

โดยสรุป องค์ประกอบของคุณลักษณะด้านจิตสาธารณะควรประกอบด้วย

1. คุณลักษณะด้านจิตสาธารณะต่อตนเอง หมายถึง การปฏิบัติที่เกี่ยวกับการกระทำตามหน้าที่ที่รับผิดชอบต่อตนเอง มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ประพฤติตัวให้เหมาะสม เว้นการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหาย เป็นจิตสำนึกเพื่อพัฒนาตนเอง ทำให้ตนเองเป็นบุคคลที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ซึ่งประกอบด้วย

1.1 มีองค์ความรู้และความสามารถในการแสวงหาความรู้

1.2 การแสดงความรู้สึกและการปฏิบัติที่เกี่ยวกับการกระทำตามหน้าที่ที่

รับผิดชอบต่อตนเอง

1.3 การมองโลกในแง่ดี

1.4 มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองเกี่ยวกับบทบาทของตนเอง

1.5 การมีระเบียบวินัย

1.6 ใช้เหตุผลในการแสดงพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง

1.7 มีมาตรฐานในการปฏิบัติงาน

1.8 มีความเป็นธรรมชาติที่มีใจการแต่งตั้งหรือจัดตั้ง

1.9 มีความเชื่อใจ

1.10 มีบทบาทในการลดทอนอำนาจของกิเลสตัณหาต่างๆ

2. คุณลักษณะด้านจิตสาธารณะต่อครอบครัว หมายถึง การปฏิบัติที่เกี่ยวกับการกระทำตามหน้าที่ที่รับผิดชอบต่อครอบครัว มีการแสดงออกที่ดีเกี่ยวกับครอบครัว มีการทำกิจกรรมในครอบครัว มีการเห็นอกเห็นใจช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และเชื่อฟังคำสั่งสอนของ ผู้ปกครอง พ่อแม่ ญาติพี่น้อง ยึดถือแบบอย่างคุณธรรม จริยธรรมที่ดีจากพ่อแม่ผู้ปกครองและ หลักธรรมสอนของพระพุทธศาสนาเป็นจิตสำนึกของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในครอบครัว ซึ่งประกอบด้วย

2.1 มีการแสดงออกที่ดีเกี่ยวกับครอบครัว

2.2 การทำกิจกรรมในครอบครัวและมีการเห็นอกเห็นใจช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

2.3 การเชื่อฟังคำสั่งสอนของพ่อแม่ ญาติพี่น้อง

2.4 การแสดงความช่วยเหลืองานของครอบครัว

2.5 มีการยึดถือแบบอย่างของคุณธรรมจริยธรรมจากพ่อแม่และหลักคำสอนจากพระพุทธศาสนา

3. คุณลักษณะด้านจิตสาธารณะต่อสังคมหมายถึง การปฏิบัติที่เกี่ยวกับการกระทำตามหน้าที่ที่รับผิดชอบต่อสังคม มีการดูแลช่วยเหลือรักษาสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นสิ่งของสาธารณะสมบัติ เห็นคุณค่าหรือการให้คุณค่าแก่การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม เคารพกฎระเบียบของสังคม ตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม ทำประโยชน์ส่วนรวมโดยไม่เอาประโยชน์ส่วนตนเป็นที่ตั้งเป็นจิตสำนึกที่ตระหนักถึงความสำคัญในการอยู่ร่วมกันหรือคำนึงถึงผู้อื่นที่ร่วมความสัมพันธ์เป็นกลุ่มเดียวกัน ซึ่งประกอบด้วย

3.1 การเข้าร่วมในการทำงานที่เป็นส่วนรวม

3.2 มีความรักเอื้ออาทร และความสามัคคี

3.3 การช่วยเหลือดูแลรักษาสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นสิ่งของสาธารณะสมบัติ

3.4 มีการติดต่อสื่อสารอย่างต่อเนื่อง

3.5 ขกย่องและให้เกียรติผู้อื่น

3.6 การมีวิสัยทัศน์ร่วมกันตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้น

3.7 มีการเรียนรู้จากการปฏิบัติหรือทำกิจกรรมร่วมกัน

3.8 การเห็นคุณค่าหรือการให้คุณค่าแก่การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและสิ่งต่าง ๆ

ที่มีอยู่ในสังคม

3.9 การแสดงความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เสียสละทรัพย์สินหรือแรงงานของตนต่อ

ส่วนรวม

3.10 มีการปรับตัวทางอารมณ์ให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้

3.11 เคารพกฎระเบียบของสังคม

3.12 มีทัศนคติที่ดีต่อพฤติกรรมการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม

3.13 ตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม

3.14 การทำตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเพื่อส่วนรวม

3.15 การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน

3.16 คำนึงถึงประโยชน์ส่วนตนและส่วนรวม

3.17 มีจิตสำนึกที่เป็นไปเพื่อประโยชน์เกื้อกูลต่อสาธารณะชนคนหมู่มาก

3.18 ให้กำลังใจ ให้แรงบันดาลใจแก่ผู้คนที่ในการต่อสู้ เพื่อเอาชนะอุปสรรคในชีวิตของตนเอง

3.19 มีสังคมอุดมการณ์หรือสภาพอันเป็นที่พึงปรารถนา ร่วมกันของมนุษยชาติโดยรวม

3.20 การใช้เหตุผลการคิด การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับคนอื่น

5. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนและนักศึกษา

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลโลกมี 8 ประการ ดังนี้ (2557 : เว็บไซต์)

1. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ หมายถึงคุณลักษณะที่แสดงออกถึงการเป็นพลเมืองดีของชาติธำรงไว้ซึ่งความเป็นชาติไทย ศรัทธายึดมั่นในศาสนาและเคารพเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ ผู้ที่รักชาติศาสน์กษัตริย์คือผู้ที่มีลักษณะซึ่งแสดงออกถึงการเป็นพลเมืองดีของชาติ มีความสามัคคี โปร่งคอง ภูมิใจเชิดชูความเป็นชาติไทยปฏิบัติตนตามหลักศาสนาที่ตนนับถือและแสดงความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์

2. ซื่อสัตย์สุจริต หมายถึงคุณลักษณะที่แสดงออกถึงการยึดมั่นในความถูกต้องประพฤติตรงตามความเป็นจริงต่อตนเองและผู้อื่นทั้งทางกาย วาจา ใจผู้ที่มีความซื่อสัตย์สุจริตคือ ผู้ที่ประพฤติตรงตามความเป็นจริงทั้งทางกาย วาจา ใจและยึดหลักความจริงความถูกต้องในการดำเนินชีวิต มีความละเอียดและเกรงกลัวต่อการกระทำผิด

3. มีวินัย หมายถึงคุณลักษณะที่แสดงออกถึงการยึดมั่นในข้อตกลง กฎเกณฑ์ และระเบียบ ข้อบังคับของครอบครัว โรงเรียนและสังคมผู้ที่มีวินัย คือ ผู้ที่ปฏิบัติตนตามข้อตกลง กฎเกณฑ์ ระเบียบ ข้อบังคับของครอบครัว โรงเรียนและสังคมเป็นปกติวิสัย ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น

4. ใฝ่เรียนรู้ หมายถึงคุณลักษณะที่แสดงออกถึงความตั้งใจ เพียรพยายามในการเรียน แสวงหาความรู้ จากแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนผู้ที่ใฝ่เรียนรู้ คือ ผู้ที่มีคุณลักษณะที่แสดงออกถึงความตั้งใจ เพียรพยายามในการเรียน และเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ แสวงหาความรู้ จากแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ ด้วยการเลือกใช้สื่ออย่างเหมาะสม บันทึกความรู้ วิเคราะห์ สรุปเป็นองค์ความรู้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ถ่ายทอด เผยแพร่ และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

5. อยู่อย่างพอเพียงหมายถึงคุณลักษณะที่แสดงออกถึงการดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณ มีเหตุผลรอบคอบมีคุณธรรมมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีและปรับตัวเพื่ออยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขผู้ที่อยู่อย่างพอเพียง คือ ผู้ที่ดำเนินชีวิตอย่างประมาณตนมีเหตุผล รอบคอบระมัดระวัง อยู่ร่วมกับผู้อื่นด้วยความรับผิดชอบ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น เห็นคุณค่าของทรัพยากรต่าง ๆ มีการวางแผนป้องกันความเสี่ยง และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง

6. มุ่งมั่นในการทำงาน หมายถึงคุณลักษณะที่แสดงออกถึงความตั้งใจและรับผิดชอบในการทำงานที่การงานด้วยความเพียรพยายามอดทนเพื่อให้งานสำเร็จตามเป้าหมาย ผู้ที่มุ่งมั่นในการทำงานคือผู้ที่มีลักษณะซึ่งแสดงออกถึงความตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายด้วยความเพียรพยายามทุ่มเทกำลังกายกำลังใจในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ให้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมาย

7. รักความเป็นไทยหมายถึงคุณลักษณะที่แสดงออกถึงความภาคภูมิใจเห็นคุณค่าร่วมอนุรักษ์ สืบทอดภูมิปัญญาไทยขนบธรรมเนียมประเพณีศิลปะและวัฒนธรรมใช้ภาษาไทยในการสื่อสารได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมผู้ที่รักความเป็นไทยคือผู้ที่มีความภาคภูมิใจเห็นคุณค่าซึ่งชื่นชมมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สืบทอดเผยแพร่วัฒนปัญญาไทยขนบธรรมเนียมประเพณีศิลปะและวัฒนธรรมไทยมีความกตัญญูกตเวทียใช้ภาษาไทย ในการสื่อสารอย่างถูกต้องเหมาะสม

8. มีจิตสาธารณะหมายถึงคุณลักษณะที่แสดงออกถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อื่นชุมชนและสังคมด้วยความเต็มใจกระตือรือร้นโดยไม่หวังผลตอบแทนผู้มีจิตสาธารณะคือผู้ที่มีลักษณะเป็นผู้ให้และช่วยเหลือผู้อื่นแบ่งปันความสุขส่วนตนเพื่อทำประโยชน์แก่ส่วนรวมเข้าใจเห็นใจผู้ที่มีความเดือดร้อนอาสาช่วยเหลือสังคม อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้วยแรงกายสติปัญญาลงมือปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหาหรือร่วมสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามให้เกิดในชุมชน โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาตามการประกันคุณภาพการศึกษา(2557 :
เว็บไซต์)

1. คุณธรรมจริยธรรม
2. ความรู้
3. ทักษะทางปัญญา
4. ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ
5. ทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและเทคโนโลยีสารสนเทศ

6. ทักษะด้านการจัดการเรียนรู้

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม (2557 :
เว็บไซต์)

1. มีความรู้ และทักษะในสาขาวิชาที่ศึกษา
2. มีคุณธรรม จริยธรรม รับผิดชอบ และซื่อสัตย์ในวิชาชีพ
3. มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ศึกษาอย่างต่อเนื่อง สามารถคิด และวิเคราะห์
อย่างมีเหตุผล
4. มีความสามารถในการใช้ภาษาได้เป็นอย่างดี และสามารถใช้
ภาษาต่างประเทศในการสื่อสารได้อย่างน้อย 1 ภาษา
5. มีความรู้ มีทักษะสามารถใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
6. มีวิจรรณญาณ สามารถบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่น กับภูมิปัญญาสากล ใน
การแก้ปัญหาได้
7. มีสุขภาพและบุคลิกภาพที่ดี มีโลกทัศน์กว้าง ยอมรับการเปลี่ยนแปลงของ
สังคม
8. มีจิตสำนึก เป็นประชาธิปไตย เสียสละ สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น ได้เห็น
ประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ
9. เป็นพลเมืองดี มีความตระหนักต่อการพัฒนาตนเอง พัฒนาอาชีพ และเป็น
ผู้นำการพัฒนาท้องถิ่น

โดยสรุป คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนคือ 1. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์

2. ซื่อสัตย์สุจริต 3. มีวินัย 4. ใฝ่เรียนรู้ 5. อยู่อย่างพอเพียง 6. มุ่งมั่นในการทำงาน 7. รักความ
เป็นไทย 8. มีจิตสาธารณะ
- คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษา คือ 1. คุณธรรมจริยธรรม
2. ความรู้ 3. ทักษะทางปัญญา 4. ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ
 5. ทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและเทคโนโลยีสารสนเทศ 6. ทักษะด้านการ
จัดการเรียนรู้
- คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม คือ
1. มีความรู้ และทักษะในสาขาวิชาที่ศึกษา 2. มีคุณธรรม จริยธรรม รับผิดชอบ และซื่อสัตย์
ในวิชาชีพ 3. มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ศึกษาอย่างต่อเนื่อง สามารถคิด และวิเคราะห์อย่างมี
เหตุผล 4. มีความสามารถในการใช้ภาษาได้เป็นอย่างดี และสามารถใช้ภาษาต่างประเทศใน
การสื่อสารได้อย่างน้อย 1 ภาษา 5. มีความรู้ มีทักษะสามารถใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ ได้อย่างมี
ประสิทธิภาพ 6. มีวิจรรณญาณ สามารถบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่น กับภูมิปัญญาสากล ใน

การแก้ปัญหาได้ 7. มีสุขภาพและบุคลิกภาพที่ดี มีโลกทัศน์กว้าง ยอมรับการเปลี่ยนแปลงของสังคม 8. มีจิตสำนึก เป็นประชาธิปไตย เสียสละ สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้เห็นประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ 9. เป็นพลเมืองดี มีความตระหนักรู้ต่อการพัฒนาตนเอง พัฒนาอาชีพ และเป็นผู้นำการพัฒนาห้อง

6. รูปแบบของคุณลักษณะด้านจิตสาธารณะ

รูปแบบของคุณลักษณะด้านจิตสาธารณะหรือคุณลักษณะด้านจิตสำนึกสาธารณะนั้นมีการแบ่งรูปแบบที่แตกต่างกันไป ซึ่งแบ่งรูปแบบของจิตสำนึกไว้ ดังนี้

สมพงษ์ สิงหะพล (2542 : 15-16) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะด้านจิตสำนึกว่ามีอยู่ 3 ด้านหลัก ๆ คือ

1. จิตสำนึก เกี่ยวกับตนเองเป็นจิตสำนึกเพื่อพัฒนาตนเอง ทำให้ตนเองเป็นบุคคลที่ สมบูรณ์ยิ่งขึ้น จิตสำนึกด้านนี้การศึกษาไทยมุ่งมั่นปลูกฝังมานาน เกิดบ้างไม่เกิดบ้างไปตาม สภาพการณ์ เป็นจิตสำนึกแบบคลาสสิกที่ทุกสังคมพยายามเหมือนกันที่จะสร้างให้เกิดขึ้นให้ได้ เช่น ความขยัน ความรับผิดชอบ ความมานะอดทน เป็นต้น เป็นจิตสำนึกที่ถูกปลูกฝังและมีมานานตามสภาพสังคมไทย
2. จิตสำนึกเกี่ยวกับครอบครัวเป็นจิตสำนึกของ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในครอบครัว เช่น ความเห็นอกเห็นใจ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความสามัคคีในครอบครัว เป็นต้น เป็นจิตสำนึกที่คนไทยส่วนใหญ่ถูกหล่อหลอมมาจากครอบครัว ญาติ พี่ น้อง
3. จิตสำนึกเกี่ยวกับสังคม หรือ จิตสำนึกสาธารณะเป็นจิตสำนึกที่ตระหนักถึงความสำคัญ ในการอยู่ร่วมกัน หรือคำนึงถึงผู้อื่นที่ร่วมความสัมพันธ์เป็นกลุ่มเดียวกัน เป็นจิตสำนึกที่คนไทย ยังไม่ค่อยมีและขาดกันอยู่มาก เพราะพื้นฐานความเป็นมาของสังคมไทยสมควรที่จะรีบพัฒนาขึ้น โดยเร็ว เช่น จิตสำนึกด้านเศรษฐกิจ จิตสำนึกด้านการเมือง จิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม จิตสำนึกด้าน สุขภาพ เป็นต้น

โดยสรุป รูปแบบของคุณลักษณะด้านจิตสาธารณะมีอยู่ 3 ด้านหลักๆ คือ

1. คุณลักษณะด้านจิตสาธารณะต่อตนเอง เป็นคุณลักษณะด้านจิตสาธารณะเพื่อพัฒนาตนเอง ทำให้ตนเองเป็นบุคคลที่ สมบูรณ์ยิ่งขึ้น
2. คุณลักษณะด้านจิตสาธารณะต่อครอบครัว เป็นคุณลักษณะด้านจิตสาธารณะของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในครอบครัว เช่น ความเห็นอกเห็นใจ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความสามัคคีในครอบครัว เป็นต้น

3. คุณลักษณะด้านจิตสาธารณะต่อสังคม เป็นคุณลักษณะด้านจิตสาธารณะที่ตระหนักถึงความสำคัญ ในการอยู่ร่วมกัน หรือคำนึงถึงผู้อื่นที่ร่วมความสัมพันธ์เป็นกลุ่มเดียวกัน

7. การเกิดคุณลักษณะด้านจิตสาธารณะและคุณลักษณะด้านจิตสาธารณะต่อบุคคล

ไฟฟูเลย์ วัฒนศิริธรรม และ สังคม ศัญจร (2542 : 22-29) อธิบายถึง การก่อเกิดคุณลักษณะด้านจิตสำนึกของคนอยู่ภายใต้อิทธิพลของปัจจัยแวดล้อมมากมาย จำแนกได้เป็น ปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในดังนี้

1. ปัจจัยภายนอก เมื่อมนุษย์อยู่ในสังคมย่อมหลีกเลี่ยงอิทธิพลของสภาวะแวดล้อมได้ ภาวะดังกล่าวได้รับการอบรมกล่อมเกลามาและสั่งสมการรับรู้ที่ละเอียดที่ละน้อยจนเกิดเป็นรูปแบบอันหลากหลายของสำนึก ในลักษณะของการตัดสินใจและการแยกแยะว่าอะไรดี - อะไรไม่ดี อะไรควร - อะไรไม่ควร กระบวนการในการพัฒนาจิตสำนึกในคน ๆ หนึ่งที่มีมาจากสภาวะแวดล้อมทางสังคมเริ่มตั้งแต่พ่อแม่ เพื่อน ครู สื่อมวลชน คนทั่วไป ฯลฯ ซึ่งล้วนมีส่วนในการสร้างจิตสำนึกทั้งทางดีและทางเลว

2. ปัจจัยภายใน หมายถึงการครุ่นคิด ไตร่ตรอง ตรึกตรองของคนแต่ละคนในการพิจารณาตัดสินใจให้คุณค่าและความดีงาม ซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรมและการประพฤติปฏิบัติ โดยเฉพาะการปฏิบัติทางจิตใจเพื่อขัดเกลาตัวเองให้เป็นไปในทางใดทางหนึ่ง ฉะนั้นมนุษย์ทุกคนล้วนสามารถสร้างสำนึกให้ตนเองได้ โดยนำพาการรับรู้จากการเรียนรู้ การมองเห็น การคิด ฯลฯ แล้วนำมาพิจารณาเพื่อตัดสินใจว่าต้องการสร้างสำนึกแบบใดก็มีการฝึกฝนและสั่งสมสำนึกแบบนั้น

3. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในต่อการเกิดสำนึก ปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในเป็นการปฏิสัมพันธ์ที่ต่อเนื่องกัน ไม่มีต้น ไม่มีปลาย สำนึกที่มาจากภายนอกเป็นการเข้ามาโดยธรรมชาติ กระทบต่อจิตใจ ความรู้สึกนึกคิดของคนแล้วการเป็นสำนึกธรรมชาติและไม่รู้ตัว

โดยสรุป การเกิดคุณลักษณะด้านจิตสำนึกและคุณลักษณะด้านจิตสำนึกต่อบุคคลเกิดจากปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในคือ

1. ปัจจัยภายนอก เมื่อมนุษย์อยู่ในสังคมย่อมหลีกเลี่ยงอิทธิพลของสภาวะแวดล้อมได้ ภาวะดังกล่าวได้รับการอบรมกล่อมเกลามาและสั่งสมการรับรู้ที่ละเอียดที่ละน้อยจนเกิดเป็นรูปแบบอันหลากหลายของสำนึก ในลักษณะของการตัดสินใจและการแยกแยะว่าอะไรดี - อะไรไม่ดี

2. ปัจจัยภายใน หมายถึงการครุ่นคิด ไตร่ตรอง ของคนแต่ละคนในการ พิจารณาตัดสินเชิงการให้คุณค่าและความดีงาม ซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรมและการประพฤติปฏิบัติ โดยเฉพาะการปฏิบัติทางจิตใจเพื่อขัดเกลาตัวเองให้ขึ้นไปในทางใดทางหนึ่ง

8. ผลกระทบของการขาดคุณลักษณะด้านจิตสำนึกสาธารณะ

การที่คนมาอยู่รวมกันเป็นสังคม ย่อมต้องมีความสัมพันธ์ในรูปแบบการพึ่งพา กัน การที่คนในสังคมขาดคุณลักษณะด้านจิตสำนึกสาธารณะนั้น จึงมีผลกระทบต่อบุคคล ครอบครัว องค์กร อีกทั้งยังมีผลกระทบต่อชุมชนระดับประเทศและระดับโลกดังนี้ (ไพฑูริย์ วัฒนศิริธรรม และสังคม สัจจกร. 2542 : 22-29)

ในระดับบุคคล ทำให้เกิดปัญหา คือ

1. สร้างความเดือดร้อนให้กับตนเอง
2. สร้างความเดือดร้อนให้กับคนอื่น

ในระดับครอบครัว ทำให้เกิดปัญหา คือ

1. ความสามัคคีในครอบครัวลดน้อยลง
2. การแก่งแย่ง ทะเลาะเบาะแว้งภายในครอบครัว

ในระดับองค์กร ทำให้เกิดปัญหา คือ

1. การแบ่งพรรคพวกภายในองค์กร
2. ความเห็นแก่ตัว แก่งแย่ง ชิงดีชิงเด่น
3. การเบียดเบียนสมบัติขององค์กร
4. องค์กรไม่ก้าวหน้า ประสิทธิภาพและคุณภาพของงานลดลง

ในระดับชุมชน ทำให้เกิดปัญหา คือ

1. ชุมชนอ่อนแอ ขาดการพัฒนา เพราะต่างคนต่างอยู่ สภาพชุมชนมีสภาพ เช่นไรก็ยังคงเป็นเช่นนั้น ไม่เกิดการพัฒนาและยั่งยืนไปก็มีแต่เสื่อมทรุดลง
2. อาชญากรรมในระดับชุมชนอยู่ในระดับสูง
3. ขาดศูนย์รวมจิตใจ ขาดผู้นำไปสู่การแก้ไขปัญหา เพราะคนในชุมชนมอง ปัญหาของตัวเองเป็นใหญ่ ขาดคนอาสาสมัครพัฒนา เพราะกลัวเสียทรัพย์กลัวเสียเวลา หรือ กลัวเป็นที่ครหาจากบุคคลอื่น

ในระดับชาติ ทำให้เกิดปัญหา คือ

1. วิกฤตการณ์ภายในประเทศบ่อยครั้งแก้ปัญหาไม่ได้ เกิดการเบียดเบียน ทำลายทรัพยากรและสมบัติที่เป็นของส่วนรวม

2. ประเทศชาติอยู่ในสภาพล้าหลังเนื่องจากขาดพลังของคนในสังคมเมื่อผู้นำประเทศนำมาตราการได้ออกมาใช้ ก็จะไม่ไ้ผลเพราะไม่ได้รับความร่วมมือจากประชาชน

3. เกิดการแบ่งพรรคพวก เกิดการแก่งแย่งแข่งขัน เห็นแก่ประโยชน์กลุ่มของตนและพวกพ้อง เกิดการทุจริตคอร์รัปชัน

ในระดับโลก ทำให้เกิดปัญหาคือ

1. เกิดการสะสมอาวุธระหว่างประเทศ เพราะขาดความไว้วางใจซึ่งกันและกัน กลัวประเทศอื่นจะโจมตี ต้องมีอาวุธที่รุนแรง มีอานุภาพในการทำลายสูงไว้ในครอบครองเพื่อข่มขู่ประเทศอื่น และเมื่อเกิดปัญหาก็มักมีแนวโน้มในการใช้ความรุนแรงของแสนยานุภาพทางการสงครามในการตัดสินใจ

2. เกิดการกลั่นแกล้ง แก่งแย่งหรือครอบงำทางการค้าระหว่างประเทศ พยายามทุกวิถีทางเพื่อให้เกิดการได้เปรียบทางการค้าทำให้ประเทศด้อยกว่าขาดโอกาสในการพัฒนาประเทศของตน

3. เกิดการรังเกียจเหยียดหยามคนต่างเชื้อชาติ ต่างเผ่าพันธุ์หรือต่างถิ่นมองชนชาติอื่น ๆ เผ่าพันธุ์อื่นว่ามีความเจริญหรือมีศักดิ์ศรีด้อยกว่าเชื้อชาติและเผ่าพันธุ์ของตนเองถูกหรือเป็นปฏิปักษ์ต่อชาติอื่น

โดยสรุป ผลกระทบของการขาดคุณลักษณะด้านจิตสำนึกสาธารณะแบ่งเป็น 6 ระดับ คือ

1. ในระดับบุคคล ทำให้เกิดปัญหาสร้างความเดือดร้อนให้กับตนเองและคนอื่น

2. ในระดับครอบครัว ทำให้เกิดปัญหาความสามัคคีในครอบครัวลดน้อยลง และเกิดการแก่งแย่ง ทะเลาะเบาะแว้งภายในครอบครัว

3. ในระดับองค์กร ทำให้เกิดปัญหาการแบ่งพรรคพวกภายในองค์กรมีความเห็นแก่ตัว แก่งแย่ง ชิงดีชิงเด่นการเบียดเบียนสมบัติขององค์กรองค์กรไม่ก้าวหน้า

4. ในระดับชุมชน ทำให้เกิดปัญหาชุมชนอ่อนแอ ขาดการพัฒนา เกิดอาชญากรรมในระดับชุมชนขาดศูนย์รวมจิตใจ ขาดผู้นำไปสู่การแก้ไขปัญหา

5. ในระดับชาติ ทำให้เกิดปัญหาวิกฤตการณ์ภายในประเทศบ่อยครั้ง เกิดการเบียดเบียนทำลายทรัพยากรและสมบัติที่เป็นของส่วนรวมประเทศชาติอยู่ในสภาพล้าหลังเห็นแก่ประโยชน์กลุ่มของตนและพวกพ้อง เกิดการทุจริตคอร์รัปชัน

6. ในระดับโลก ทำให้เกิดปัญหาการสะสมอาวุธระหว่างใช้ความรุนแรงในการตัดสินใจมีการกลั่นแกล้ง แก่งแย่งหรือครอบงำทางการค้าระหว่างประเทศ เพื่อให้เกิดการ

ได้เปรียบเทียบการเกิดการรังเกียจเหยียดหยามคนต่างเชื้อชาติ ต่างเผ่าพันธุ์หรือต่างถิ่นมองชนชาติอื่น ๆ เผ่าพันธุ์อื่นว่ามีความเจริญหรือมีศักดิ์ศรีด้อยกว่าเชื้อชาติและเผ่าพันธุ์ของตนเอง

9. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะด้านจิตสาธารณะ

แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะด้านจิตสาธารณะ คุณลักษณะด้านจิตสาธารณะ เป็นคุณธรรมของพลเมือง ส่งเสริมทำให้สังคมเข้มแข็งมีศักยภาพในการแก้ไขปัญหา เนื่องจาก การมีพลเมืองตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม มีความปรารถนาที่จะช่วยเหลือสังคม เชื่อมมั่นในความสามารถของตนเองและการรวมกลุ่มปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นตาม แนวทางที่ได้กำหนดไว้ จะทำให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพรับผิดชอบต่อหน้าที่ของ พลเมือง ซึ่งสามารถอธิบายโดยใช้ทฤษฎีประชาสังคม ประกอบกับแนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรม ของบุคคลเชิง จิตวิทยาพัฒนาการและแนวทางของพระพุทธศาสนา

การมีคุณลักษณะด้านจิตสาธารณะเกิดจากปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยในชุมชน (วีรัตน์ คำศรีจันทร์. 2544 : 99) ก่อนเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย นักศึกษาย่อมมีลักษณะเฉพาะ บุคคลซึ่งได้รับอิทธิพลจาก การอบรมของครอบครัว สถานศึกษา และกระบวนการทางสังคม จากบริเวณที่อยู่อาศัย เมื่อเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย วัฒนธรรมของสถาบันการศึกษา การมี ปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อน อาจารย์ จึงมีผลต่อการรับรู้ ความเชื่อ เจตคติ ค่านิยม และพฤติกรรม ของนักศึกษา โดยแสดงออกทางรูปแบบการ ดำเนินชีวิต เมื่อนักศึกษาอยู่ในชั้นปีที่สูงขึ้นดัง การศึกษาของ (อ้อมใจ วงษ์มณฑา. 2552 : 18) พบว่า ความรับผิดชอบของผู้เรียนชั้นประถม ตอนปลายและมัธยมศึกษา มีความรับผิดชอบแตกต่างกัน โดยผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษา มีความ รับผิดชอบสูงกว่า เช่นเดียวกับ การศึกษาของ (อ้อมใจ วงษ์มณฑา. 2552 : 18) ศึกษาเปรียบเทียบ ความสำนึกในหน้าที่พลเมืองระหว่างผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่า ผู้เรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 2 มีความสำนึกในหน้าที่พลเมืองสูงกว่าผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 นอกจากนั้นคุณธรรมของบุคคลจะสูงขึ้นตามพัฒนาการทางพุทธิปัญญา ผลสัมฤทธิ์ทาง การ เรียนเป็นตัวบ่งชี้ระดับความรู้ความสามารถของผู้เรียนและแสดงถึงความสามารถทาง พุทธิปัญญา ดังการศึกษาของ Greenberger (จันทร์จิรา มูลเมือง. 2535 : 25) พบว่าผลสัมฤทธิ์ ทาง การเรียน มีความสัมพันธ์กับความรับผิดชอบต่อสังคม

โครงสร้างของมหาวิทยาลัยในแต่ละแห่งแตกต่างกันตามปรัชญา วัตถุประสงค์ วิสัยทัศน์พันธกิจลักษณะการจัดการเรียนการสอน สภาพแวดล้อมและนโยบายขององค์การ มหาวิทยาลัยที่มี ขนาดเล็กรูปแบบการดำเนินชีวิตจะมีความแตกต่างกันน้อยแต่มีความซับซ้อน มาก มหาวิทยาลัยที่มี ขนาดใหญ่จะมีความแตกต่างระหว่างรูปแบบการดำเนินชีวิตมากแต่มี

ความซับซ้อนในแต่ละรูปแบบน้อย มหาวิทยาลัยที่นักศึกษามีเจตคติ ความสนใจ และมีส่วนรวม ในกิจกรรมร่วมกันและมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมมาก สังกัดของมหาวิทยาลัยจึงเป็นปัจจัยที่มีผล ต่อเจตคติและพฤติกรรมของบุคคล สุวิมล ว่องวานิช และนงลักษณ์ วิรัชชัย (2543 : 128) ศึกษาปัจจัยและกระบวนการ ที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณธรรมระดับบุคคลเพื่อมุ่งความสำเร็จของ ส่วนรวมของนักศึกษามหาวิทยาลัย พบว่า สังกัดของมหาวิทยาลัยมีความสัมพันธ์กับคุณธรรม ระดับบุคคล และส่งผลต่อรูปแบบการดำเนินชีวิตจากการรับรู้เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นรอบตัว นอกจากนี้รูปแบบการดำเนินชีวิตยังได้รับ อิทธิพลจากการอบรมเลี้ยงดู ประเพณี วัฒนธรรม จากถิ่นที่อยู่อาศัยหรือภูมิสำเนา ซึ่งมีสภาพแวดล้อมทางสังคมที่แตกต่างกัน เนื่องจากการมีจิต สาธารณะเกิดจากการที่บุคคลรับรู้ภาวะ วิกฤตทางสังคม (ชูชัย ศุภวงศ์. 2539 : 29) ในแต่ละ พื้นที่ที่มีกระบวนการทางสังคมที่แตกต่างกัน ย่อมมีผลต่อการรับรู้และการมีจิตสาธารณะของ บุคคล ในเขตที่มีความซับซ้อนของกระบวนการ ทางสังคมสูง เช่นกรุงเทพมหานครซึ่งเป็น เมืองหลวงของประเทศไทย เป็นศูนย์กลางความเจริญ ทางเศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง วิธีชีวิตของคนเมืองจึงมีลักษณะที่เร่งรีบแข่งขัน เกิดความแก่งแย่งและเห็นแก่ตัว ส่งผลกระทบ ต่อจิตสำนึกของบุคคลได้โดยไม่รู้ตัว (ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม และสังคม สัจจกร. 2543 : 13)

ไตรรงค์ เฉวียงหงส์ (2554) ได้อธิบายเพิ่มเติมถึงการแบ่งระดับจิตสำนึกเป็น 3 ระดับ ดังนี้ (สุภัทรา ภูษิตรัตนาวลี. 2547 : 26-27)

1. ขึ้นความตระหนักภายนอก เป็นจิตสำนึกขั้นต่ำสุด ยังไม่ถึงว่าเป็นความตระหนักที่ชัดเจนลักษณะของจิตสำนึกขั้นนี้ ประกอบด้วย ความจำระยะสั้น และความตระหนักต่อสิ่งเร้าชั่วขณะ

1.1 ความจำระยะสั้น คือ เหตุการณ์ที่เราได้รับรู้สิ่งเร้าจากประสาทสัมผัส ทั้ง 5 เมื่อไม่นานนัก และได้ตีความเหตุการณ์นั้นแล้วอยู่ในความทรงจำระยะสั้น เป็นเพียงการจำชั่วขณะหนึ่งเป็นเหตุการณ์ที่เราเคยตระหนักเมื่อไม่นานนัก และเหตุการณ์เหล่านั้นยังคงอยู่ในความทรงจำเป็นครั้งคราว พอจะเกิดความตระหนักได้ในบางขณะเป็นข้อมูลจำนวนเล็กน้อยที่เราเก็บไว้ในลักษณะเตรียมพร้อมที่จะใช้

1.2 ความตระหนักต่อสิ่งเร้าชั่วขณะ คือเหตุการณ์ที่เราได้รับรู้อยู่ในความทรงจำระยะสั้น และตระหนักต่อสิ่งเร้า นั้น

2. จิตสำนึกขั้นต้น เป็นความสำนึกที่มีความตระหนักต่อสิ่งเร้าต่าง ๆ ชัดเจน ขึ้นมีการรับรู้ความรู้สึก ความคิด ความจำเป็นการแสดงออกทางความคิดต่อวัตถุหรือเหตุการณ์

ต่าง ๆ ลักษณะของจิตสำนึกขั้นนี้ประกอบด้วย ความตั้งใจจากการรับรู้จากประสาทสัมผัส ความรู้ การระลึกได้ และความรู้สึกภายใน จินตภาพ

2.1 ความตั้งใจจากการรับรู้ทางประสาทสัมผัส คือ สภาพที่มีความปรารถนาและจดจ่ออยู่กับการกระตุ้นประสาทสัมผัสทั้ง 5 ที่รับรู้ความรู้สึกและมีการแปลความหมายอย่างมีความชัดเจนและเด่นชัดมากกว่าสิ่งอื่นในขณะเดียวกัน เป็นการตระหนักรู้เหตุการณ์รอบ ๆ ตัวด้วยประสาทสัมผัสโดยอาศัยประสบการณ์เดิมและการคิด และอยู่ภายใต้การควบคุมของความคิดเป็นระดับความเข้มข้น และเป็นส่วนประกอบสำคัญของจิตสำนึก

2.2 ความรู้สึก หมายถึง ประสบการณ์ของอารมณ์ เพียงชนิดเดียวกันเท่านั้น เช่น ดีใจ เสียใจ ซึ่งหากเป็นความหมายของคำว่าอารมณ์จะใช้ในความหมายที่กว้างกว่า ถือเป็นการแสดงความรู้สึกต่าง ๆ อาจหลายชนิดรวมกัน

2.3 การระลึกได้ หมายถึง การที่บุคคลสามารถบอกถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ จากความจำโดยไม่มีเหตุการณ์นั้นปรากฏตรงหน้า เป็นการฟื้นความทรงจำด้วยการนึกเป็นความฟื้นความทรงจำจากสิ่งของบุคคล หรือ เหตุการณ์ที่ตนเคยพบมาแล้วในอดีต ด้วยการเรียกสิ่งที่อยู่ในความทรงจำเก่าให้กลับคืนมาด้วยการนึกเอง

2.4 ความรู้สึกภายใน จินตภาพเป็นการใช้ความคิดในคนเรา เป็นขั้นที่ก่อให้เกิดความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ เช่น ความรู้สึกแยกแยะ ลำดับขั้นของ สิ่งต่าง ๆ ซึ่งเป็นการรวมกันระหว่างการคิดและภาษา เป็นการใช้ความคิดที่ให้เกิดความเข้าใจสิ่งต่าง ๆ เพื่อที่จะนำไปสื่อสาร กับคนอื่นต่อไป

3. จิตสำนึกขั้นสะท้อน เป็นการแสดงความคิดจากบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งนำไปสู่การประเมินการปฏิบัติตนเอง และการวางแผนตัดสินใจในการปฏิบัติตนเองในอนาคต จิตสำนึกขั้นนี้ประกอบด้วย การพิจารณาความคิดตนเอง และความตระหนักของตนเอง

3.1 การพิจารณาความคิดตนเอง เป็นการพิจารณาความคิดตนเอง เป็นการมองดูภายในจิตใจ เช่น เราคิดกับตัวเองว่า ฉันรับรู้อะไร กำลังรู้สึกอะไร กำลังคิดอะไรและเรากำลังหาคำตอบให้กับตนเอง นั้นแสดงว่าเรากำลังพิจารณาความคิดของตนเอง เป็นการสังเกตพิจารณาถึงความคิดภายในของตนซึ่งซึ่งอยู่กับหลักการและการสังเกตเฉพาะบุคคล มีความสัมพันธ์กับสิ่งเร้าที่ค่อนข้างแน่นอน เป็นการรายงานความรู้สึกที่ได้รับจากการกระตุ้นจากสิ่งเร้า

3.2 ความตระหนักของตนเอง เป็นภาวะจิตที่ไม่สามารถแยกออกเป็นความรู้สึกหรือความคิดเพียงอย่างเดียวที่โคเคนได้ ซึ่งเกิดจากเจตคติที่มีต่อสิ่งเร้า อันได้แก่บุคคลสถานการณ์กลุ่มสังคมและสิ่งต่าง ๆ ที่โน้มเอียงหรือพร้อมที่จะตอบสนองในทางบวก

หรือทางลบที่เกิดจากการเรียนรู้และประสบการณ์จะเป็นความสัมพันธ์ระหว่างความตระหนักกับจิตสำนึกและเจตคติ

9.1 แนวคิดรูปแบบปฏิสัมพันธ์นิยม (Interactionism Model)

แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบปฏิสัมพันธ์นิยม (Interactionism Model) เป็นการศึกษาสาเหตุของพฤติกรรมนั้น สามารถศึกษาได้ 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ ประเภทแรก เป็นสาเหตุภายนอกตัวบุคคล เช่น สภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม ลักษณะภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ส่วนอีกประเภทหนึ่งเป็นสาเหตุจากภายในตัวบุคคลที่เป็นลักษณะทางจิต เช่น เจตคติ บุคลิกภาพ การรับรู้ด้านต่าง ๆ เป็นต้น สำหรับรูปแบบปฏิสัมพันธ์นิยมเป็นแนวคิดรูปแบบหนึ่งที่ใช้สำหรับศึกษาสาเหตุของพฤติกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ โดยเน้นความสำคัญของการมีปฏิสัมพันธ์กัน ระหว่างบุคคล ซึ่งเป็นลักษณะทางจิตที่เป็นสาเหตุภายในตัวบุคคลกับสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เป็นสาเหตุภายนอกตัวบุคคล ปฏิบัติการที่เกิดขึ้นมีความเชื่อมโยงและต่อเนื่องซึ่งกันและกัน ทั้งนี้ เพราะปัจจัยด้านบุคคลหรือปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมเพียงด้านใดด้านหนึ่ง ไม่สามารถเป็นตัวบ่งชี้ พฤติกรรมของปัจเจกบุคคลได้เพราะพฤติกรรมเป็นผลจากการกระทำของกระบวนการต่อเนื่องของปฏิสัมพันธ์หลายทิศทาง หรือเป็นผลสะท้อนกลับระหว่างบุคคลกับสภาพแวดล้อมที่บุคคล เผชิญอยู่ (ณัฐยา ลือชาภิกษิตกุล. 2546 : 3-4)

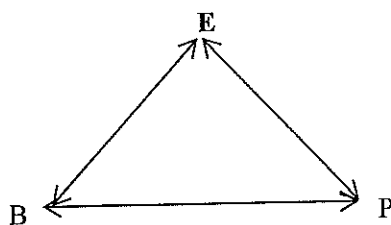
กระบวนการปฏิสัมพันธ์เป็นกระบวนการที่เป็นพลวัตและมีความต่อเนื่อง (Dynamic Interaction) กล่าวคือเป็นกระบวนการร่วมกันระหว่างตัวแปรแทรกซ้อนของบุคคล ตัวแปรปฏิกริยาของบุคคล และสถานการณ์หรือสิ่งแวดล้อมของบุคคลที่อยู่ในโครงสร้างนั้น เพื่ออธิบายพัฒนาการ ของพฤติกรรมของบุคคล ตลอดจนการคงไว้ซึ่งพฤติกรรมนั้นด้วยกระบวนการดังกล่าวอาจเกิด ภายในสถานการณ์ หรือเกิด ในสถานการณ์หลาย ๆ สถานการณ์ที่แตกต่างกันก็ได้ เมื่อพิจารณา ปฏิสัมพันธ์ภายในสถานการณ์การกระทำตามสถานการณ์จะมีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่เดียวกันการกระทำตามสถานการณ์จะโน้มนำปัจเจกบุคคลให้มีการเลือกแปลผล และส่ง ต่อไปถึงกระบวนการในสถานการณ์ที่จะเป็นข้อมูลแก่บุคคลต่อไป ในทำนองเดียวกันก็จะส่งผลต่อ พฤติกรรมของคนอื่น ๆ นั่นคือ บุคคลกับสถานการณ์หรือสิ่งแวดล้อมมีปฏิสัมพันธ์อย่างเป็นพลวัต และมีความต่อเนื่องกัน ปฏิสัมพันธ์ของปัจจัยทั้ง 2 ร่วมกันส่งผลอย่างแยกกัน ไม่ได้ต่อพฤติกรรม ของบุคคลในโครงสร้างนั้น รูปแบบปฏิสัมพันธ์ (Interaction Model) มุ่งเน้นความสำคัญของ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางจิตใจของบุคคล (สาเหตุภายใน) กับสถานการณ์ที่เขาประสบอยู่ (สาเหตุภายนอก) จัดเป็นรูปแบบที่พยายามอธิบายสาเหตุของพฤติกรรมมนุษย์อย่างครอบคลุม มากที่สุด ในปัจจุบัน

การศึกษาทางจิตวิทยาได้มีการศึกษาปฏิสัมพันธ์ใน 2 ลักษณะ ลักษณะแรกเป็นการศึกษาปฏิสัมพันธ์เชิงสถิติวิเคราะห์ (Mechanical Interaction) แบบ Two-way ANOVA ซึ่งเป็นการศึกษาอิทธิพลร่วมระหว่างลักษณะทางจิตของผู้กระทำ 1 ตัวแปรกับสถานการณ์ที่จะกระทำ 1 ตัวแปร ซึ่งส่งผลต่อการแปรเปลี่ยนของคะแนนพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่งในบุคคล ส่วนลักษณะที่สองนั้นเป็นการศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางจิตใจเดิมกับสถานการณ์หรือมีความไวต่อสถานการณ์ (Organismic Interaction) หมายถึง การศึกษาลักษณะทางจิตใจของบุคคล ที่แปรเปลี่ยนไปตามสถานการณ์หรือมีความไวต่อสถานการณ์ที่บุคคลเผชิญ เป็นปฏิสัมพันธ์ ระหว่างลักษณะจิตใจเดิมกับสถานการณ์ปัจจุบัน ปฏิสัมพันธ์นี้เกิดภายในจิตใจของบุคคล ตัวอย่างเช่น การที่ประชาชนมีเจตคติที่ดีต่อการรักษาความสะอาดท้องถนน อาจเกิดจากการรณรงค์ ไม่ทิ้งขยะในท้องถนนของฝ่ายเทศบาล ผู้เรียนเกิดความวิตกกังวลสูงในสถานการณ์สอบวัดผล การเรียน หรือนักธุรกิจเกิดความรู้สึกเสี่ยงต่อการลงทุนเมื่ออยู่ในภาวะทางเศรษฐกิจตกต่ำ เป็นต้น (งามตา วนิชานนท์. 2540 : 5-6)

9.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะด้านจิตสาธารณะ

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม จัดได้ว่าทฤษฎีที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อการพัฒนา เทคนิค การปรับพฤติกรรมในปัจจุบัน ทฤษฎีนี้พัฒนาโดย (สม โภชน์ เขียมสุภายิต. 2539 : 47-48)

ตามแนวความคิดพื้นฐานของทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของ Albert Bandura นั้น เขาเชื่อว่าพฤติกรรมของคนเรา ไม่ได้เกิดขึ้นและเปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากสภาพแวดล้อมเพียงอย่างเดียว หากแต่มีปัจจัยส่วนบุคคลนั้นจะต้องร่วมกันในลักษณะและสภาพแวดล้อม ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรม (B) สภาพแวดล้อม (E) และส่วนบุคคล (P)

ที่มา : สิทธิโชค วรานุสันติกุล. 2539 : 25

จากภาพประกอบ 2 จะเห็นว่าพฤติกรรมของมนุษย์องค์ประกอบภายในมนุษย์ และ สิ่งแวดล้อมจะมีอิทธิพลต่อกันและกัน

สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต (2539 : 49) ได้อธิบายปัจจัยที่กำหนดซึ่งกันและกันที่ละคู่ ดังนี้ คู่แรกระหว่าง $P \rightarrow B$ แสดงให้เห็นถึงการปฏิสัมพันธ์ระหว่างความคิด ความรู้สึกและการกระทำ การคาดหวัง ความเชื่อ การรับรู้เกี่ยวกับตนเอง เป้าหมายและความตั้งใจ ซึ่งปัจจัยดังกล่าวกำหนดลักษณะและทิศทางของพฤติกรรม สิ่งที่บุคคลเชื่อหรือมีความรู้สึกสามารถกำหนด ว่าบุคคลจะแสดงพฤติกรรมเช่นใด

การกำหนดซึ่งกันและกันของ $E \rightarrow P$ เป็นการปฏิสัมพันธ์ระหว่างลักษณะของบุคคลและ สภาพแวดล้อม ความคาดหวัง ความเชื่อ อารมณ์และความสามารถทางปัญญาของบุคคลนั้นจะ พัฒนาและเปลี่ยนแปลงโดยอิทธิพลของสังคม

สำหรับคู่ของ $B \rightarrow E$ เป็นการปฏิสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมและสภาพแวดล้อม ในชีวิตประจำวันของคนเรา พฤติกรรมเปลี่ยนเงื่อนไขสภาพแวดล้อม ในขณะที่เดียวกันเงื่อนไขของ สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไปนั้น ก็ทำให้พฤติกรรมถูกเปลี่ยนไปด้วย สภาพแวดล้อมจะไม่มีอิทธิพล ใด ๆ ต่อบุคคล จนกว่าจะมีพฤติกรรมบางอย่างเกิดขึ้น

จากทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า พฤติกรรมของมนุษย์จะเกิดขึ้น หรือเปลี่ยนแปลงนั้นต้องขึ้นอยู่กับองค์ประกอบภายในของมนุษย์และสิ่งแวดล้อมที่ จะต้องมี อิทธิพลต่อกันและกัน

9.3 ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชิงพุทธิปัญญา

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมแบบดูรา แบนดูราเชื่อว่าการเรียนรู้ส่วนมากเป็นการเรียนรู้โดยการสังเกตหรือการเลียนแบบ (สุรางค์ โค้วตระกูล, 2550 : 235- 236 อ้างอิงใน Bandura, 1969 – 1971) จึงเรียกการเรียนรู้จากการสังเกตว่า “การเรียนรู้โดยการสังเกต” หรือ “การเลียนแบบ” และเนื่องจากมนุษย์มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและสิ่งแวดล้อมในสังคม ซึ่งบุคคลและสิ่งแวดล้อมอิทธิพลต่อกันและกัน แบนดูราจึงให้ความสำคัญของการรู้คิด (Cognitive) ในการเรียนรู้จากการสังเกตและการเลียนแบบด้วยและได้เปลี่ยนทฤษฎีของเขาว่า ทฤษฎีการเรียนรู้ด้วยการรู้คิดทางสังคม (Social Cognition Learning Theory)

กระบวนการเรียนรู้โดยการสังเกต

สุรางค์ โค้วตระกูล (2550 : 236-242) ได้อธิบายกระบวนการที่สำคัญในการเรียนรู้โดยการสังเกตหรือการเรียนรู้โดยตัวแบบมีทั้งหมด 4 อย่าง ดังนี้

1. กระบวนการความใส่ใจ คือ การที่ผู้สังเกตจะต้องรับรู้ส่วนประกอบที่สำคัญของพฤติกรรมของผู้ที่เป็นตัวแบบองค์ประกอบที่สำคัญของตัวแบบที่มีอิทธิพลต่อความสนใจต่อบุคคลมีหลายอย่าง เช่น เป็นผู้มีเกียรติสูง มีความสามารถสูง หน้าตาดี รวมทั้งการแต่งตัวการมีอำนาจที่จะให้รางวัลหรือลงโทษ
2. กระบวนการจดจำ คือ การที่ผู้สังเกตจะสามารถเลียนแบบให้เหมือนตัวแบบได้เป็นเพราะผู้สังเกตได้บันทึกสิ่งที่ตนสังเกตเห็นในความจำระยะยาว และถ้าผู้สังเกตอธิบายการกระทำของตัวแบบด้วยคำพูดได้หรือสร้างภาพพจน์ไว้ในใจ ผู้สังเกตจะสามารถเลียนแบบพฤติกรรมของตัวแบบได้แม้เวลาผ่านไปนาน
3. กระบวนการแสดงพฤติกรรมเหมือนกับตัวแบบ คือ ปัจจัยที่สำคัญของกระบวนการนี้คือ ความพร้อมทางด้านร่างกายและทักษะที่จำเป็นจะต้องใช้ในการเลียนแบบ ถ้าหากผู้สังเกตไม่มีความพร้อมก็จะไม่สามารถที่จะแสดงพฤติกรรมเลียนแบบได้ การเลียนแบบนี้ไม่ใช่การลอกเลียนแบบอย่างตรงไปตรงมาแต่เป็นการเรียนรู้ที่ประกอบด้วยกระบวนการคิด ความรู้สึก และความพร้อมด้านร่างกายของผู้สังเกตดังนั้นพฤติกรรมของแต่ละบุคคลแม้ว่าจะเป็นการเรียนแบบจากตัวแบบเดียวกันก็มีความแตกต่างกันไป บางคนอาจทำได้ดีกว่าตัวแบบก็ได้ บางคนก็ทำได้เพียงคล้ายคลึงกับตัวแบบ
4. กระบวนการจูงใจ คือ การที่ผู้สังเกตมีแรงจูงใจที่จะเลียนแบบพฤติกรรมของตัวแบบ เพราะผู้สังเกตมีความคาดหวังว่า การเลียนแบบจะนำประโยชน์มาให้ เช่น การได้รับแรงเสริมหรือรางวัล หรืออาจจะนำประโยชน์บางสิ่งบางอย่างมาให้หรือทำให้สามารถหลีกเลี่ยงปัญหาได้

9.4 ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม (Tree Moral Theory)

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2538 : 12-14) กล่าวว่า ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรมแสดงถึงสาเหตุของ พฤติกรรมของคนดีและคนเก่งว่าพฤติกรรมเหล่านี้มีสาเหตุทางจิตใจอะไรบ้าง ทฤษฎีนี้สร้างจาก การสรุปผลการวิจัยในเรื่องดังกล่าวของเยาวชนและประชาชนไทยอายุ 6-60 ปี จำนวนหลายพันคน เป็นผลการวิจัยในประเทศไทยในช่วง 25 ปีนี้ ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรมนี้มี 3 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นดอกและผลของต้นไม้ ส่วนลำต้นและส่วนที่เป็นรากแก้ว ในส่วนแรกคือ ดอกและผล บนต้น แสดงถึงพฤติกรรมการทำดี ละเว้นชั่ว และพฤติกรรมการทำงานอย่างขยันขันแข็งเพื่อ ส่วนรวม ส่วนแรกนี้เป็นพฤติกรรมประเภทต่าง ๆ ที่รวมเข้าเป็นพฤติกรรมของพลเมืองดี พฤติกรรม ที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ และพฤติกรรมการทำงานอาชีพอย่างขยัน

ขั้นแข็ง ผลออกมาเป็น พฤติกรรมต่าง ๆ นา ๆ ประการนี้ มีสาเหตุอยู่ 2 กลุ่ม กลุ่มแรก คือ สาเหตุทางจิตใจที่เป็นส่วนลำต้น ของต้นไม้อันประกอบด้วยจิตลักษณะ 5 ด้าน คือ

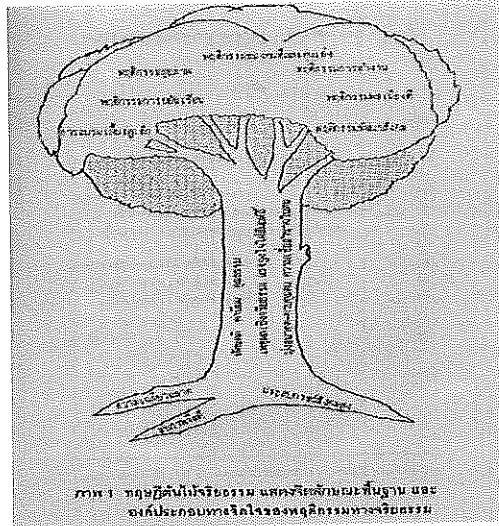
1. เหตุผลเชิงจริยธรรม
2. มุ่งอนาคตและ การควบคุมตนเอง
3. ความเชื่ออำนาจในตน
4. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์
5. ทศนคติ คุณธรรม และ ค่านิยม (เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมนั้น ๆ หรือ

สถานการณ์นั้น ๆ) ถ้าต้องการที่จะเข้าใจ อธิบาย ทำนาย และพัฒนาพฤติกรรมชนิดใดจะต้อง ใช้จิตลักษณะบางด้านหรือทั้ง 5 ด้านนี้ประกอบกัน จึงจะ ได้ผลดีที่สุด ส่วนที่สามของต้นไม้อัน จริยธรรมคือรากแก้ว ซึ่งเป็นจิตลักษณะกลุ่มที่สองมี 3 ด้าน คือ

5.1 สติปัญญา

5.2 ประสบการณ์ทางสังคม

5.3 สุขภาพจิต จิตลักษณะทั้งสามนี้อาจใช้เป็นสาเหตุของ การพัฒนาจิต ลักษณะ 5 ประการ ที่ลำต้นของต้นไม้อีกได้ กล่าวคือ บุคคลจะต้องมีลักษณะพื้นฐาน ทางจิตใจ 3 ด้าน ในปริมาณที่สูงเหมาะสมกับอายุจึงจะเป็นผู้ที่มีความพร้อมที่จะพัฒนาจิตลักษณะ ทั้ง 5 ประการที่ลำต้นของต้นไม้อัน โดยที่จิตลักษณะทั้ง 5 นี้จะพัฒนาไปเอง โดยอัตโนมัติถ้าบุคคลมี ความพร้อมทางจิตใจ 3 ด้านดังกล่าวและอยู่ในสภาพแวดล้อมที่บ้าน ทางสถานศึกษาและ ทางสังคมที่เหมาะสม นอกจากนี้บุคคลยังมีความพร้อมที่จะรับการพัฒนาจิตลักษณะบาง ประการใน 5 ด้านนี้ โดยวิธีการอื่น ๆ ด้วย ฉะนั้นจิตลักษณะพื้นฐาน 3 ประการ จึงเป็นสาเหตุ ของพฤติกรรมของ คนดีและคนเก่งนั่นเอง นอกจากนี้จิตลักษณะพื้นฐาน 3 ประการที่รากแก้วนี้ อาจเป็นสาเหตุร่วมกับ จิตลักษณะ 5 ประการที่ลำต้น เพื่อใช้อธิบายและพัฒนาพฤติกรรมของ คนดีและคนเก่งด้วย ดังกล่าว มาแล้ว

ภาพที่ 3 ทฤษฎีดั้งเดิมของพระพุทธศาสนาและลักษณะพื้นฐานและองค์ประกอบทางจิตใจที่นำไปสู่ พฤติกรรมทางจริยธรรม

(ที่มา : ดวงเดือน พันธมนานาน. 2538 : 13)

แต่เดิมนั้นทฤษฎีดั้งเดิมของพระพุทธศาสนาได้แสดงถึงสาเหตุทางจิตใจที่ลำต้นเพียง 4 ประการ ที่เกี่ยวกับการที่บุคคลจะมีพฤติกรรมการทำดีละเว้นชั่วหรือที่เรียกว่า “พฤติกรรมเชิงจริยธรรม” แต่ต่อมาได้นำผลวิจัยเกี่ยวกับการวิเคราะห์พฤติกรรมทางด้านการงานอาชีพ และพฤติกรรมรักษา สุขภาพอนามัยมาประกอบด้วย จึงได้เพิ่มพฤติกรรมของคนเก่งเข้าเป็นดอก ผลรวมกับพฤติกรรม ของคนดีและได้เพิ่มแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ซึ่งเป็นจิตลักษณะที่สำคัญของ คนที่มีพฤติกรรมชนิด ดังกล่าวข้างต้นเข้าที่ลำต้นของต้น ไม้จริยธรรม รวมเป็น 5 ด้าน จึงทำให้ ทฤษฎีดั้งเดิมของ คนไทยมีลักษณะที่กว้างขวางครอบคลุมพฤติกรรมที่น่าปรารถนา ของคนไทยทางด้านที่สำคัญได้ ครบถ้วน (ดวงเดือน พันธมนานาน. 2538 : 12-14)

เจษฎา หนูรุ่ง (2551 : 6-7) กล่าวว่า ทฤษฎีดั้งเดิมของ ดวงเดือน พันธมนานานาน ซึ่งทฤษฎีนี้แสดงถึงสาเหตุของพฤติกรรมของคนดีและของคนเก่งว่าพฤติกรรมเหล่านี้ มีสาเหตุทาง จิตใจอะไรบ้าง ทฤษฎีนี้สร้างจากการสรุปผลการวิจัยของเยาวชนและประชาชน ไทย อายุ 6-60 ปี จำนวนรวมหลายพันคน และจิตสาธารณะถือว่าเป็นพฤติกรรมภายนอกที่ แสดงออกมา ถ้านักเรียนมี จิตสาธารณะสูงมากเท่าไร ก็ถือว่าเป็นพฤติกรรมของคนดีมาก เท่านั้น ทฤษฎีดั้งเดิมของพระพุทธศาสนา แสดงความสัมพันธ์ในเชิงสาเหตุและผลระหว่างจิตลักษณะบาง ประการใน 8 ประการที่ลำต้นและราก ของต้น ไม้ ทฤษฎีดั้งเดิมของพระพุทธศาสนา มี 3 ส่วนดังกล่าว ข้างต้น ซึ่งส่วนที่ 1 คือ ดอกและผลไม้มาก่อน ต้นไม้ แสดงถึงพฤติกรรมการทำดีละเว้นชั่ว และ

พฤติกรรมการทำงานอย่างขยันขันแข็งเพื่อ ส่วนรวม ส่วนแรกนี้เป็นพฤติกรรมประเภทต่าง ๆ ที่รวมเข้าเป็นพฤติกรรมของพลเมืองดี พฤติกรรม ที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ และพฤติกรรมการทำงานอาชีพอย่างขยันขันแข็ง จิตสาธารณะจึงอยู่ใน ส่วนที่ 1 เพราะว่ามีจิตสาธารณะสูงก็ถือว่าเป็นคุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ทั้งใน ฐานะพลเมืองและพล โลก ตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ

9.5 ทฤษฎีพัฒนาการเขาวนั้ปัญญาของ Piaget

Piaget เป็นผู้แต่งข้อสอบเขาวนั้ขึ้นเป็นครั้งแรก เขามีหน้าที่ทดสอบเด็กเพื่อจะหาปทัสสถาน สำหรับเด็กแต่ละวัย Piaget พบว่า คำตอบของเด็กน่าสนใจมาก โดยเฉพาะคำตอบของเด็กที่เขาวนั้ เพราะมักจะตอบผิด เมื่อเขาวิเคราะห์คำตอบก็พบว่าคำตอบของเด็กเล็กที่ต่างไปจากคำตอบของ เด็กโตเพราะมีความคิดที่ต่างกัน คุณภาพของคำตอบของเด็กที่วัยต่างกัน มักจะแตกต่างกัน แต่ไม่ ควรตัดสินว่าเด็ก โตฉลาดกว่าเด็กเล็ก หรือคำตอบของเด็กเล็กผิด โดยมีทฤษฎีเกี่ยวกับเขาวนั้ปัญญา ว่ามนุษย์ทุกคนตั้งแต่เกิดมาพร้อมที่จะมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม โดยการจัดรวบรวมข้อมูล และ การปรับตัวแบบการซึมซาบ เมื่อมนุษย์มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมก็จะซึมซาบประสบการณ์ใหม่ให้รวมเข้าอยู่ใน โครงสร้างของสติปัญญา จะเป็นการตีความหรือการรับข้อมูลจากสิ่งแวดล้อมตาม ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 Sensorimotor (แรกเกิด - 2 ขวบ) Piaget เป็นนักจิตวิทยาคนแรกที่ได้ศึกษาระดับ เขาวนั้ปัญญาของเด็กวัยนี้ไว้อย่างละเอียดจากการสังเกตบุตร 3 คน โดยทำบันทึกไว้และสรุปว่าวัยนี้ เป็นวัยที่เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม โดยประสาทสัมผัสและการเคลื่อนไหวของอวัยวะต่าง ๆ ของร่างกาย

ขั้นที่ 2 Preperational (อายุ 18 เดือน - 7 ปี) เด็กก่อนเข้า โรงเรียนและวัยอนุบาล มีระดับ เขาวนั้ปัญญาอยู่ในขั้นนี้ เด็กวัยนี้มีโครงสร้างของสติปัญญาที่จะใช้สัญลักษณ์แทนวัตถุสิ่งของที่อยู่ รอบ ๆ ตัวได้ หรือมีพัฒนาการทางด้านภาษา เด็กวัยนี้จะเริ่มด้วยการพูดเป็นประโยคและเรียนรู้คำ ต่าง ๆ เพิ่มขึ้น เด็กจะ ได้รู้จักคิด อย่างไรก็ตามความคิดของของเด็กวัยนี้ยังมีข้อจำกัดหลายอย่างเด็ก ก่อนเข้า โรงเรียนและวัยอนุบาล มีระดับเขาวนั้ปัญญาอยู่ในขั้นนี้ เด็กวัยนี้มี โครงสร้างของสติปัญญา ที่จะใช้สัญลักษณ์แทนวัตถุสิ่งของที่อยู่รอบ ๆ ตัวได้ หรือมีพัฒนาการทางด้านภาษา

ขั้นที่ 3 Concrete Operations (อายุ 7 - 11 ปี) พัฒนาการทางด้านสติปัญญาและความคิด ของเด็กวัยนี้แตกต่างกันกับเด็กในขั้น Preperational มาก เด็กวัยนี้จะสามารถสร้างกฎเกณฑ์และ ตั้งกฎเกณฑ์ และแบ่งสิ่งแวดล้อมออกเป็นหมวดหมู่ได้ คือเด็กจะสามารถที่จะ

อ้างอิงด้วยเหตุผลและ ไม่ขึ้นกับการรับรู้จากรูปร่างเท่านั้น เด็กวัยนี้สามารถแบ่งกลุ่ม โดยใช้เกณฑ์หลาย ๆ อย่าง และคิด ย้อนกลับได้ ความเข้าใจเกี่ยวกับกิจกรรมและความสัมพันธ์ของตัวเลขก็เพิ่มมากขึ้น

ขั้นที่ 4 Formal Operations (อายุ 12 ปีขึ้นไป) พัฒนาการเชาวน์ปัญญาและความคิดเห็น ของเด็กเป็นขั้นสูงสุด คือเด็กในวัยนี้จะเริ่มคิดเป็นผู้ใหญ่ ความคิดแบบเด็กสิ้นสุดลง เด็กสามารถที่จะคิดหาเหตุผลนอกเหนือไปจากข้อมูลที่มีอยู่ สามารถที่จะคิดเป็นนักวิทยาศาสตร์ สามารถที่จะ ตั้งสมมติฐานและทฤษฎีและเห็นว่าความจริงที่เห็นด้วยการรับรู้ไม่สำคัญเท่ากับการคิดถึงสิ่งที่ อาจเป็นไปได้ Piaget ได้สรุปว่า “เด็กวัยนี้เป็นผู้ที่คิดเหนือไปกว่าสิ่งปัจจุบัน สนใจที่จะสร้างทฤษฎี เกี่ยวกับทุกสิ่งทุกอย่าง และมีความพอใจที่จะคิดพิจารณาเกี่ยวกับสิ่งที่ไม่มีตัวตน หรือสิ่งที่ เป็นนามธรรม”

9.6 ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของ Lawrence Kohlberg

ได้ศึกษาพัฒนาการทางจริยธรรมตามแนวทฤษฎีของ Piaget แต่ Lawrence Kohlberg ได้ปรับปรุงวิธีวิจัย การวิเคราะห์ผลรวมและ ได้วิจัยอย่างกว้างขวางในประเทศ อื่นที่มีวัฒนธรรมต่างไป วิธีการวิจัยจะสร้างสถานการณ์สมมติปัญหาทางจริยธรรมที่ผู้ตอบยากที่จะตัดสินใจได้ว่า ถูกผิดควรทำไม่ควรทำอย่างเด็ดขาด เพราะขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลาย อย่าง การตอบจะขึ้นกับวัยของผู้ตอบเกี่ยวกับความเห็นใจในบทบาทของผู้แสดงพฤติกรรมในเรื่อง ค่านิยมความสำนึกในหน้าที่ในฐานะเป็นสมาชิกของสังคม ความยุติธรรมหรือหลักการที่ตนยึดถือ ให้คำจำกัดความของจริยธรรมว่าจริยธรรมเป็นความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความถูกผิด และเกิดขึ้น จากขบวนการทางความคิดอย่างมีเหตุผล ซึ่งต้องอาศัยวุฒิภาวะทางปัญญา เชื่อว่าพัฒนาการทาง จริยธรรมเป็นผลจากการพัฒนาการของ โครงสร้างทางความคิดความเข้าใจเกี่ยวกับจริยธรรม นอกจากนั้น ยังพบว่าส่วนมากการพัฒนาทางจริยธรรมของเด็กจะไม่ถึงขั้นสูงสุดในอายุ 10 ปี แต่จะ มีการพัฒนาขึ้นอีกหลายขั้นจากอายุ 11-25 ปี การใช้เหตุผลเพื่อการตัดสินใจที่จะเลือกกระทำ อย่างใดอย่างหนึ่ง จะแสดงให้เห็นถึงความเจริญของจิตใจของบุคคล การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ไม่ได้ขึ้นอยู่กับกฎเกณฑ์ของสังคมใดสังคมหนึ่ง โดยเฉพาะ แต่เป็นการใช้เหตุผลที่ลึกซึ้งยากแก่ การเข้าใจยิ่งขึ้นตามลำดับของวุฒิภาวะทางปัญญา Lawrence Kohlberg ได้ศึกษาการใช้เหตุผลเชิง จริยธรรมของเยาวชนอเมริกัน อายุ 10-16 ปี และได้แบ่งพัฒนาการทางจริยธรรมออกเป็น 3 ระดับ แต่ละระดับแบ่งออกเป็น 2 ขั้น ดังนั้นพัฒนาการทางจริยธรรมมีทั้งหมด 6 ขั้นมีดังต่อไปนี้

ระดับที่ 1 ระดับก่อนมีจริยธรรมหรือระดับก่อนกฎเกณฑ์สังคม (Pre-Conventional Level) ระดับนี้เด็กจะรับกฎเกณฑ์และข้อกำหนดของพฤติกรรมที่ “ดี” “ไม่ดี” จากผู้มีอำนาจเหนือตน เช่น บิดามารดา ครูหรือเด็กโต และมักจะคิดถึงผลตามที่จะนำรางวัลหรือการลงโทษ

พฤติกรรม “ดี” คือพฤติกรรมที่แสดงแล้วได้รางวัล

พฤติกรรม “ไม่ดี” คือพฤติกรรมที่แสดงแล้วได้รับโทษ

โดยบุคคลจะตอบสนองต่อกฎเกณฑ์ซึ่งผู้มีอำนาจทางกายเหนือตนเองกำหนดขึ้น จะตัดสินใจเลือกแสดงพฤติกรรมที่เป็นหลักต่อตนเองโดยไม่คำนึงถึงผู้อื่น จะพบในเด็ก 2-10 ปี แบ่งพัฒนาการทางจริยธรรม ระดับนี้เป็น 2 ขั้น คือ

ขั้นที่ 1 การถูกลงโทษและการเชื่อฟัง (Punishment and Obedience Orientation)

เด็กจะยอมทำตามคำสั่งผู้มีอำนาจเหนือตนโดยไม่มีเงื่อนไขเพื่อไม่ให้ตนถูกลงโทษ ขั้นนี้แสดงพฤติกรรมเพื่อ หลบหลีกเลี่ยงการถูกลงโทษ เพราะกลัวความเจ็บปวด ยอมทำตามผู้ใหญ่เพราะมีอำนาจทางกายเหนือ ตน เขาอธิบายว่าในขั้นนี้เด็กจะใช้ผลตามของพฤติกรรมเป็นเครื่องชี้ว่าพฤติกรรมของตน “ถูก” หรือ “ผิด” เป็นต้นว่า ถ้าเด็กถูกทำโทษก็จะคิดว่าสิ่งที่ตนทำ “ผิด” และจะพยายามหลีกเลี่ยงไม่ทำ สิ่งนั้นอีก พฤติกรรมใดที่มีผลตามด้วยรางวัลหรือคำชมเด็กก็จะคิดว่าสิ่งที่ตนทำ “ถูก” และจะ ทำซ้ำอีกเพื่อหวังรางวัล

ขั้นที่ 2 กฎเกณฑ์เป็นเครื่องมือเพื่อประโยชน์ของตน (Instrumental Relativist

Orientation) ใช้หลักการแสวงหารางวัลและการแลกเปลี่ยน บุคคลจะเลือกทำตามความพอใจของตนเอง โดยให้ความสำคัญของการได้รับรางวัลตอบแทน ทั้งรางวัลที่เป็นวัตถุหรือการตอบแทนทางกาย วาจา และ ใจ โดยไม่คำนึงถึงความถูกต้องของสังคม ขั้นนี้แสดงพฤติกรรมเพื่อต้องการผลประโยชน์ สิ่งตอบแทน รางวัลและสิ่งแลกเปลี่ยนเป็นสิ่งตอบแทน เขาอธิบายว่าในขั้นนี้เด็กจะสนใจทำตามกฎ ข้อบังคับเพื่อประโยชน์หรือความพอใจของตนเอง หรือทำดีเพราะอยากได้ของตอบแทน หรือ รางวัล ไม่ได้คิดถึงความยุติธรรมและความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น หรือความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่น พฤติกรรมของเด็กในขั้นนี้ทำเพื่อสนองความต้องการของตนเอง แต่มักจะเป็นการแลกเปลี่ยนกับ คนอื่น เช่น ประโยค “ถ้าเธอทำให้ฉัน ฉันจะให้

ระดับที่ 2 ระดับจริยธรรมตามกฎเกณฑ์สังคม (Conventional Level) พัฒนาการ

จริยธรรม ระดับนี้ ผู้ทำถือว่าการประพฤติตนตามความคาดหวังของผู้ปกครอง บิดามารดา กลุ่มที่ตนเป็น สมาชิก เป็นสิ่งที่ควรจะทำหรือทำความผิด เพราะกลัวว่าตนจะ ไม่เป็นที่ยอมรับของผู้อื่น ผู้แสดง พฤติกรรมจะไม่คำนึงถึงผลตามที่จะเกิดขึ้นแก่ตนเอง ถือว่าความซื่อสัตย์ ความ

จงรักภักดีเป็นสิ่งสำคัญ ทุกคนมีหน้าที่จะรักษามาตรฐานทางจริยธรรม โดยบุคคลจะปฏิบัติ ตามกฎเกณฑ์ของสังคมที่ ตนเองอยู่ตามความคาดหวังของครอบครัวและสังคม โดยไม่คำนึงถึง ผลที่จะเกิดขึ้นขณะนั้นหรือ ภายหลังก็ตาม จะปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสังคมโดยคำนึงถึงจิตใจ ของผู้อื่น จะพบในวัยรุ่นอายุ 10 - 16 ปี แบ่งพัฒนาการทางจริยธรรม ระดับนี้เป็น 2 ชั้น คือ

ขั้นที่ 3 ความคาดหวังและการยอมรับในสังคม สำหรับ “เด็กดี”

(Interpersonal Concordance of “Good boy , nice girl” Orientation) บุคคลจะใช้หลักทำตาม ที่ผู้อื่นเห็นชอบ ใช้ เหตุผลเลือกทำในสิ่งที่กลุ่มยอมรับ โดยเฉพาะเพื่อน เพื่อเป็นที่ชื่นชอบและ ยอมรับของเพื่อน ไม่เป็น ตัวของตัวเอง คล้อยตามการชักจูงของผู้อื่นเพื่อต้องการรักษา สัมพันธภาพที่ดี พบในวัยรุ่นอายุ 10 - 15 ปี ขั้นนี้แสดงพฤติกรรมเพื่อต้องการเป็นที่ยอมรับของ หมู่คณะ การช่วยเหลือผู้อื่นเพื่อทำให้เขา พอใจและยกย่องชมเชย ทำให้บุคคลไม่มีความเป็นตัว ของตัวเอง ชอบคล้อยตามการชักจูงของผู้อื่น โดยเฉพาะกลุ่มเพื่อน เขาอธิบายว่าพัฒนาการทาง จริยธรรมขั้นนี้เป็นพฤติกรรมของ “คนดี” ตาม มาตรฐานหรือความคาดหวังของบิดามารดา หรือเพื่อนวัยเดียวกัน พฤติกรรม “ดี” หมายถึง พฤติกรรมที่จะทำให้ผู้อื่นชอบและยอมรับ หรือ ไม่ประหลาดใจเพราะเกรงว่าบิดามารดาจะเสียใจ

ขั้นที่ 4 กฎและระเบียบ (“Law-and-order” Orientation) จะใช้หลักทำตาม

หน้าที่ของสังคม โดยปฏิบัติตามระเบียบของสังคมอย่างเคร่งครัด เรียนรู้การเป็นหน่วยหนึ่งของ สังคม ปฏิบัติตาม หน้าที่ของสังคมเพื่อดำรงไว้ซึ่งกฎเกณฑ์ในสังคม พบในอายุ 13 -16 ปี ขั้นนี้ แสดงพฤติกรรมเพื่อทำ ตามหน้าที่ของสังคม โดยบุคคลรู้ถึงบทบาทและหน้าที่ของเขาในฐานะ เป็นหน่วยหนึ่งของสังคม นั้น จึงมีหน้าที่ทำตามกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่สังคมกำหนดให้หรือ คาดหมายไว้ เขาอธิบายว่าเหตุผลทาง จริยธรรมในขั้นนี้ ถือว่าสังคมจะอยู่ด้วยความมีระเบียบ เรียบร้อยต้องมีกฎหมายและข้อบังคับ คนดี หรือคนที่มีพฤติกรรมถูกต้องคือคนที่ปฏิบัติตาม ระเบียบข้อบังคับหรือกฎหมาย ทุกคนควรเคารพ กฎหมาย เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยและ ความเป็นระเบียบของสังคม

ระดับที่ 3 ระดับจริยธรรมตามหลักการด้วยวิจารณญาณหรือระดับเหนือกฎเกณฑ์ สังคม (Post - Conventional Level) พัฒนาการทางจริยธรรมระดับนี้ เป็นหลักจริยธรรมของผู้ มีอายุ 20 ปี ขึ้นไป ผู้ทำหรือผู้แสดงพฤติกรรมได้พยายามที่จะตีความหมายของหลักการและ มาตรฐาน ทางจริยธรรมด้วยวิจารณญาณ ก่อนที่จะยึดถือเป็นหลักของความประพฤติที่จะ ปฏิบัติตาม การตัดสินใจ “ถูก” “ผิด” “ไม่ควร” มาจากวิจารณญาณของตนเอง ปราศจากอิทธิพล ของผู้มีอำนาจหรือกลุ่มที่ตนเป็นสมาชิก กฎเกณฑ์ – กฎหมาย ควรจะตั้งบนหลักความยุติธรรม

และเป็นที่ยอมรับ ของสมาชิกของสังคมที่ตนเป็นสมาชิก ทำให้บุคคลตัดสินใจขัดแย้งของ ตนเองโดยใช้ความคิด ไตร่ตรองอาศัยค่านิยมที่ตนเชื่อและยึดถือเป็นเครื่องช่วยในการตัดสินใจ จะปฏิบัติตามสิ่งที่สำคัญ มากกว่าโดยมีกฎเกณฑ์ของตนเองซึ่งพัฒนามาจากกฎเกณฑ์ของสังคม เป็นจริยธรรมที่เป็นที่ยอมรับ ทั่วไป โคลเบอร์กแบ่งพัฒนาการทางจริยธรรม ระดับนี้เป็น 2 ชั้น คือ

ขั้นที่ 5 สัญญาสังคมหรือหลักการทำตามคำมั่นสัญญา (Social Contract Orientation) บุคคลจะมีเหตุผลในการเลือกกระทำโดยคำนึงถึงประโยชน์ของคนหมู่มาก ไม่ละเมิดสิทธิของ ผู้อื่น สามารถควบคุมตนเองได้ เคารพการตัดสินใจที่จะกระทำด้วยตนเอง ไม่ถูกควบคุมจาก บุคคลอื่น มีพฤติกรรมที่ถูกต้องตามค่านิยมของตนและมาตรฐานของสังคมถือว่ากฎเกณฑ์ต่าง ๆ เปลี่ยนแปลง ได้ โดยพิจารณาประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลัก พบได้ในวัยรุ่นตอนปลายและ วัยผู้ใหญ่ ขั้นนี้ แสดงพฤติกรรมเพื่อทำตามมาตรฐานของสังคม เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม มากกว่าประโยชน์ ส่วนตน โดยบุคคลเห็นความสำคัญของคนหมู่มากจึงไม่ทำตนให้ขัดต่อ สิทธิอันพึงมีได้ของผู้อื่น สามารถควบคุมบังคับใจตนเองได้ พฤติกรรมที่ถูกต้องจะต้องเป็นไป ตามค่านิยมส่วนตัวผสมผสาน กับมาตรฐานซึ่งได้รับการตรวจสอบและยอมรับจากสังคม เขา อธิบายว่าขั้นนี้เน้นถึงความสำคัญ ของมาตรฐานทางจริยธรรมที่ทุกคนหรือคนส่วนใหญ่ใน สังคมยอมรับว่าเป็นสิ่งที่ถูก สมควรที่จะ ปฏิบัติตาม โดยพิจารณาถึงประโยชน์และสิทธิของ บุคคลก่อนที่จะใช้เป็นมาตรฐานทางจริยธรรม ได้ใช้ความคิดและเหตุผลเปรียบเทียบว่าสิ่งไหน ผิดและสิ่งไหนถูก ในขั้นนี้การ “ถูก” และ “ผิด” ขึ้นอยู่กับค่านิยมและความคิดเห็นของบุคคล แต่ละบุคคล แม้ว่าจะเห็นความสำคัญของสัญญาหรือ ข้อตกลงระหว่างบุคคล แต่เปิดให้มีการ แก้ไข โดยคำนึงถึงประโยชน์และสถานการณ์แวดล้อมใน ขณะนั้น

ขั้นที่ 6 หลักการคุณธรรมสากล (Universal Ethical Principle Orientation) เป็น ขั้นที่เลือก ตัดสินใจที่จะกระทำโดยยอมรับความคิดที่เป็นสากลของผู้เจริญแล้ว ขั้นนี้แสดง พฤติกรรมเพื่อทำ ตามหลักการคุณธรรมสากล โดยคำนึงความถูกต้องยุติธรรมยอมรับในคุณค่า ของความเป็นมนุษย์ มีอุดมคติและคุณธรรมประจำใจ มีความยึดหยุ่นและยึดหลักจริยธรรม ของตนอย่างมีสติ ด้วย ความยุติธรรมและคำนึงถึงสิทธิมนุษยชน เคารพในความเป็นมนุษย์ ของแต่ละบุคคล ละอายและ เกรงกลัวต่อบาป พบในวัยผู้ใหญ่ที่มีความเจริญทางสติปัญญา เขา อธิบายว่าขั้นนี้เป็นหลักการ มาตรฐานจริยธรรมสากล เป็นหลักการเพื่อมนุษยธรรม เพื่อความ เสมอภาคในสิทธิมนุษยชนและ เพื่อความยุติธรรมของมนุษย์ทุกคน ในขั้นนี้สิ่งที่ “ถูก” และ “ผิด” เป็นสิ่งที่ขึ้นม โนธรรมของแต่ละ บุคคลที่เลือกยึดถือ

สรุปแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะด้านจิตสาธารณะมีทฤษฎีที่เกี่ยวข้องคือ แนวคิดรูปแบบปฏิสัมพันธ์นิยม และมีทฤษฎีที่เกี่ยวข้องคือ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชิงพุทธิปัญญาทฤษฎีต้นไม้อัจฉริยะ ทฤษฎีพัฒนาการเชาวน์ปัญญาของ Piaget ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของ Lawrence Kohlberg Lawrence Kohlberg เป็นต้น

10. ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการมีคุณลักษณะด้านจิตสาธารณะและคุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับจิตสาธารณะ

การมีคุณลักษณะด้านจิตสาธารณะเป็นสิ่งที่เกิดตามธรรมชาติไม่สามารถบังคับให้เกิดได้ แต่สภาพแวดล้อม ต่าง ๆ ในสังคมย่อมส่งผลกระทบต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของพลเมือง ซึ่งปัจจัยที่ก่อให้เกิด จิตสาธารณะประกอบด้วย

1. สถานภาพทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ส่งผลกระทบต่อจิตสำนึกของบุคคล (กาญจนา แก้วเทพ. 2527 : 14)

2. กระบวนการเรียนรู้ที่เป็นการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น (วิภาพันท์ ก่อเกียรติขจร. 2544 : 108 ; ชัยวัฒน์ธีระพันธ์. 2542 : 27 ; อนุชาติ พวงสำลี ; วีรบูรณ์ วิสารทกุล. 2543 : 17 ; สุชาดา จักรพิสุทธิ์. 2544 : 23) กระบวนการศึกษา กระบวนการทางสังคมและการมีส่วนร่วมในกิจกรรม (วิรัตน์ คำศรีจันทร์. 2544 : 101) พลเมืองจึงต้องมีองค์ความรู้และความสามารถในการแสวงหาความรู้ ต้องใช้กระบวนการเรียนรู้ตั้งสมผู้คนในสังคมอย่างรอบด้านและต่อเนื่อง โดยมีขั้นตอนคือ การรับรู้ สนใจ ไตร่ตรอง ทดลอง การสร้างสำนึกจึงต้องอาศัยศาสตร์และศิลป์ในการประยุกต์ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ เงื่อนไขและขั้นตอนต่าง ๆ จินตนาการเป็นพลังของมนุษย์ที่จะดำรงอยู่ ในสังคมอย่างมีศักดิ์ศรี แต่จินตนาการอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอ ต้องอาศัยสติปัญญาความรู้ ในการแก้ปัญหาและกำหนดทิศทางข้างหน้า ดังนั้นผู้ที่มีความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองและร่วมกับผู้อื่น จึงสามารถไตร่ตรอง หาเหตุผลและทำความเข้าใจ เมื่อเข้าใจแล้วก็จะเห็นความสำคัญ เกี่ยวกับเรื่องนั้นต่อไปและอาจนำไปสัมพันธ์กับเรื่องอื่น ๆ เช่น อาจนำมาสัมพันธ์กับชีวิตของตนเอง กับสังคมและสิ่งแวดล้อมเป็นการใช้ความรู้ให้เป็นประโยชน์ด้วยไม่ใช่เรียนรู้ไว้เพียงอย่างเดียว (เกียรติวรรณ อมาตยกุล. 2539 : 20)

3. การที่บุคคลในสังคมเห็นวิกฤตการณ์หรือสภาพปัญหาในสังคมที่สลบซับซ้อนยากแก่ การแก้ไข มีวัตถุประสงค์ร่วมกันซึ่งนำไปสู่การก่อจิตสำนึกร่วมกัน (ชูชัย สุภวงค์. 2539 : 6) นอกจากนี้ อนุชาติ พวงสำลี (2543 : 205) ซึ่งใช้ คำว่าจิตวิญญาณสาธารณะ กล่าวว่า จิตสำนึกสาธารณะเป็นสิ่งที่ต้องใช้เวลาในการสร้างและต้องมี การกระทำอย่างสม่ำเสมอ

เป็นกิจวัตร จากการอภิปรายกลุ่มย่อยในการสัมมนาเกี่ยวกับสำนักของ พลเมือง ณ มหาวิทยาลัยมหิดล ได้สรุปปัจจัยที่เป็นรูปธรรม อันจะนำไปสู่การพัฒนาจิตวิญญาณสาธารณะ คือ

- 3.1 การสร้างองค์กร ผู้นำ สื่อ วัฒนธรรมใหม่ การสร้างประโยชน์ร่วมกัน
- 3.2 การทำให้ เกิดกลุ่ม ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ มีการเข้าร่วมกับกลุ่ม มีกิจกรรมสาธารณะและ มีกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง
- 3.3 มีทุนประชาคม ได้แก่ ความรู้ ภูมิปัญญา ทรัพยากร
- 3.4 การได้รับข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ต่าง ๆ ทั้งในระบบและนอกระบบการศึกษา
- 3.5 การสร้างเครือข่ายทุกเพศทุกวัย
- 3.6 การปรับเปลี่ยนโครงสร้างโดยเริ่มจากตนเองให้มีระบบคิดที่จะยอมรับความคิดเห็นผู้อื่น มีการแยกแยะ มีอิทธิบาทสี่
- 3.7 การสร้างกฎระเบียบร่วมกัน สร้างความตระหนัก มีการปลูกฝังตั้งแต่ผู้เรียน สร้างให้เกิดวัฒนธรรมใหม่
- 3.8 ความรู้สึกเป็นเจ้าของ ในฐานะพลเมืองไทย การสร้างจิตสำนึกในความเป็นเจ้าของร่วมกัน การมีสิทธิทั้งส่วนบุคคลและส่วนรวม
- 3.9 การมีส่วนร่วม ในด้านต่าง ๆ มีการเปิดโอกาสให้แสดงออก มีประเด็นที่จะเคลื่อนไหวร่วมกัน มีการเสียสละทุ่มเท และกระทำอย่างต่อเนื่อง ไม่ติดรูปแบบ มีการสร้างเครือข่าย และมีมาตรการหรือกฎหมายบังคับ
- 3.10 ทุนทางวัฒนธรรม ได้แก่ ศาสนา ประเพณี ความเชื่อ จริยธรรมความเชื่อเพื่อเผื่อแผ่ ความเอื้อ อาทรต่อกัน เริ่มจากสถาบันครอบครัวโดยการให้การศึกษาและสื่อจะมีส่วนร่วมสร้างให้เกิด ความคิดหลากหลายที่ชี้ให้เห็นคุณโทษต่าง ๆ รวมทั้งการเรียนรู้มีส่วนร่วม มีชุมชนแห่ง การเรียนรู้
- 3.11 การมีผู้นำหรือบุคคลสาธารณะที่เป็นแบบอย่าง มีจิตสำนึกต่อสังคม มีคุณธรรม และสามารถสร้างระบบผู้นำร่วมได้

คุณลักษณะด้านจิตสาธารณะ หรือคุณลักษณะด้านจิตสำนึกสาธารณะ หรือสำนึกของสังคม อยู่ภายใต้อิทธิพลของปัจจัย แวดล้อมทั้งภายในและภายนอก (ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม ; สังคม สัจจร. 2543 : 13) ดังนี้

1. ปัจจัยภายนอก เป็นปัจจัยที่เกี่ยวกับภาวะทางสัมพันธภาพของมนุษย์ ภาวะทางสังคม เป็นภาวะที่ ลึกซึ้งกว่าภาวะทางกายภาพเพียงประการเดียว เป็นภาวะที่ได้อบรม

กลุ่มเกลาและสะสมอยู่ในส่วน ของการรับรู้ที่ละเอียดที่ละน้อย ทำให้เกิดสำนึกที่มีรูปแบบ หลากหลาย ภาวะแวดล้อมทางสังคมนี้เริ่มตั้งแต่พ่อแม่ พี่น้อง ญาติ เพื่อน ผู้สอน สื่อมวลชน บุคคลทั่วไป ตลอดจนระดับองค์กร วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ กฎหมาย ศาสนา รวมทั้ง ภาวะแวดล้อมด้านสื่อสารมวลชนและส่วนที่กำกับ สำนึกของบุคคลคือ การได้สัมผัสจากการ ใช้ชีวิตที่มีพลังต่อการเกิดสำนึก อาทิ การไปสถานศึกษา ไปทำงาน คู่ละคร พี่ผู้คนสนทนากัน รับรู้เหตุการณ์บ้านเมืองขบถฝ่าการจรรยาที่แออัด

2. ปัจจัย ภายใน สำนึกที่เกิดจากปัจจัยภายใน หมายถึง การคิดวิเคราะห์ของ แต่ละบุคคลในการพิจารณา ตัดสินคุณค่าและความดีงาม ซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรมและการ ประพฤติปฏิบัติ โดยเฉพาะการปฏิบัติ ทางจิตใจ เพื่อขัดเกลาตนเองให้เป็นไปทางใดทางหนึ่ง โดยเกิดจากการรับรู้ จากการเรียนรู้ การมองเห็น การคิด แล้วนำมาพิจารณาเพื่อตัดสินใจว่า ต้องการสร้างสำนึกแบบใดที่จะมีการฝึกฝน และสร้างสมสำนึกเหล่านั้น การเกิดจิตสำนึกไม่ สามารถสรุปแยกแยะได้ว่าเกิดจากปัจจัยภายในหรือ ภายนอกเพียงอย่างใดอย่างหนึ่ง เพราะทุก สรรพสิ่งมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน จิตสำนึกที่มาจาก ภายนอกเป็นการเข้ามาโดยธรรมชาติ กระทบต่อความรู้สึกของบุคคลแล้วกลายเป็นจิตสำนึกโดย ธรรมชาติและมักไม่รู้ตัว แต่สำนึกที่ เกิดจากปัจจัยภายในเป็นความจงใจเลือกสรร บุคคลระลึกู้ ตนเองเป็นอย่างดี เป็นสำนึกที่สร้าง ขึ้นเอง ระหว่างปัจจัยภายในและภายนอกเป็นปฏิสัมพันธ์ที่มี ความต่อเนื่องกันการพัฒนา จิตสำนึกจึงต้องกระทำควบคู่กัน ไปทั้งปัจจัยภายในและภายนอก

คุณลักษณะด้านจิตสาธารณะเป็นคุณธรรมของพลเมือง (อนุชาติ พวงลำถี. 2543 : 14) การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของบุคคลสามารถอธิบายได้ตามทฤษฎีจิตวิทยา พัฒนาการ เนื่องจากทฤษฎีเหล่านี้เป็น การกำหนดคุณลักษณะของบุคคลในด้านความเข้าใจ ตนเอง สภาพแวดล้อม และคุณธรรมจริยธรรม ตามช่วงอายุ และสามารถอธิบายได้ตามหลัก พระพุทธศาสนา ซึ่งจะเสนอแนวคิดโดยรวม ดังนี้ ทฤษฎีทางจิตวิทยาพัฒนาการที่ได้รับจาก การยอมรับและนำไปใช้อย่างแพร่หลายคือ ทฤษฎีพัฒนาการการรู้คิดของ Piaget เชื่อว่า พัฒนาการทางการรู้คิดจะพัฒนาอย่างเป็นลำดับจากการคิด ขั้นต่ำไปสู่ขั้นสูง และคุณธรรม จริยธรรมของบุคคลขึ้นอยู่กับพัฒนาการทางสติปัญญาได้แบ่ง ขั้นจริยธรรมเป็น 4 ขั้น คือขั้น การเรียนรู้ด้วยประสาทสัมผัสและการเคลื่อนไหว ขั้นการคิดก่อน การปฏิบัติ ขั้นการคิดแบบ รูปธรรม และขั้นการคิดแบบนามธรรมตามลำดับ (Piaget, อ้างอิงใน สุรพงษ์ ชูเดช. 2534 : 6) การมีจิตสาธารณะจึงเป็นจริยธรรมในขั้นที่ 4 เนื่องจากพัฒนาการ ในขั้น ดังกล่าว ทำให้บุคคลมีความคิดกว้างขวางและลึกซึ้ง วิเคราะห์ผลดีและผลเสียจากการกระทำต่าง ๆ ได้ ต่อมา Kohlberg

เสนอทฤษฎีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมซึ่งมีรากฐานจากทฤษฎีของ Piaget แต่เชื่อว่าพัฒนาการทางจริยธรรมมีความละเอียดอีกหลายขั้นตอน และแบ่งพัฒนาการเป็น 6 ขั้น ผู้ที่อยู่ในช่วงวัยรุ่นและหลังวัยรุ่นจะอยู่ในขั้นที่ 5 และ 6 คือ หลักการทำตามคำสัญญา (อายุ 16 ปีขึ้นไป) เป็นการให้ความสำคัญต่อคนหมู่มาก ไม่ทำให้ขัดต่อสิทธิของบุคคลอื่น สามารถควบคุมบังคับใจตนเองได้ และขั้นที่ 6 หลักการยึดอุดมคติสากล (วัยผู้ใหญ่) ซึ่งเป็นขั้นสูงสุดแสดงถึงการมีความรู้สึกสากลนอกเหนือจากกฎเกณฑ์ในสังคมของตนและมีความยืดหยุ่นทางจริยธรรมเพื่อจุดมุ่งหมายในชีวิตอันเป็นอุดมคติอันยิ่งใหญ่ การมีจิตสาธารณะจึงเป็นคุณธรรมจริยธรรมในระดับ ขั้นที่ 5 และ 6 สอดคล้องกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ หิริ โอตตัปปะ หรือความละอาย ต่อบาป เกรงกลัวต่อการทำความชั่วทั้งปวง รวมทั้งทศ 6 ศีล 5 และพรหมวิหาร 4 (พระไพศาล วิสาโล, 2544 : 16) ส่วนทฤษฎีค่านิยมจริยธรรมซึ่งสร้างโดย ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2538 : 3) กล่าวถึงสาเหตุของพฤติกรรมของคนดีและคนเก่งว่าพฤติกรรมเหล่านี้เกิดจากสาเหตุทางจิตใจอะไร เชื่อว่าคุณธรรมจริยธรรมของบุคคล ต้องประกอบด้วยสติปัญญา ประสบการณ์ และสุขภาพจิต ซึ่งเป็นส่วนรากแก้วของต้นไม้ บุคคลจะต้องมีลักษณะพื้นฐานทางจิตใจทั้ง 3 ด้านในปริมาณที่สูง เหมาะสมกับอายุจึงจะมีความพร้อมในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ในส่วนของลำดับขั้นคือ จิตลักษณะ 5 ด้าน ได้แก่ เหตุผลเชิงจริยธรรม มุ่งอนาคตและการควบคุมตนเอง ความเชื่ออำนาจใน ตน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เจตคติ คุณธรรมและค่านิยม ซึ่งแสดงออกทางคอกและผลของต้นไม้ คือ พฤติกรรมการทำความดี ละเว้นความชั่ว การทำงานเพื่อส่วนรวม พฤติกรรมของพลเมืองดี พฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ และพฤติกรรมการทำงานอาชีพอย่างแข็งขัน

คุณลักษณะด้านจิตสาธารณะเป็นคุณธรรมของพลเมือง ไม่สามารถบังคับให้เกิดแก่นักศึกษาได้ แต่สิ่งแวดล้อมในมหาวิทยาลัย การจัดการเรียนการสอน กิจกรรมเสริมหลักสูตร เป็นสิ่งที่ทำให้นักศึกษาเกิดจิตสาธารณะ ซึ่งจะประกอบเป็นประโยชน์ต่อนักศึกษา มหาวิทยาลัยและสังคมโดยรวม ซึ่งเป็นไปตามปรัชญาของมหาวิทยาลัยที่มุ่งผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ความสามารถ มีความรู้รอบ มีคุณธรรมจริยธรรม เพื่อเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติ

โดยสรุป ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการมีคุณลักษณะด้านจิตสาธารณะและคุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับจิตสาธารณะ คือ 1. ปัจจัยภายนอก เป็นปัจจัยที่เกี่ยวกับภาวะทางสัมพันธภาพของมนุษย์ ภาวะทางสังคม เป็นภาวะที่ ลึกซึ้งกว่าภาวะทางกายภาพเพียงประการเดียว เป็นภาวะที่ได้อบรมกล่อมเกลาและสะสมอยู่ในส่วน ของการรับรู้ที่ละเอียดที่ละน้อย ทำให้เกิดสำนึกที่มีรูปแบบหลากหลาย 2. ปัจจัยภายใน หมายถึง การคิดวิเคราะห์ของแต่ละบุคคลในการพิจารณา

ตัดสินใจคุณค่าและความดีงาม ซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรมและการประพฤติปฏิบัติ โดยเฉพาะการปฏิบัติ ทางจิตใจ เพื่อขัดเกลาดนเองให้เป็นไปทางใดทางหนึ่ง โดยเกิดจากการรับรู้ จากการเรียนรู้ การมองเห็น การคิด แล้วนำมาพิจารณาเพื่อตัดสินใจว่าต้องการสร้างสำนึกแบบใดก็จะมีการฝึกฝน และสร้างสมสำนึกเหล่านั้น

11. แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะด้านจิตสาธารณะ

แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะด้านจิตสาธารณะมีวิธีต่าง ๆ หลากหลายวิธี ส่วนใหญ่จะยึดหลักการของการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางปัญญาเป็นหลัก ซึ่งสามารถสรุปวิธีต่าง ๆ ที่ใช้ในการพัฒนาคุณลักษณะด้านจิตสาธารณะได้ดังนี้

อักษร สวัสดิ์ (2542 : 26) ได้ให้คำอธิบายว่า ความรู้เป็นพฤติกรรมขั้นต้นที่ผู้เรียนรู้เพียงแต่เกิดจำความ ได้ โดยอาจจะเป็นการนึก ได้หรือโดยการมองเห็น ได้ยิน ได้จำ ความรู้ในขั้นนี้ ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับคำจำกัดความ ความหมาย ข้อเท็จจริง กฎเกณฑ์ โครงสร้าง และวิธีแก้ไขปัญหา ส่วนความเข้าใจอาจแสดงออกมาในรูปของทักษะด้าน “การแปล” ซึ่งหมายถึงความสามารถในการเขียนบรรยายเกี่ยวกับข่าวสารนั้น ๆ โดยใช้คำพูดของตนเองและ “การให้ความหมาย” ที่แสดงออกมารูปของความคิดเห็นและข้อสรุป รวมถึงความสามารถในการ “คาดคะเน” หรือการคาดหมายว่าจะเกิดอะไรขึ้น

นเรศวรวิชาการ (2553 : เว็บไซต์) ได้กล่าวถึงแนวทางการสร้างจิตสำนึกไว้ว่า สำหรับแนวทางและกลไกที่ใช้ในการสร้างคุณลักษณะด้านจิตสาธารณะ สรุปได้เป็น 3 กระบวนการดังนี้

1. การสร้างความคิดเชิงบวก หมายถึงการสร้างตนให้คิดที่มุ่งประโยชน์ส่วนตน ซึ่งปัจจัยที่ก่อให้เกิดความถึงพร้อม (สัมมา) แห่งทฤษฎี ในทางพระพุทธศาสนาประกอบด้วย ปัจจัย 2 ประการ คือ

1.1 การเรียนรู้จากแหล่งอื่น ได้แก่การรับฟังคำแนะนำสั่งสอนเล่าเรียนหาความรู้ สนทนาซักถาม ฟังคำบอกเล่าชักจูงของผู้อื่น โดยเฉพาะการสดับสัทธรรมจากกัลยาณิมิต

1.2 การคิด โดยการใช้เหตุผล การใช้ความคิดถูกวิธี การรู้จักคิดโดยมองสิ่งทั้งหลายด้วยความคิดพิจารณา รู้จักสืบสาวหาเหตุผล แยกแยะออกให้เห็นตามสภาวะและความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัย

2. การยึดหลักคุณธรรมความดี เป็นแนวปฏิบัติในการดำเนินชีวิต โดยอาจจะคำนึงถึงกลไกและกระบวนการของหลักแห่งความดีงามดังนี้

2.1 หลักแห่งความพอเพียง ซึ่งจะเห็น ได้จากการรู้จักจัดสรรทรัพยากรที่หามา ได้ด้วยความสุจริต

2.2 หลักแห่งการสงเคราะห์ ได้แก่ การสงเคราะห์ด้วยการให้ที่แบ่ง ออกเป็น 2 อย่าง คือ การให้สิ่งของ จะเป็นทรัพย์สินหรือวัสดุก็ได้ กับการให้ความรู้สั่งสอน (ธรรม ทาน) การสงเคราะห์ที่เป็นการใช้ถ้อยคำที่เป็นประ โยชน์ ประกอบด้วยเหตุผลที่ทำให้ผู้ฟังเกิด ความนิยมยินดี (ปิยวาจา)

2.3 หลักแห่งการประพฤติ การกระทำที่เป็นประโยชน์ ได้แก่ การ ช่วยเหลือที่มอบให้ผู้อื่นด้วยความเต็มใจในการประกอบกิจการต่าง ๆ การบำเพ็ญสาธารณะ ประโยชน์ ตลอดจนจึงช่วยแก้ไขปรับปรุงส่งเสริมในทางจริยธรรมแก่ผู้อื่น

2.4 หลักแห่งการสงเคราะห์และทำคุณประโยชน์อย่างสม่ำเสมอ โดย ไม่มุ่งหวังเอาผลประโยชน์เข้าสู่ตนเอง เป็นการสร้างจิตสาธารณะที่ช่วยเหลือและทำตนเป็น ประโยชน์ โดยการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของส่วนรวม ด้วยการพิจารณาความเหมาะสม ของกาลเทศะ และฐานะของตนเอง

2.5 หลักแห่งความเอื้ออาทร เพื่อสร้างจิตสาธารณะ ให้มีความเอื้อเพื่อ ต่อบุคคลแวดล้อมและสิ่งแวดลอม โดยการแสดงออกความเป็นกัลยาณมิตร ที่เป็นผู้ชี้ช่องทาง ประโยชน์ แนะนำให้ส่วนรวมดำเนิน ไปบนแนวทางของจริยธรรม

3. การประกอบกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ในการแสดงออกถึงความมีจิต สาธารณะเช่น การเข้าร่วมอาสาทำกิจกรรมของส่วนรวม ที่เป็นการสร้างสรรค์ เช่น ปลูกป่า รณรงค์การจับจ่ายใช้สอยอย่างประหยัด การรีไซเคิลของที่ใช้แล้ว การสร้างโลกสีเขียว การใช้ จักรยานแทนยานพาหนะที่ใช้เชื้อเพลิง การพัฒนาจิตสาธารณะทำได้โดยการพัฒนาพฤติกรรม อาจจัดกระทำได้ทั้งที่พฤติกรรมโดยตรง หรือจัดกระทำที่ความรู้คิด ความรู้สึกเพื่อให้ พฤติกรรมเกิดการเปลี่ยนแปลงก็ได้

อ้อมใจ วงษ์มณฑา (2553 : 125) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อจิตสาธารณะของนักศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ความคิดเห็นของนักศึกษาว่ามหาวิทยาลัยควรมีแนวทางในการ เสริมสร้างจิตสาธารณะให้แก่นักศึกษาเรียงตามลำดับความถี่จากมากไปหาน้อยพบว่า

1. ควรมีกิจกรรมบำเพ็ญประ โยชน์ที่เป็นหมู่/คณะมากขึ้นทั้งภายในและ ภายนอกมหาวิทยาลัยนักศึกษาจะ ได้มีความสนิทสนมรักใคร่สามัคคีปรองดองกัน

2. จัดโครงการอบรมสัมมนา แสวงหาบรรยายเข้าค่ายเรียนรู้เข้าค่ายฟื้นฟูค่าย อาสาทัศนศึกษาดูงานของมหาวิทยาลัยอื่นๆเกี่ยวกับกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์อย่างต่อเนื่อง และให้นักศึกษาได้เข้าร่วมให้มากกว่าสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

3. การจัดหลักสูตรการเรียนการสอนควรมีการสอดแทรกเนื้อหาเกี่ยวกับจิต สาธารณะเพื่อให้นักศึกษาได้ซึมซับและเข้าใจในการปฏิบัติตนเพื่อส่วนรวม

4. สร้างแนวทางในการปลูกจิตสำนึกให้กับนักศึกษาทั้งในและนอกห้องเรียน เพื่อเป็นการกระตุ้นจิตสาธารณะให้กับนักศึกษาอยู่ตลอดเวลา

5. ควรจัดอบรมสัมมนาในหัวข้อเกี่ยวกับจิตสาธารณะสร้างได้อย่างไร คุณธรรมจริยธรรมการเป็นพลเมืองดีของสังคมการปลูกฝังจิตสำนึกเป็นต้น

สมหมาย วิเศษชู (2554 : 157) ศึกษาการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างจิตสาธารณะ ของนักเรียน โรงเรียนหนองชัยวิทยาคม กลยุทธ์ในการพัฒนา เสริมสร้างจิตสาธารณะของนักเรียน โรงเรียนหนองชัยวิทยาคม กิจกรรมสอดแทรกรายวิชา ให้ครูต้องสอดแทรกคุณลักษณะที่ดีเข้าไปในแผนการจัดการเรียนรู้ในทุกกลุ่มสาระวิชาโดยเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนกับพฤติกรรมที่ต้องการ เสริมสร้างพัฒนาให้เหมาะสมเป็นการพัฒนาคุณลักษณะที่ดีกับการจัดการเรียนรู้ปกติ ให้นักเรียนซึมซับพฤติกรรมจิตสาธารณะไปพร้อม ๆ กับการรับเอาความรู้ควบคู่ไปกับการมี พฤติกรรมจิตสาธารณะพร้อมทั้งมีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์

อุรสา พรหมทา (2555 : 85) ศึกษาโปรแกรมพัฒนาคุณธรรมด้านจิตสาธารณะ สำหรับนักศึกษาผลการวิจัย พบว่า โปรแกรมการพัฒนาคุณธรรมจิตสาธารณะประกอบด้วย 10 หน่วยการเรียนรู้ คือ

1. ความรู้จิตสาธารณะ
2. การให้ความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อม
3. การยึดหลักธรรม
4. การสร้างความคิดเชิงบวก
5. การยอมรับนับถือตนเอง
6. กิจกรรมไหว้พระสวดมนต์พัฒนาสติ
7. กิจกรรมโครงการพัฒนาตน
8. กิจกรรมจิตอาสาพัฒนาสาธารณะสถาน
9. กิจกรรมหนึ่งหมู่เรียนหนึ่งหมู่โครงการเพื่อผู้อื่น
10. สะท้อนผลการพัฒนาผลการประเมิน

Foster (1999 : 51-52) เสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้ได้โดยใช้ประเด็นทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับนักวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี สิ่งแวดล้อม และมนุษย์สังคม ว่าควรมีแนวทางการจัดการเรียนรู้อย่างนี้

1. เลือกประเด็นที่สัมพันธ์กับชีวิตนักเรียน เนื่องจากประเด็นที่สัมพันธ์กับชีวิตของนักเรียนจะมีความหมายและก่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง เมื่อนักเรียนได้มีประสบการณ์ กับประเด็นทางสิ่งแวดล้อมใกล้ตัวจะเป็นการเตรียมตัวให้นักเรียน ได้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีความสนใจ กระตือรือร้นกับประเด็นระดับโลก
2. การจัดหาแหล่งวิทยาการเพื่อค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นที่นักศึกษาแก่นักเรียนแหล่งวิทยาการที่ควรนำมาใช้เช่น หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น นิตยสารรายสัปดาห์ รายการโทรทัศน์ ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต และแหล่งวิทยาการในท้องถิ่น แหล่งวิทยาการควรทันสมัยเป็นตัวแทนของความคิดที่เห็นต่างกัน นักเรียนควรได้พิจารณาจากแหล่งวิทยาการชั้นต้นครูควนจัดหาข้อมูลให้เพียงพอแก่นักเรียนเพื่อใช้ประกอบการอภิปรายในประเด็นที่ศึกษา
3. ระดมสมองเพื่อแสวงหาแนวทางแก้ไขปัญหา นักเรียนสามารถเข้าร่วมในการแสวงหาแนวแก้ไขปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ปฏิบัติกิจกรรมที่แสดงออกถึงการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาลingkungan แนวทางแก้ไขปัญหาที่เสนอโดยนักเรียนในระหว่างการระดมสมองจะได้รับการยอมรับนักเรียนสามารถขยายขอบเขตการค้นคว้าเพื่อแสวงหาแนวทางแก้ไขได้กว้างขวางมากขึ้น โดยอาศัยกิจกรรมการระดมสมองที่ปฏิบัติ
4. แนวทางแก้ไขปัญหาแต่ละแนวทางต้องเกิดจากการระดมสมองเพื่อหาเหตุผลสนับสนุนและคัดค้านทางเลือกแต่ละทางจัดทำรายการแก้ไขปัญหานั้นที่นักเรียนได้ร่วมกันคิดขึ้น จากนั้นให้นักเรียนจัดทำรายการผลกระทบของแต่ละแนวทางแก้ไขปัญหานั้นแล้วร่วมกันอภิปราย
5. เลือกแนวทางแก้ไขปัญหานั้นที่มีผลกระทบทางลบน้อยที่สุดต่อสิ่งแวดล้อม ให้ความสำคัญกับนักเรียนในการพิจารณาแนวทางแก้ไขปัญหานั้นและผลกระทบของแนวทางแก้ไขปัญหานั้นแต่ละทางเพื่อที่จะเลือกแนวทางแก้ไขปัญหานั้นเพียงแนวทางเดียวที่จะก่อให้เกิดผลกระทบน้อยที่สุดทั้งต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมปฏิบัติกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหานั้น โดยเป็นกิจกรรมที่นักเรียนสามารถปฏิบัติได้จริง กิจกรรมที่ปฏิบัติอาจเป็นการเขียนจดหมายถึงบริษัทเอกชน หน่วยงานของรัฐ หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การรณรงค์ให้มีการเลิกใช้ผลิตภัณฑ์ที่เป็นพิษต่อสิ่งแวดล้อม

โดยสรุป แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะด้านจิตสาธารณะคือเริ่มจากการสร้างวินัยในตนเอง ตระหนักถึงการมีส่วนร่วมในระบบประชาธิปไตย รู้ถึงขอบเขตของสิทธิเสรีภาพหน้าที่ความรับผิดชอบต่อตนเอง ให้ความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อม ตระหนักเสมอว่าตนเองคือส่วนหนึ่งของสังคมต้องมีความรับผิดชอบในการรักษาสิ่งแวดล้อม ตระหนักถึงปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นกับสังคมยึดหลักธรรมในการดำเนินชีวิต เพราะหลักธรรมหรือคำสั่งสอนในทุกศาสนาที่นับถือสอนให้คนทำความดีทั้งสิ้น แนวทางในการเสริมสร้างจิตสาธารณะให้แก่นักศึกษาเรียงตามลำดับความถี่จากมากไปหาน้อยพบว่า

1. ควรมิกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ที่เป็นหมู่/คณะมากขึ้นทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยนักศึกษาจะได้มีความสนิทสนมรักใคร่สามัคคีปรองดองกัน
2. จัดโครงการอบรมสัมมนา เสวนาบรรยายเข้าค่ายเรียนรู้เข้าค่ายฟื้นฟูค่ายอาสาทัศนศึกษาดูงานของมหาวิทยาลัยอื่น ๆ เกี่ยวกับกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์อย่างต่อเนื่องและให้นักศึกษาได้เข้าร่วมให้มากกว่าสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน
3. การจัดหลักสูตรการเรียนการสอนควรมีการสอดแทรกเนื้อหาเกี่ยวกับจิตสาธารณะเพื่อให้นักศึกษาได้ซึมซับและเข้าใจในการปฏิบัติตนเพื่อส่วนรวม
4. สร้างแนวทางในการปลูกจิตสำนึกให้กับนักศึกษาทั้งในและนอกห้องเรียนเพื่อเป็นการกระตุ้นจิตสาธารณะให้กับนักศึกษาอยู่ตลอดเวลา
5. ควรจัดอบรมสัมมนาในหัวข้อเกี่ยวกับจิตสาธารณะสร้างได้อย่างไรคุณธรรมจริยธรรมการเป็นพลเมืองดีของสังคมการปลูกฝังจิตสำนึกเป็นต้น

12. คุณลักษณะและประเภทของนักศึกษาในมหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมีอิทธิพลมากที่สุดต่อชีวิตของนักศึกษา ในช่วงที่ศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัย 4 ปี มหาวิทยาลัยจะมีส่วนที่จะช่วยในการพัฒนานักศึกษาให้มี สติปัญญาเฉลียวฉลาด มีเหตุผล มีความรับผิดชอบ มีบุคลิกภาพที่มีคุณธรรม วัยนี้เป็นช่วงที่สมอง มีการพัฒนาสูงสุด จึงเป็นช่วงที่มหาวิทยาลัยจะมีส่วนในการจัดสภาพแวดล้อม จัดประสบการณ์ ต่าง ๆ ให้นักศึกษาพัฒนาสูงสุด (วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา. 2543 : 15) มหาวิทยาลัยจึงควรมีแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับนักศึกษาให้มากที่สุด เพื่อการเลือกใช้ได้อย่างเหมาะสมและทันเวลาซึ่ง วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา (2543 : 26 - 29) กล่าวถึงลักษณะพิเศษของนักศึกษาว่า “มีความกระตือรือร้นและสนใจในสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ เขาทนไม่ได้ที่จะเห็นสภาพความไม่ถูกต้อง หรือความไม่ยุติธรรมในสังคม ชีวิตของเขาเป็นอิสระที่จะคิดและแสดงออก และเน้นว่านักศึกษาไม่ใช่ผู้ตกปิ่นที่คอยรับแต่สิ่งที่มหาวิทยาลัยและอาจารย์ป้อนให้” นักศึกษาเข้ามาในรั้ว

มหาวิทยาลัยด้วยความรู้สึก ความกังวล ความหวัง ความรัก ความเกลียด ในขณะที่เขาฟัง คิด อ่าน เขียน และเรียนไปพร้อม ๆ กัน” ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ มอนเร (Monroe. 1977 : 182) ที่เห็นว่านักศึกษาโดยธรรมชาติจะเป็นคนที่มีอารมณ์รุนแรง มีอุดมคติสูงและทนไม่ได้ต่อความอยุติธรรม ของสังคม เขากล่าวว่า นักศึกษาที่เข้าในมหาวิทยาลัยใหม่ ๆ บุคลิกภาพยังไม่ชัดเจน แต่เมื่อจบ ออกไปแล้ว จะมีลักษณะของตนค่อนข้างแน่นอน ชีวิตในมหาวิทยาลัยจึงควรเป็นชีวิตที่นักศึกษา ได้รับการพิจารณา ทดสอบ คัดเลือก และยึดเป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละคน เขานำการพัฒนา นักศึกษาในแง่เอกัตบุคคล

นอกจากนี้ คอฟมันน์ (Kauffman. 1926 ; อ้างอิงใน วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา. 2543 : 26-28) ประมวล ลักษณะของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยไว้ 6 ลักษณะ คือ

1. ผู้ที่เข้ามาแสวงหาความรู้ และมุ่งมั่นตกลง ในสาขาวิชาใดวิชาหนึ่ง ซึ่งเขามีความเชื่อถือในศาสตร์นั้น ๆ เขาอยากจะมีความสัมพันธ์กับชีวิต จิตใจของวิชาที่เรียน แต่มักจะผิดหวัง เพราะไม่ได้พบเช่นนั้น

2. ต้องการแสวงหา ความมั่นคงทางสังคม เพราะบางครั้งเมื่อเข้ามาในมหาวิทยาลัยก็เกิดความรู้สึกเหมือนคนหลงทาง การที่เข้ามาวิทยาลัยเพราะเขานึกว่าจะเป็นที่ทำให้เขาได้คลายความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับทางบ้าน พยายามคิดหาทางห่างจากบ้านเพื่อต้องการความอิสระ จึงต้องการคนที่ช่วยสนองความต้องการ ทางจิต หากคนที่ถูกใจเป็นเพื่อน

3. เป็นคนมีอุดมคติและใจดี แต่บางครั้งสิ่งแวดล้อมภายในมหาวิทยาลัยก็ทำลายอุดมคตินั้นเสีย เขาอยากที่จะช่วยคนอื่น และสนใจปัญหาของสังคม ซึ่งใน ด้านนี้มหาวิทยาลัยจะไม่ได้นึกถึง หรือเห็นความต้องการของเขา จึงไม่ได้คอยช่วยจัดประสบการณ์ หรือเปิดโอกาสให้เขาได้ทดลองทำงานที่ใช้วิชาการที่เรียนอยู่ในห้องเรียนกับชีวิตประจำวัน

4. มีความกระตือรือร้นที่จะเรียน แต่เพราะว่ามีสิ่งยั่วยุรอบด้านที่ผลักดันให้หันเหทิศทางไปทางอื่น กิจกรรมต่าง ๆ สนุกสนานกว่า ไม่ต้องกังวลเดือดเนื้อร้อนใจ และได้รับการบีบคั้นจากการเรียน นักศึกษาบางคนอาจตั้งความหวังในการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษา ไว้สูงมาก เมื่อเข้ามาศึกษา แล้วไม่เป็นไปตามที่คาดหวังก็รู้สึกเสียใจและผิดหวังมาก จึงต้องหันความสนใจไปด้านอื่น ซึ่งบางครั้งอาจจะนำไปสู่ปัญหาการเล่นการพนันและการติดยาเสพติด ซึ่งจะเป็นผลร้ายต่อตนเอง สังคม และประเทศชาติ

5. ต้องการค้นพบตนเอง ความเป็นตัวของตัวเอง แต่ส่วนใหญ่มักจะไม่พอใจความปรารถนาและทุกสิ่งในตัวเองนัก นอกจากนี้การเรียนในระดับอุดมศึกษาสาขาวิชา บางประเภทไม่ได้ช่วยให้นักศึกษาได้ค้นพบความสามารถของตนเอง บางครั้งทำให้นักศึกษาเข้าใจ

คิดว่าตนเองโง่มาก เพราะเพียงสาเหตุจากการสอบไล่ตกเพียง 1 วิชาเท่านั้น จึงเป็นเหตุให้ไม่สามารถ พัฒนาความสามารถด้านอื่น ๆ ขึ้นมาเลย

6. มีความขัดแย้งและมีความรู้สึกที่เป็นปฏิปักษ์ต่อ การบริหาร ลักษณะของนักศึกษาในด้านนี้อาจเปลี่ยนแปลงไปในบางมหาวิทยาลัยบ้าง โดยการมี นักศึกษาตัวแทนที่มีส่วนร่วมในการบริหาร จะทำให้เขาได้รับข้อมูลข่าวสารที่ได้ย่อมมี ความเที่ยงตรง และสิ่งที่ตัวแทนของเขาทำย่อมตอบสนองความต้องการของพวกเขาได้

สวัสดี สุคนธรังสี อ่างอิงใน อ้อมใจ วงษ์มณฑา (2552 : 27) ให้ความเห็นในเรื่องนี้ว่า “ลักษณะพิเศษของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา คือ ตัวนักศึกษาที่อยู่ในวัยที่กำลังจะเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ โดยทั่วไปนักศึกษาจะมีอายุระหว่าง 18-22 ปี มีอารมณ์ที่อ่อนไหวมากกว่าบุคคลในวัยอื่น ในขณะที่วัยนั้นก็กระตือรือร้น อยากรู้ อยากเห็น อยากทดลองสิ่งใหม่ มีความคิดคำนึงค่อนข้าง เพื่อฝันและพร้อมที่จะรับอุดมการณ์ที่ตนเชื่อ วัยนี้เป็นวัยที่บุคคลกำลังแสวงหาเอกลักษณ์ (Identity) นักศึกษาเป็นบุคคลที่มีสติปัญญา โดยเฉลี่ยสูงกว่าบุคคลอื่นในวัยเดียวกัน”

ลักษณะของนักศึกษาที่ Kauffmann เสนอนั้น เป็นการมองนักศึกษาในภาพรวมทั้งหมด หากจะพิจารณาลักษณะนักศึกษาตามชั้นปี จะพบว่า

นักศึกษาชั้นปีที่ 1 นักศึกษาเข้ามหาวิทยาลัยเพื่อหวังความสำเร็จในเชิงวิชาการ ต้องการ เข้าใจตนเอง แสวงหาเอกลักษณ์และเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ความรู้สึกทั่วไปของนักศึกษา คือมี ความรู้สึกกังวลกันระหว่างความกลัวและความตื่นเต้น จะเข้าร่วมกิจกรรมทุกประเภทในมหาวิทยาลัย

นักศึกษาชั้นปีที่ 2 ส่วนใหญ่นักศึกษามักจะไม่พอใจมหาวิทยาลัย บางกรณี นักศึกษาจะมี ความเบื่อและรู้สึกเฉย ๆ ไม่ยินดียินร้ายต่อสภาพทั่วไปในมหาวิทยาลัย นักศึกษา จะเกิดความรู้สึกว่า ถูกทอดทิ้ง ตนเองเป็นคนขาดความรับผิดชอบ ทางออกของนักศึกษาคือการริเริ่มสร้างเสริม ความเป็นแบบแผนของกลุ่มย่อยขึ้นมาเป็นวัฒนธรรมกลุ่มเพื่อน (Peer Culture)

นักศึกษาชั้นปีที่ 3 นักศึกษาจะมีวัฒนธรรมและความเป็นอยู่ของตนเองเป็นเอกลักษณ์ เฉพาะในลักษณะที่สูงมาก นักศึกษาจะมีความคิดเห็น ค่านิยมในแนวทางเดียวกัน ทุกคนจะมี ส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์แต่ก็มีลักษณะที่คล้ายกับนักศึกษาชั้นปีที่ 2 คือ มีความไม่ พอใจมหาวิทยาลัยในด้านต่าง ๆ มีการวิพากษ์วิจารณ์อย่างรุนแรง

นักศึกษาชั้นปีที่ 4 นักศึกษาพวกนี้มีความสนใจออกไปจากมหาวิทยาลัย จะเข้ามา มีส่วนร่วมกับกิจกรรมต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัย เริ่มตั้งแต่ไม่สนใจวัฒนธรรมและความเป็นอยู่ ของนักศึกษา (Student Culture) รวมทั้งไม่ยอมรับระเบียบประเพณีของนักศึกษาด้วยกัน สนใจ เรื่องส่วนตัว โดยเฉพาะชีวิตหลังการเรียนจบแล้ว

หากพิจารณาลักษณะนักศึกษากับการเรียนการสอน จะพบว่า การเรียนการสอน กิจกรรมตลอดหลักสูตร ค่านิยมแบบการเรียนการสอนของนักศึกษาที่มีอุดมคติและความสำนึก ต่อสังคมและส่วนรวม ส่งผลให้มีความแตกต่างกันของแต่ละกลุ่ม แต่ละชั้น แต่ละสาขาและ เศรษฐกิจและสังคมสูงกว่าคนทั่วไป มีอุดมคติและความสำนึกต่อสังคมและส่วนรวมสูง ไม่นิยม การขู่บังคับ ในขณะที่แสวงหาความมีอิสระเสรี นักศึกษาก็ยังผูกพันกับอาจารย์และสถาบัน ของตน ประสิทธิภาพในการเรียนขึ้นอยู่กับความสนใจ ความตั้งใจและการปรับตัวของนักศึกษา การเรียนรู้ของนักศึกษาจะมีความแตกต่างกัน (อ้อมใจ วงษ์มณฑา. 2552 : 29)

ประเภทของนักศึกษาในมหาวิทยาลัย

นิวคอมบี้ และคณะ (Newcomb and Others. 1962 ; อ้างอิงใน ทองเรียน อมรัชกุล. 2525 : 36) ได้ ทำการจำแนกประเภทของนักศึกษาออกเป็น 6 ประเภท ดังนี้

1. นักศึกษา (Scholars) เป็นนักศึกษาที่มีความเป็นเอกัตบุคคลต่ำ แต่มีสติปัญญาสูงไม่กล้าทำ อะไร ไม่มีความเป็นตัวของตัวเอง มีเพื่อนฝูงน้อย ฉลาด เขาอาจจะมีความเชื่อมั่นว่ามีความเก่งแต่ไม่กล้าแสดงออก คนอื่นมองว่าเป็นคนที่มุ่งมั่นเอาแต่วิชาการ เป็นคนมีเหตุผล รู้จักการวิเคราะห์ข้อดี วิเคราะห์คนแต่ไม่ยอมรับอะไรง่าย ๆ

2. บุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์ (Creative Individualists) เป็นนักศึกษาที่มีความเป็นตัวของตัวเอง ฉลาด สติปัญญาสูง มองตนเองว่ามีสติปัญญา มีทุกสิ่งทุกอย่างเหนือ นักศึกษาคนอื่น ทำตาม ความพอใจของตน โดยไม่คำนึงว่าเป็นที่ยอมรับของสังคมหรือไม่ มีศิลปะ มีจินตนาการสูง มีความคิดอิสระ อุทิศตนเพื่อการเป็นผู้ที่มีความคิดอิสระและเพื่อการเป็นผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์อย่าง แท้จริง

3. พวกไม่มีระบบระเบียบ (The wild Ones) เป็นนักศึกษาที่มีความเป็นตัวของตัวเองสูง ไม่ค่อยฉลาด แต่งตัวไม่เรียบร้อย เช่น พวกฮิปปี เป็นคนที่เสื่อมโทรม ทำอะไรตาม ความพอใจ ไม่สนใจงานด้านวิชาการ สนใจแต่ความสนุกสนาน งานรื่นเริง ทำตัวเองให้เด่นอยู่เสมอ ไม่มี ระเบียบวินัย

4. พวกฝักใฝ่ในการเมือง (Political Activist) เป็นนักศึกษาที่ชอบยุ่งการเมือง มีวิจรรณญาณ ของการเมืองเป็นนักปฏิรูป (Civil-mind Reformist) ไม่ว่าจะเป็นการเมืองในระดับมหาวิทยาลัยหรือ ระดับประเทศ สนใจในงานสาธารณประโยชน์

5. กลุ่มสังคม (The Social Group) เป็นนักศึกษาที่มีความเป็นตัวของตัวเองต่ำ สติปัญญาต่ำ สนใจเฉพาะเรื่องของสังคม เรื่องสนุกสนาน ไม่สนใจงานวิชาการ มีนัดกับเพื่อนต่างเพศเสมอ

6. ผู้นำ (Leaders) เป็นนักศึกษาที่สนใจในเรื่องการบริหารของมหาวิทยาลัยที่ตนเองศึกษา อยู่ต้องการที่จะมีตำแหน่งเป็นกรรมการของกลุ่มต่าง ๆ ในสถาบัน ทำตนเป็นผู้รอบรู้และเจ้ากี้ เจ้าการ ในกิจการต่าง ๆ

ศิริพันธุ์ บำรุงทรัพย์(2539 : 19-20) ได้แบ่งประเภทของ นักศึกษาตามแนวบทบาท ออกเป็น 8 ประเภท ดังนี้

1. แนวบทบาททางวิชาการและการเป็นนักศึกษา (Academic and Scholarly Role Orientation) นักศึกษาจะสนใจแต่เรื่องที่เป็นสาระความรู้อย่างเป็นทางการในวิชาที่ลงทะเบียนเรียน ในสถาบัน

2. แนวบทบาทในการใช้สติปัญญา (Intellectual Role Orientation) นักศึกษาจะเน้นในเรื่อง ของ โลก ศิลปะและปรัชญาหรือแนวคิด ไม่เน้น โครงสร้างทางวิชาการของสถาบันและวิชาเรียนใน สถาบัน

3. แนวบทบาทในการใช้ชีวิตในสถาบันอุดมศึกษาอย่างเต็มที่ (Consummatory Collegiate Role Orientation) นักศึกษาจะสนใจในกิจกรรมทางสังคมที่เขามองว่าเป็นกิจกรรมที่สนุก

4. แนวบทบาทในการนำประสบการณ์จากการทำกิจกรรมในสถาบัน ไปใช้ประโยชน์ (Instrumental Collegiate Role Orientation) นักศึกษาต้องการมีบทบาทในฐานะผู้นำผู้บริหาร องค์กรและทำงานเพื่อสร้างสมประสบการณ์ และนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป

5. แนวบทบาทที่ยึดถือระบบกรีก (Orientation to Greek-letter System) เป็นนักศึกษาที่มา จากครอบครัวที่มีฐานะ มีตระกูลดี เมื่อมาเรียนก็มาอยู่รวมกัน ในสถานที่พักที่มีกลุ่มนักศึกษา ลักษณะเดียวกัน มีกฎระเบียบ มีผู้คอยดูแล พฤติกรรมของนักศึกษาประเภทนี้อยู่รวมกันในแนว บทบาทในการใช้ชีวิตในสถาบันอุดมศึกษาอย่างเต็มที่และแนวบทบาทในการนำประสบการณ์จาก การทำกิจกรรมในสถาบัน ไปใช้ประโยชน์

6. แนวบทบาทในการฝึกฝนเพื่อการประกอบอาชีพ (General Vocational Role Orientation) นักศึกษาจะมุ่งเน้นทักษะและความรู้ที่ได้จากการเรียนการสอนในวิชาที่ลงทะเบียน ที่เห็นว่ามีประโยชน์ในการทำงานในอนาคต

7. แนวบทบาทในการพัฒนาสังคม (Social Development Role Orientation) นักศึกษาจะสนใจในการพัฒนาตนเอง โดยการพบปะบุคคลจำนวนมากและช่วยเหลือผู้อื่น

8. แนวบทบาทที่ทำพอเป็นพิธี (Ritualistic Role Orientation) นักศึกษามีแนวโน้มในการ อยู่บ้านมากกว่าสถาบัน ต้องการที่จะทำอะไรคนเดียว อยู่เฉย ๆ ไม่ต้องทำอะไร ไม่สนใจวิชาการ หรือสภาพแวดล้อมของสถาบัน

คลาร์ก และ ไทรว์ (Clark and Trow. 1987 ; อ้างอิงใน อ้อมใจ วงษ์มณฑา. 2552 : 30) ได้จัดแบ่งนักศึกษาโดยยึด องค์ประกอบ ความคิดอ่านทางสติปัญญาและการแสดงออกซึ่งเจตจำนงที่มีต่อมหาวิทยาลัยเป็น หลัก โดยแบ่งออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. พวกบทบาททางวิชาการ (Academic) เป็นพวกที่ขยันหมั่นอยู่กับวิชาการ มักชอบ แสดงออกซึ่งความคิดเห็นในเชิงวิชาการ และชอบเข้าร่วมกิจกรรมในมหาวิทยาลัยอยู่เสมอ ชอบ ทำงานหนัก ได้รับความสำเร็จในทางวิชาการ มีเกรดเฉลี่ยสูง เมื่ออยู่นอกห้องเรียนมักพูดคุยถึงแต่ เรื่องเกี่ยวกับวิชาการเป็นประจำ โดยทั่วไปแล้วนักศึกษาประเภทนี้มีเป้าหมายของชีวิตคือการ ได้เข้า ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นไปเท่านั้น

2. พวกบทบาทที่ผิดแผกไปจากเกณฑ์ปกติ (Non-conformist) เป็นผู้มีความคิดอ่านในเชิง วิชาการและสติปัญญาดี แต่มักไม่ยุ่งเกี่ยวกับเรื่องของทางมหาวิทยาลัย โดยทั่วไปแล้วมีแนวโน้มที่จะแสวงหาสิ่งที่มีความหมายเฉพาะต่อชีวิตของตนเท่านั้น มีความสนใจในเรื่องการประกอบอาชีพ เพียงเล็กน้อย และไม่ชอบร่วมกิจกรรมนักศึกษา ลักษณะเด่นคือ การแสดงความก้าวร้าว ไม่เห็นด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแสดงความคิดเห็นที่ขัดแย้งกับการบริหารมหาวิทยาลัย จะไม่ให้ความร่วมมือ กับกิจกรรมของทางมหาวิทยาลัย มักจะไม่ชอบ วุ่นวายกับผู้สอน กล่าวโดยสรุป นักศึกษาประเภทนี้ ชอบใช้ชีวิตในแบบฉบับของตนเอง มุ่งเสริมสร้างเอกลักษณ์ของตนเอง เช่น พวกฮิปปี พวกชอบใช้ ชีวิตสนุกสนาน พวกชอบเล่น การเมือง พวกวางเฉย เป็นพวกนักศึกษาที่มีลักษณะแปลกไม่เหมือน นักศึกษาทั่วไป

3. พวกบทบาทแบบชีวิตมหาวิทยาลัย (Collegiate) ส่วนใหญ่จะเป็นพวกที่จงรักภักดีต่อ มหาวิทยาลัย และปฏิบัติตนสอดคล้องกับความต้องการของทางมหาวิทยาลัย จะไม่หมกมุ่นใน วิชาการมากนัก แต่จะนิยมใช้ชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข ชอบเข้าร่วมกิจกรรมพิเศษนอกหลักสูตร ทุกอย่าง ชอบอยู่เป็นกลุ่ม มีเพื่อนมากในมหาวิทยาลัย

4. พวกบทบาทแบบวิชาชีพ (Vocational) ไม่ชอบด้านวิชาการ ซึ่งต้องใช้สติปัญญามาก และไม่ชอบยุ่งเกี่ยวกับกิจกรรมของมหาวิทยาลัย แต่นักศึกษายอมรับว่าการศึกษเล่าเรียนใน มหาวิทยาลัยเป็นการฝึกฝนทางอาชีพอย่างแท้จริง จะไม่สนใจในการออกความเห็นหรือการเรียนรู้อื่นๆ ในเชิงวิชาการ ตลอดจนกิจกรรมทางสังคมและกิจกรรมนอกหลักสูตร กล่าวโดยสรุป นักศึกษา ประเภทนี้มุ่งฝึกฝนตนเองเพื่อจะได้มีความชำนาญในการที่จะได้ออกไปประกอบอาชีพให้ได้ผลดี

โดยสรุป คุณลักษณะและประเภทของนักศึกษาในมหาวิทยาลัย คุณลักษณะของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยคือมีความกระตือรือร้นและสนใจในสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ เขาหาไม่ได้ที่จะเห็นสภาพความไม่ถูกต้อง หรือความไม่ยุติธรรมในสังคม ชีวิตของเขาเป็นอิสระที่จะคิดและแสดงออก มีอารมณ์รุนแรง มีอุดมคติสูงและหาไม่ได้ต่อความยุติธรรม ของสังคม นักศึกษาที่เข้าในมหาวิทยาลัยใหม่ ๆ บุคลิกภาพยังไม่ชัดเจน แต่เมื่อจบ ออกไปแล้ว จะมีลักษณะของตนค่อนข้างแน่นอน ประเภทของนักศึกษาในมหาวิทยาลัย 1) ศักยิต เป็นนักศึกษาที่มีความเป็นเอกัตบุคคลต่ำ แต่มีสติปัญญาสูงไม่กล้าทำอะไร 2) บุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์ เป็นนักศึกษาที่มีความเป็นตัวของตัวเอง ฉลาด สติปัญญาสูง มองตนเองว่ามีสติปัญญา มีทุกสิ่งทุกอย่างเหมือนนักศึกษาคณะ 3) พวกไม่มีระบบระเบียบ เป็นนักศึกษาที่มีความเป็นตัวของตัวเองสูง ไม่ค่อยฉลาด แต่งตัวไม่เรียบร้อย 4) พวกฝึกฝนในการเมือง เป็นนักศึกษาที่ชอบยุ่งการเมือง มีวิจารณ์ญาณของการเมืองเป็นนักปฏิรูป 5) กลุ่มสังคม เป็นนักศึกษาที่มีความเป็นตัวของตัวเองต่ำ สติปัญญาต่ำ สนใจเฉพาะเรื่องของสังคม เรื่องสนุกสนาน 6) ผู้นำ เป็นนักศึกษาที่สนใจในเรื่องการบริหารของมหาวิทยาลัยที่ตนเองศึกษา

13. ปัจจัยสภาพแวดล้อมทางสังคม

ปัจจัยสภาพแวดล้อมทางสังคมมีผลโดยตรงกับคุณลักษณะด้านจิตสำนึกและการสนับสนุนทางสังคมจึงเป็นเรื่องสำคัญ การสนับสนุนทางสังคมหมายถึง ระดับของความต้องการพื้นฐานที่จะได้รับการตอบสนอง โดยการติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในสังคมความต้องการพื้นฐานทางสังคม ได้แก่ ความต้องการความรัก การยอมรับ ยกย่อง การเห็นคุณค่า การเป็นเจ้าของ ความมีชื่อเสียง และ ความปลอดภัย ทอยส์ (Thoits. 1982 : 146) การสนับสนุนทาง

สังคม เกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่และ ความสัมพันธ์ของมนุษย์ในสังคม มีลักษณะเป็นเครือข่ายที่ ต้องการการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน มีการช่วยเหลือ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ความรู้สึกต่าง ๆ ซึ่งกันและกัน เพื่อให้บรรลุความต้องการ ของตนในด้านสรีระวิทยา และเกิดความรู้สึกมั่นคง ทางจิตใจ รู้สึกว่าตนเป็นที่ยอมรับของบุคคลใน สังคม ซึ่งจะทำให้มีชีวิตอยู่อย่างมีความสุขและ มีความหมาย นอกจากนี้การสนับสนุนทางสังคมยัง ช่วยให้บุคคลมีความสามารถในการเผชิญ กับความเครียดได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยช่วยให้ ความเหนื่อยหน่ายและความเครียดจากการ ทำงานลดลงได้ในลักษณะของการพูดคุยแลกเปลี่ยน ความคิดเห็นหรือระบายปัญหาความคับ ข้องใจ และช่วยให้บุคคลมีความเข้าใจปัญหาหรือ ความกดดันที่กำลังเผชิญอยู่และพัฒนาไกล การต่อสู้ได้ดีขึ้น (ยศวรรณ นิพัทธ์ศิริผล. 2541 : 38) และการสนับสนุนทางสังคม ยังเป็นการ ที่บุคคลมีการติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในสังคม ได้รับ การสนองตอบต่อความต้องการด้าน ความรัก ความเอาใจใส่ความเห็นอกเห็นใจ การได้รับ คำแนะนำ การยอมรับ การยกย่องและ การมองเห็นคุณค่า เป็นส่วนหนึ่งของสังคมและการช่วยเหลือ ต่าง ๆ เช่น ข่าวสารและข้อมูล สิ่งของและอื่น ๆ ในสถานการณ์หนึ่ง ๆ ที่เพียงพอที่จะบรรเทา หรือลด ความรุนแรงของปัญหา ลดความเครียดและป้องกันมิให้เกิดผลกระทบต่าง ๆ ที่ไม่พึงปรารถนา (พจน์ จิรบลกิจ. 2543 : 28)

การสนับสนุนทางสังคมแบ่งเป็น 3 ด้าน คือ

1. ความช่วยเหลือด้านอารมณ์และสังคม (Socio-emotional Aid) เช่น การ ได้รับความรัก ความเห็นอกเห็นใจ การดูแลเอาใจใส่ ความเข้าใจ การได้รับการยอมรับ การเห็นคุณค่าจากบุคคลอื่นเป็นที่รักและรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม
2. ความช่วยเหลือด้านเครื่องมือ (Instrumental Aid) ได้แก่ การได้รับความ ช่วยเหลือด้านวัสดุ อุปกรณ์สิ่งของ เงินทอง หรือบริการที่จะทำให้บุคคลที่ได้รับการสนับสนุน . นั้นสามารถดำรง บทบาทหรือหน้าที่รับผิดชอบ ได้ปกติ
3. ความช่วยเหลือด้านข้อมูลข่าวสาร (Information Aid) หมายถึง การให้ ข้อมูลข่าวสาร ข้อมูลป้อนกลับเกี่ยวกับพฤติกรรมหรือการกระทำของบุคคล รวมทั้ง คำแนะนำ และแนวทางการแก้ไขต่าง ๆ ทอยส์ (Thoits. 1982 : 147-148) นอกจากนี้ การสนับสนุน ทาง สังคมโดยยึดตามแนวคิดของ Weiss แบ่งออกเป็น 5 ลักษณะ คือ
 - 3.1 ความใกล้ชิด ช่วยเหลือบุคคล รู้สึกปลอดภัย อบอุ่น และไม่รู้สึกโดดเดี่ยว
 - 3.2 การมีส่วนร่วมในสังคม ทำให้บุคคลรู้สึกมีเป้าหมาย มีความเป็น เจ้าของ และได้รับการยอมรับว่าตนมีคุณค่าต่อกลุ่ม

3.3 พฤติกรรมการดูแลรับผิดชอบ เป็นการสนับสนุนที่ผู้ใหญ่มีความรับผิดชอบต่อความเจริญเติบโตและสุขภาพของผู้เยาว์ แล้วทำให้ ตนเองเกิดความรู้สึกว่าเป็นที่ต้องการของบุคคลอื่นและผู้อื่นพึ่งพาได้

3.4 การได้รับการยอมรับจาก ครอบครัวและเพื่อน เมื่อบุคคลมีความสามารถแสดงบทบาท อาจจะเป็นบทบาทในครอบครัวหรือ ในอาชีพ ถ้าคนเราไม่ได้รับการยอมรับจะทำให้ความเชื่อมั่นและความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองลดลง

3.5 การได้รับความช่วยเหลือ เป็นการได้รับความช่วยเหลือ คำแนะนำ การชี้แนะ หรือ ได้รับ กำลังใจ เพื่อนำไปใช้ในการแก้ปัญหา (ช่อทิพย์ บรมชนรัตน์ และคณะ. 2539 : 28) ดังนั้น การสนับสนุนทางสังคมจึงประกอบไปด้วย 2 องค์ประกอบ คือ

3.5.1 การสนับสนุนทางสังคม จากครอบครัว หมายถึง การที่ครอบครัวหรือญาติที่อยู่ด้วยกันให้ความช่วยเหลือสนับสนุนทางด้าน อารมณ์เช่น การให้ความรักความเข้าใจ การดูแลเอาใจใส่และการยกย่องเห็นคุณค่า

3.5.2 การสนับสนุนทางสังคมจากอาจารย์และเพื่อน หมายถึง การที่เพื่อนร่วมชั้นเรียนให้ การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร และการยอมรับว่าเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มหรือสังคมเดียวกัน (สมพร กฤษณพิพัฒน์. 2541 : 18) การสนับสนุนทางสังคมจึงเป็นได้ทั้งสิ่งที่เป็นรูปธรรมและ นามธรรม ความช่วยเหลือที่เป็นรูปธรรม เช่น ความช่วยเหลือที่เป็นสิ่งของ ทุนทรัพย์ และ ความช่วยเหลือที่เป็นนามธรรม เช่น การยอมรับ ความเข้าใจ (วิลาวัณย์ ภูขมัง. 2539 : 23)

จากความหมาย และความสำคัญของการสนับสนุนทางสังคมดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุป ได้ว่า การสนับสนุนทางสังคม หมายถึง การที่บุคคลมีการติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ๆ ในสังคม โดยรู้สึกหรือรับรู้ว่ามีแหล่งหรือบุคคลที่จะให้ความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ เมื่อตนเองต้องการหรือ เมื่อพบปัญหา เพื่อแก้ปัญหาหรือบรรเทาความรุนแรงของปัญหา ลดความเครียดหรือผลกระทบ ต่าง ๆ รวมไปถึงความพอใจหรือไม่พอใจที่ได้รับจากการสนับสนุนนั้น โดยความช่วยเหลือที่ได้รับ แบ่งออกเป็น

1. การสนับสนุนจากครอบครัว หมายถึง การที่นักศึกษาได้รับการสนับสนุนจาก สมาชิกในครอบครัว เช่น ความรัก ความเอาใจใส่ ความอบอุ่น กำลังใจ ความช่วยเหลือ และ การสนับสนุนในเรื่องการศึกษาเล่าเรียน

2. การสนับสนุนจากอาจารย์และเพื่อน หมายถึง การที่ นักศึกษาได้รับการสนับสนุนจากอาจารย์และเพื่อน ได้แก่การได้รับความไว้วางใจ ในการปฏิบัติงาน ได้รับข้อมูล

ข่าวสาร การให้คำแนะนำ และการชี้แนะแนวทางปฏิบัติที่เป็น ประโยชน์ในการเรียนการสอน การได้รับการสนับสนุนจากเพื่อน ได้แก่ การยอมรับเข้ากลุ่ม การได้รับความเข้าใจ การได้รับความช่วยเหลือทางด้านข้อมูลข่าวสาร และวัตถุดิบของ ในการแสดง จิตสาธารณะ

3. การเรียนรู้ด้วยตนเองและร่วมกับผู้อื่น หมายถึง การที่นักศึกษาได้สังเกต พฤติกรรม ของผู้คนรอบข้าง จดจำพฤติกรรม ประเมินคุณค่า คัดแปลงเลียนแบบพฤติกรรมมาเป็นพฤติกรรม ที่เหมาะสมและพึงพอใจ โดยกระบวนการเรียนรู้จากการสังเกตตัวแบบ 4 ประเภท ได้แก่

3.1 กระบวนการใส่ใจ

3.2 กระบวนการเก็บจำ

3.3 กระบวนการกระทำ

3.4 กระบวนการจงใจ

ตามแนวคิดของทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของอัลเบิร์ตแบนดูรา (Bandura) เชื่อว่า พฤติกรรมของคนเรานั้น ไม่ได้เกิดขึ้นและเปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากปัจจัยทางสภาพแวดล้อม แต่เพียงอย่างเดียว หากแต่จะต้องมีปัจจัยส่วนบุคคล (สติปัญญา ชีวภาพ และสิ่งภายในอื่น ๆ) ร่วมด้วย และการเข้าร่วมของปัจจัยส่วนบุคคลนั้นจะต้องร่วมกันในลักษณะที่กำหนดซึ่งกันและกันกับปัจจัย ทางด้านพฤติกรรมและสภาพแวดล้อม (สม โทชน์ เอี่ยมสุภายิต. 2541) นอกจากนี้แบนดูรา มี ความเชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงความคิดหรือการเรียนรู้ของบุคคลส่วนใหญ่ เกิดจากการสังเกต ตัวแบบ ทั้งนี้เพราะตัวแบบเป็นสิ่งที่สามารถถ่ายทอดความคิดและการแสดงออกได้พร้อม ๆ กัน (ประทีป จินฉี. 2540 : 96)

กระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองและร่วมกับผู้อื่น โดยการสังเกตตัวแบบ ประกอบด้วย 4 กระบวนการ ดังนี้

1. กระบวนการใส่ใจ (Attentional Process) เป็นกระบวนการรับรู้ลักษณะสำคัญ ๆ ของตัวแบบ โดยการสังเกตและสามารถสรุปความรวบรวมสิ่งที่รับรู้มาได้อย่างเป็นขั้นตอน สิ่งที่มี อิทธิพลต่อกระบวนการของความเอาใจใส่ในการเรียนรู้ด้วยการสังเกต ได้แก่ ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง เหตุการณ์ที่เป็นตัวแบบ เป็นลักษณะหรือการแสดงออกของตัวแบบที่แปลกหรือดึงดูดความสนใจ มีความชัดเจนหรือมีความซับซ้อนของแม่แบบ

2. กระบวนการเก็บจำ (Retention Process) เป็นกระบวนการของการจำอันเกิดจากการรวมพฤติกรรมของตัวแบบที่ได้จากการสังเกตไว้ทุกครั้ง การเก็บจำนี้มี 2 ปัจจัยคือ ปัจจัยที่เป็นการเก็บจำและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะของผู้สังเกต จะกระทำ ในรูปสัญลักษณ์ ซึ่ง

กระบวนการในการสร้างสัญลักษณ์นี้จะช่วยให้จำพฤติกรรมของตัวแบบได้ แม้ว่า จะได้เห็นตัวแบบในระยะเวลาอันสั้น

3. กระบวนการกระทำ (Production Process) เป็น กระบวนการคัดแปลงสัญลักษณ์ ซึ่งเป็นตัวแบบพฤติกรรมมาเป็นพฤติกรรมที่เหมาะสม มีปัจจัย หลัก 2 ปัจจัยคือ ปัจจัยที่เป็นการกระทำและปัจจัยที่เกี่ยวกับลักษณะของผู้สังเกต เมื่อบุคคลมีข้อมูล ที่เป็นสัญลักษณ์ในความทรงจำแล้วจะมีการแสดงพฤติกรรมเหล่านั้นออกมาภายหลังได้ ซึ่งพฤติกรรมที่แสดงออกในครั้งแรก ๆ อาจจะไม่ถูกต้องทีเดียว เพียงแต่แสดงให้เห็นว่า พฤติกรรมของตัวแบบเท่านั้น แล้วค่อย ๆ ปรับแก้ไขพฤติกรรมของตนเองจนกว่าจะได้รับผลที่พึงพอใจ

4. กระบวนการจูงใจ (Motivational Process) เป็นกระบวนการที่แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างความรู้ที่ได้รับมากับการแสดงออก ในการเรียนรู้ทางสังคมนั้นบุคคลไม่อาจ แสดงออกได้ตามที่รับรู้มาทั้งหมด แต่จะเลียนแบบพฤติกรรมของตัวแบบที่จะก่อให้เกิดผลดี ต่อตนเองมากกว่าเลือกในทางที่ก่อให้เกิดผลเสียต่อตนเอง ซึ่งจะประเมินคุณค่าของตัวแบบโดยการ รับเอาสิ่งที่ตนพึงพอใจ และไม่ยอมรับเอาสิ่งที่ตนไม่พึงพอใจ (ประทีป จินฉิ่ง. 2540 : 102)

ดังนั้นสามารถสรุปได้ว่า การเรียนรู้ด้วยตนเองและร่วมกับผู้อื่น หมายถึง การที่นักศึกษาได้สังเกตพฤติกรรมของผู้คนรอบข้าง จดจำพฤติกรรม ประเมินคุณค่า คัดแปลงเลียนแบบพฤติกรรมมา เป็นพฤติกรรมที่เหมาะสมและพึงพอใจ โดยกระบวนการเรียนรู้จากการสังเกตตัวแบบ จากความหมายและความสำคัญของการสนับสนุนทางสังคม ซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการมี จิตสาธารณะของนักศึกษา การสนับสนุนทางสังคมออกเป็น 3 ด้าน คือ 1) การสนับสนุนจากครอบครัว 2) การสนับสนุนจากอาจารย์และเพื่อน 3) การเรียนรู้ด้วยตนเองและร่วมกับผู้อื่น

1. การสนับสนุนจากครอบครัว โดยการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย การอบรมเลี้ยงดู ยังมีความสำคัญต่อมนุษย์มาก เนื่องจากมนุษย์มีช่วงเวลาที่เปราะบางยาวนาน ทำให้พ่อแม่ต้องคอย อบรมเลี้ยงดู นักจิตวิทยาพัฒนาการเชื่อว่าประสบการณ์ที่เด็กได้รับจากวิถีอบรมเลี้ยงดูมีอิทธิพล ต่อพัฒนาการทางบุคลิกภาพ ค่านิยม ทักษะคิดของเด็ก และความเชื่อ โดยพ่อแม่มีส่วนสำคัญ ในการปลูกฝังบุคลิกภาพให้แก่เด็ก เพราะเป็นผู้อบรมให้เด็กรู้จักแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ที่เหมาะสม ตามสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมนั้น ๆ ดังนี้

สมาคมทศวรรษศาสตร์แห่งประเทศไทย (2524 : 113-115) ได้กล่าวถึงบรรยากาศใน ครอบครัวที่รวมความผูกพัน ความใกล้ชิดสนิทสนม วิธีการปกครองและวิธีการอบรมเลี้ยงดูไว้ 3 ลักษณะ คือ

1. บรรยากาศแบบอิตาเลียน โดย บรรยากาศแบบนี้พ่อแม่จะให้การอบรมเลี้ยงดูลูก แบบออกคำสั่งให้ลูกปฏิบัติตาม พ่อจะมีอำนาจเด็ดขาดในการปกครองเป็นผู้วางเป้าหมาย กฎเกณฑ์ ของครอบครัว ลูกจะไม่มีสิทธิ์ในการตัดสินใจหรือแสดงความคิดเห็นในบ้าน ซึ่งคล้ายคลึงกับ รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน

2. บรรยากาศแบบตามสบาย บรรยากาศแบบนี้ พฤติกรรมของพ่อแม่จะไปกันคนละทาง พ่อแม่จะปล่อยลูกและเชื่อว่าเด็กจะดีหรือเลวก็จะขึ้นอยู่กับ ตัวเด็กเอง จะไม่สนใจสั่งสอนและไม่อบรมเลี้ยงดู แต่เวลาทำโทษจะรุนแรง ซึ่งจะคล้ายคลึงกับ รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย

3. บรรยากาศแบบเสรีประชาธิปไตย บรรยากาศ แบบนี้พ่อแม่และลูกจะอยู่กันด้วยความรัก ความเข้าใจ การตัดสินใจจะเกิดจากความเห็นชอบของ สมาชิกทุกคนในครอบครัว โดยถือเอาความสุขของส่วนรวมเป็นใหญ่ ซึ่งจะคล้ายคลึงกับรูปแบบ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย

งามตา วานิชานนท์ (2534 : 123-134) ได้แบ่งวิธีการอบรมเลี้ยงดูเป็น 5 มิติ คือ การอบรม เลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ การอบรมเลี้ยงดูแบบ ลงโทษทางจิตมากกว่าทางกาย การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม และการอบรมเลี้ยงดูแบบให้พึ่งตนเอง เร็ว มีแนวคิดว่าการอบรมเลี้ยงดูแต่ละแบบจะมีความสัมพันธ์กัน

นิยม บุญมี (2534 : 32-33) อธิบายถึงบรรยากาศภายในครอบครัวได้คล้ายกับที่สมาคมทศวรรษศาสตร์แห่งประเทศไทย กล่าวไว้ โดยอธิบายว่าบรรยากาศในครอบครัวแบ่งเป็น 3 ลักษณะคือบรรยากาศแบบอิตาเลียน บรรยากาศแบบตามสบาย และบรรยากาศแบบ เสรีประชาธิปไตย

มะลิ อุคมภาพ (2538 : 30-31) ได้แบ่งวิธีการอบรมเลี้ยงดูเป็น 3 ลักษณะ ดังนี้

1. การอบรมเลี้ยงดู แบบประชาธิปไตย โดยวิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตรหรือเด็กในปกครอง วิธีนี้จะทำให้เด็กมีความรู้สึกรู้ว่า ตนเองได้รับการปฏิบัติด้วยความยุติธรรม ได้รับความรัก ความอบอุ่น รับผิดชอบ รับฟังเหตุผล ยอมรับ ความสามารถความคิดเห็นให้ความร่วมมือตามโอกาสอันควรได้ รับผิดชอบในเรื่องส่วนตัวและมีอิสระตามความเหมาะสม

2. การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน โดยวิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตร หรือเด็กในปกครองวิธีนี้จะทำให้เด็กมีความรู้สึกว่าตนเองไม่ได้รับอิสระเท่าที่ควร ถูกบังคับให้ทำตามกฎหมายที่ตั้งไว้ ต้องอยู่ในระเบียบวินัย ไม่รับฟังเหตุผล ก้าวก้าวในเรื่องส่วนตัว ถูกควบคุมไม่ให้ได้รับความสะดวกในการกระทำตามที่ตนต้องการ

3. การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย โดยวิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตร หรือเด็กในปกครองวิธีนี้จะทำให้เด็กมีความรู้สึกว่าตนไม่ได้รับ การเอาใจใส่ถูกปล่อยให้อะไรก็ตามใจ และไม่สนใจว่าลูกจะทำอะไรที่ไหน อย่างไร ไม่ได้รับ การสนับสนุนหรือคำแนะนำจากพ่อแม่ หรือผู้ปกครอง ไม่ให้ความอบอุ่นและชอบใช้อารมณ์

จรรยา สุวรรณทัต (2535 : 212-213) ได้กล่าวถึงวิธีการอบรมเลี้ยงดูว่ามี 2 มิติ คือ ด้านรัก เป็นศัตรูและด้านควบคุม การเป็นอิสระ ซึ่งการอบรมเลี้ยงดูสามารถแบ่งได้หลายวิธีตามแต่น้ำหนัก แต่ละด้าน เช่น การเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมีน้ำหนักของด้านเป็นอิสระและรักสูง อัจฉรา สุขารมณ์ (2531 : 55-58) ได้กล่าวถึงการอบรมเลี้ยงดูที่ไม่ดี คือ วิธีการอบรมเลี้ยงดูแบบการตามใจเด็กจนเกินไป วิธีการอบรมเลี้ยงดูแบบการปล่อยปละละเลย วิธีการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันเกินไป วิธีการอบรมเลี้ยงดูแบบทะนุถนอมปกป้องเด็กมากเกินไป วิธีการอบรมเลี้ยงดูที่ทำให้เด็กมีจิตใจอ่อนแอ วิธีการอบรมเลี้ยงดูที่ขาดความมั่นคงในชีวิต และวิธีการอบรมเลี้ยงดูแบบไม่คงเส้นคงวา

เสาวภา เบ็ญพันธ์ทวี (2540 : 35) ได้ทำการแบ่งครอบครัว ออกเป็น 4 ลักษณะ คือ

1. ครอบครัวแบบอิตาเลียน โดยมิลักษณะเด่นคืออำนาจอยู่ที่บิดา บุตร ไม่สามารถออกความคิดเห็นได้ พ่อแม่ลูกขาดสันหนาคาร่วมกัน และครอบครัวไม่ได้รับความอบอุ่นเท่าที่ควร

2. การอบรมเลี้ยงดูที่เน้นการพัฒนาด้านอารมณ์สังคม หรือการที่ผู้ใหญ่ฝึกเด็กให้รู้จักปฏิบัติตนต่อหมู่คณะ รู้จักช่วยตนเองและผู้อื่นตามความสามารถ รู้จักปรับตัวเข้ากับผู้อื่น ตลอดจนการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น รู้จักการให้การยอมรับและปฏิบัติตนตามมารยาทของสังคม

3. การอบรมเลี้ยงดูที่เน้นการพัฒนาด้านสติปัญญา หรือการที่ผู้ใหญ่ส่งเสริมให้เด็กมี ไหวพริบ เฉลียวฉลาด และส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก และสอนเด็กในสิ่งต่าง ๆ

4. การอบรมเลี้ยงดู ที่เกี่ยวกับการพัฒนาด้านจริยธรรม หรือการที่ผู้ใหญ่ปลูกฝังให้เด็กมีจิตใจที่ดี ปฏิบัติตามคำสั่งสอนของ ศาสนาและมีจริยธรรม

ยศวรณ นิพนธ์ศิริผล (2541 : 31) ได้แบ่ง การอบรมเลี้ยงดูออกเป็น 5 วิธี ดังนี้

1. แบบรักสนับสนุนหรือการอบรมเลี้ยงดูที่พ่อแม่แสดงความ รักต่อลูกอย่าง เปิดเผย
2. แบบควบคุมหรือการอบรมเลี้ยงดูที่พ่อแม่คอยควบคุม บังคับ และลงโทษ ลูกเมื่อไม่กระทำตามที่ตนต้องการ
3. แบบใช้เหตุผลหรือการอบรมเลี้ยงดูที่พ่อแม่แจกแจงเหตุผล ต่าง ๆ แก่เด็ก เมื่อให้เด็กกระทำหรือไม่กระทำสิ่งใด
4. แบบลงโทษทางจิตหรือการอบรมเลี้ยงดูที่ พ่อแม่ลงโทษอย่างรุนแรงเมื่อ เด็กกระทำผิด และไม่แสดงความรักใคร่มากนัก
5. แบบให้พึ่งตนเอง เร็วหรือการอบรมเลี้ยงดูที่พ่อแม่เปิด โอกาสให้เด็กได้ทำ กิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันด้วยตนเอง

นิยม บุญมี(2543 : 21-23) ได้อธิบายหน้าที่ของครอบครัว ดังนี้

1. หน้าที่ควบคุมบังคับความต้องการทางเพศ
2. หน้าที่สร้างสรรค์สมาชิกใหม่
3. หน้าที่อบรม สั่งสอนระเบียบของสังคมในด้านค่านิยม ปทัสถาน วัฒนธรรมและพัฒนาบุคลิกภาพ
4. หน้าที่ให้ ความรักความอบอุ่น
5. หน้าที่กำหนดสถานภาพ
6. หน้าที่ปกป้องคุ้มครองหรือดูแลผู้เยาว์
7. หน้าที่ ทางเศรษฐกิจ

จันทิมา จันทรงค์ดี (2547 : 20) ได้ทำการแบ่งการอบรมเลี้ยงดู ออกเป็น 4 แบบ คือ

1. การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย หมายถึง วิธีการอบรมเลี้ยงดูที่พ่อแม่ ยอมรับฟังความคิดเห็นและการแสดงออกของลูก สมาชิกทุกคนในครอบครัวมีโอกาสเสนอ ความคิดเห็น การตัดสินใจใด ๆ เกิดขึ้นจากความเห็นชอบของสมาชิกในครอบครัว ใช้เหตุผล ในการที่จะส่งเสริมหรือห้ามกระทำสิ่งต่าง ๆ ให้ลูกมีส่วนร่วมรับรู้กิจกรรมบางอย่างและร่วมมือกับ ลูก ตามโอกาสอันควร โดยเด็กที่ทางบ้านเลี้ยงดูอบรมแบบประชาธิปไตยจะพัฒนาบุคลิกภาพ อย่าง เต็มที่ เพราะได้ฟังคำแนะนำต่าง ๆ จากผู้ใหญ่และรู้จักตัดสินใจว่าจะไรควร อะไรไม่ควร ทำให้เด็ก เป็นตัวของตัวเอง หัดคิดริเริ่ม และตัดสินใจจากเรื่องเล็ก ไปสู่เรื่องใหญ่มีนิสัยเป็นคน

อดได้รอดได้ มีความอดทน อุตสาหะเพียรพยายามที่จะทำให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ดีกว่าในอนาคต มีความสามารถ ในการทำนายหรือคาดการณ์ล่วงหน้า คือเป็นผู้ที่สามารถโยงความสัมพันธ์เหตุ และผลเข้าด้วยกัน และสามารถมองเห็นว่าสถานการณ์หรือพฤติกรรมหนึ่ง ๆ จะส่งผลอย่างไรบ้าง

2. การอบรมเลี้ยงดู แบบเข้มงวดกวดขัน หมายถึง วิธีการอบรมเลี้ยงดูที่พ่อแม่ไม่ให้อิสระแก่ลูก ควบคุมให้อยู่ใน ระเบียบวินัย มักจะลงโทษเมื่อทำผิด โดยเฉพาะไม่ทำตาม กฎหรือระเบียบวินัยที่ตั้งไว้ พ่อแม่มี อำนาจสิทธิขาดในครอบครัว เป็นผู้ตั้งจุดมุ่งหมายและ กฎเกณฑ์ทุกอย่าง ลูกเป็นเพียงผู้ปฏิบัติตาม ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่กับลูกมีน้อยมาก ลูกจะ รู้สึกว่าขาดความอบอุ่น ไม่มั่นคงปลอดภัย และการที่ต้องปฏิบัติตามคำสั่งอยู่ตลอดเวลาทำให้ เด็กขาดความคิดริเริ่ม ไม่มีความเชื่อมั่นในตนเอง ไม่กล้าแสดงความคิดเห็นไม่สามารถ แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้เพราะขาด โอกาสฝึกฝน ใช้วิจารณญาณและ การตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ด้วย ตนเอง มัก ไม่มีความรับผิดชอบเป็นคนเชื่อฟังง่าย และยอมพ่ายแพ้สิ่ง ต่าง ๆ ง่าย โดยเฉพาะใน สถานการณ์ที่ตนพบว่ายากลำบาก มีปมด้อยง่าย ขาดพลังที่จะต่อสู้และ เรียนรู้สิ่งที่ยาก

3. การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย หมายถึง วิธีการอบรมเลี้ยงดูที่พ่อแม่ ทอดทิ้งลูก ไม่ดูแลเอาใจใส่ มักปล่อยให้ลูกทำตามใจชอบ ไม่ค่อยช่วยเหลือแนะนำ มัก คำหยาบหรือ ลงโทษอย่างรุนแรง เมื่อลูกกระทำผิดต่อพ่อแม่ มักใช้อารมณ์กับลูกมากกว่าเหตุผล ลูกจะรู้สึก ขาดความรักและมักมองโลกในแง่ร้าย ไม่ไว้ใจผู้อื่น พ่อแม่มัก ไม่ให้ความช่วยเหลือ สนับสนุนไม่ว่า เรื่องใด วิจารณ์ คำหยาบ ชอบนำไปเปรียบเทียบกับคนอื่น ทำให้เด็กขาดระเบียบ วินัย ขาดแรงจูงใจ ใฝ่สัมฤทธิ์ ไม่มีความขยันขันแข็ง ไม่มีความสามารถในการทำงานร่วมกับ ผู้อื่นขาดความ กระตือรือร้น รู้สึกไม่มั่นคง ทำอะไรขาดหลักการ พ่อแม่ขาดการฝึกให้เด็กรู้จัก พึ่งตนเองไม่ ช่วยเหลือแนะนำ ทำให้ลูกไม่มีแนวทางชีวิตสำหรับยึดถือ ไม่รู้จักคิดและไม่รู้จัก คุณค่าของ การกระทำสิ่งต่าง ๆ ครอบครัวที่อบรมเลี้ยงดูลูกในลักษณะนี้ มักเป็นครอบครัวที่พ่อแม่ขาดความรัก ความอบอุ่น ไม่สามารถให้ความรักกับลูก ได้ด้วยคำพูดและกิริยาท่าทางที่แสดง ถึงความรักความ ห่วงใย พ่อแม่ต่างแยกไปคนละทางตามความเห็นชอบของตน ไม่สนใจลูก เท่าที่ควร พ่อแม่เชื่อว่า เด็กจะดีก็ตัวเอง จะชั่วก็ตัวเอง ทำให้คิดว่าตนเองไม่ต้องรับผิดชอบต่อ การอบรมสั่งสอนลูก ให้ ประพฤติในสิ่งที่ควรประพฤติ เวลาเกิดปัญหาเฉพาะหน้าขึ้นกับลูกก็ไม่ ช่วยเหลือลูกรู้ว่าอะไรควรทำ อะไร ไม่ควรทำ เด็กที่เกิดมาในบรรยากาศเช่นนี้จะรู้สึกว่าขาดความ รักความอบอุ่นจากพ่อแม่ มัก มองโลกในแง่ร้าย ขาดระเบียบวินัยขาดความซื่อสัตย์

4. การอบรมเลี้ยงดูแบบรักและตามใจ หมายถึง วิธีการอบรมเลี้ยงดูที่พ่อแม่เอาอกเอาใจลูกตลอดเวลา ไม่ขัดใจลูกและยอมตามลูกทุกอย่าง แม่ทำผิดก็ไม่ทำโทษ มักคอยช่วยเหลือปกป้องคุ้มครองตลอดเวลาไม่ยอมให้ลูกตัดสินใจหรือลงมือ ทำอะไรด้วยตนเอง พ่อแม่จะเป็นผู้ทำให้ตลอด ทำให้เด็กไม่เป็นตัวของตัวเอง ไม่รู้จักคิด ไม่รู้จัก ตัดสินใจจะทำให้เด็กคือคิงและขาดความรับผิดชอบ ขาดระเบียบวินัย ขาดความสามารถในการ ควบคุมสมาธิให้มั่นคง ไม่มีระเบียบ มักขี้เกียจและเฉื่อยชา มีความเชื่อมั่นในตนเองมากเกินไป ครอบครัวยุติธรรมลูกมากเกินไปจะทำให้เด็กถูกทำลายพัฒนาการด้านความคิด อารมณ์และสังคม ผลที่ตามมา คือทำให้เด็กขาดความเชื่อมั่นในตัวเอง ไม่กล้าทำสิ่งใด ไม่รู้จักตนเอง ไม่เข้าใจ ไม่เป็น ตัวของตัวเองต้องพึ่งพาผู้อื่น

เลวิน (Levin. 1983 : 413) ได้กล่าวว่หน้าที่ของพ่อแม่ที่มีต่อบุตรมี ดังนี้ 1) รักษาสุขภาพและทำให้ลูกอยู่รอด 2) ช่วยเหลือทางการเงิน 3) สอนค่านิยม วัฒนธรรม ด้านศีลธรรม ศาสนา ความ พอใจในตนเองและให้เด็กรู้จักตนเอง ในด้านการจำแนกวิธีการ อบรมเลี้ยงดู นักจิตวิทยาและนักการศึกษาได้แยกประเภทของ การอบรมเลี้ยงดูไว้แตกต่างกัน ดังนี้

2. การสนับสนุนจากอาจารย์และเพื่อน

สุชา จันทร์ธอม (2524 : 32) กล่าวว่า ผู้สอนและสถาบันการศึกษามีบทบาทในการอบรม ผู้เรียนให้รู้จักระเบียบของสังคม ในด้านทัศนคติ ความเชื่อ ความรู้ ค่านิยม และแนวคิดต่าง ๆ

วันเพ็ญ พิศาลพงศ์ (2526 : 207-211) กล่าวถึง หน้าที่ผู้สอนและสถานศึกษาไว้ในด้านรักษา และถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรม ด้านส่งเสริมการเรียนรู้ในการเข้าสังคม ด้านผสมผสานความเป็น อันหนึ่งอันเดียวกันของสังคม ด้านส่งเสริมการพัฒนาของปัจเจกชน ด้านกำหนดความสามารถ เฉพาะทาง และด้านบทบาทในการนำการเปลี่ยนแปลง

นพพงษ์ บุญจิตราคูล (2527 : 48-67) ได้กล่าวถึงปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนว่า ผู้สอนไม่ควรสร้างบรรยากาศแห่งความกลัวให้เกิดขึ้น การเรียนรู้มิใช่เกิดในชั้นเรียนเสมอไป ดังนั้นการพบปะซักถามนอกชั้นเรียนจะสร้างบรรยากาศแห่งความเป็นมิตรได้ง่ายขึ้นอย่าทำให้เกิด การเสียหน้า และควรฟังความคิดเห็นจากผู้เรียนบ้าง

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2528 : 79) กล่าวว่า สถาบันการศึกษาและผู้สอนมีหน้าที่ในด้าน การอบรมสมาชิกในสังคมให้รู้จักระเบียบแบบแผนของสังคม ด้านการพัฒนาคุณภาพของ

สมาชิก ในสังคม และด้านทำหน้าที่ถ่ายทอด สะสม พัฒนา และเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมของสังคม เพื่อดำรงไว้ซึ่งการจัดระเบียบสังคม

งามตา วนิทานนท์ (2534 : 144-149) มีแนวคิดว่าสถานศึกษาและครูสอนเป็นที่ยอมรับ ส่งสอนผู้เรียนทั้งทางด้านวิชาการ ระเบียบวินัยทางสังคม คุณธรรมและจริยธรรมทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้ทางด้านวิชาการ ทักษะ ตลอดจนทัศนคติและค่านิยมต่างๆ ไปจากสถานศึกษาและครูสอน

สุพัตรา สุภาพ (2534 : 60) ได้กล่าวว่า สถานศึกษาเป็นสถานที่ที่ผู้เรียนได้รับการอบรม จากผู้สอน ได้คบหากับเพื่อน ซึ่งทำให้ผู้เรียนได้รับการขัดเกลาทางสังคมและบุคลิกภาพของผู้เรียน แต่สถานศึกษาจะมีปัญหาทางด้านการอบรม เพราะการอบรมไม่ตรงกับที่บ้าน และสถานศึกษา สอนในสิ่งที่เป็นทฤษฎีและอุดมคติจนเกินไป และวัยรุ่นมักเกรงใจผู้สอนมากกว่าพ่อแม่ โดยอยาก ให้ผู้สอนรัก อยากให้ผู้สอนชม และพยายามเอาใจผู้สอน ดังนั้นผู้สอนจึงมีอิทธิพลต่อวัยรุ่นมาก

จรรยา สุวรรณทัต (2535 : 173-174) กล่าวถึง การพัฒนาค่านิยมของผู้เรียนโดยผู้สอนไว้ ดังนี้

1. สอดแทรกการอบรมปลูกฝังจิตสำนึกในทุกระดับชั้น
2. ผู้สอนเป็นตัวอย่างหรือตัวแปร ที่ดีของผู้เรียน
3. ผู้สอนควรเสริมแรงเมื่อผู้เรียนกระทำความดี หรือมีพฤติกรรมที่สอดคล้องกับค่านิยมของสังคม
4. ผู้สอนต้องแก้ไขค่านิยมของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
5. ผู้สอนทำหน้าที่เป็นตัวเชื่อมระหว่างครอบครัวและสถานศึกษา โดยทำการพัฒนาค่านิยมของ ผู้เรียนร่วมกับครอบครัว

6. ทำการพัฒนาค่านิยมของตนให้ดีขึ้นเพื่อยกระดับค่านิยมของสังคม

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ (2538 : 129) กล่าวว่า ผู้สอนเป็นผู้มีอิทธิพลต่อพฤติกรรม ของผู้เรียน ถ้าผู้สอนสอนให้ผู้เรียนรู้และกระทำแต่สิ่งดี ๆ ผู้เรียนก็จะเป็นคนดี มีค่านิยมทางดีอยู่กับ ตัว ทั้งนี้เพราะผลจากผู้สอนปลูกฝังค่านิยมให้แก่ผู้เรียน

อัญญา สุขารมณ (2541 : 45) กล่าวว่า ผู้สอนที่จะทำหน้าที่อบรมผู้เรียน ให้ได้ผลดีควรเป็น ผู้สอนที่รักและหวังดีต่อผู้เรียน และผู้เรียนต้องมีความรักใคร่และศรัทธาในตัวผู้สอนด้วย ผู้สอนจึง จะสามารถปลูกฝังและส่งเสริมสิ่งดี ๆ ให้แก่ผู้เรียนและเป็นการป้องกันปัญหา

ทางจิตใจที่อาจจะเกิด กับผู้เรียนด้วย โดยสิ่งที่ผู้สอนปฏิบัติต่อผู้เรียนจะส่งผลกระทบต่อจิตใจของ ผู้เรียนในด้านต่าง ๆ ดังนี้ ด้านการให้รางวัล ด้านการลงโทษ ด้านการเป็นต้นแบบของผู้สอน ด้านการควบคุมผู้เรียนให้มี พฤติกรรมที่พึงปรารถนา ด้านการตามใจผู้เรียน

จันทิมา ทองเจริญ (2542 : 57) กล่าวว่า ผู้สอนและ สถานศึกษาจะส่งผลต่อค่านิยม และประสบการณ์แก่ผู้เรียน โดยทำให้ผู้เรียนรู้ถึงพฤติกรรมที่ถูกต้อง

3. เรียนรู้ด้วยตนเองและร่วมกับผู้อื่น

การเรียนรู้ด้วยตนเองมีทฤษฎีพื้นฐานปรัชญามนุษย์นิยม การประเมิน การสร้าง ความรู้ และ การแปรรูปแบบของข้อมูลของแต่ละบุคคล ซึ่งเชื่อว่ามนุษย์สามารถทำความเข้าใจ ต่ออัตมโนทัศน์ เกี่ยวกับการกระทำสู่จุดมุ่งหมายของชีวิต โดยผ่านกระบวนการรับรู้และ ประสบการณ์ เชื่อใน ความสามารถของมนุษย์ในการระบุสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ ซึ่งเป็นสิ่งที่มี คุณค่าแก่ชีวิต รับผิดชอบต่อ กระบวนการเรียนรู้และมีความสามารถในการประเมินผลการ สร้างความรู้ของบุคคลจะเป็น การเชื่อมโยงระหว่างสิ่งที่มีความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ การ เรียนรู้เป็นการใช้ความคิดสร้างสรรค์ ในการเปลี่ยนแปลงเชิง โครงสร้างและกระบวนการต่อ ประสบการณ์ที่ได้รับ ทำให้สามารถพัฒนา ความรู้และทักษะจากสิ่งที่ค้นพบร่วมกับความเชื่อ ค่านิยม และประสบการณ์ที่นำไปสู่ การเปลี่ยนแปลงคุณลักษณะของบุคคล มีการใช้คำจำกัด ความที่แตกต่างกัน ดังนี้

สมคิด อิศระวัฒน์ (2538 : 1) กล่าวว่า การเรียนรู้ เน้นการดำเนินการที่ผู้เรียน ช่วยเหลือ ตนเองในการเรียนรู้ ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มในความอยากรู้ในสิ่งใดสิ่งหนึ่งแล้วทำการ วางแผน การศึกษาค้นคว้าต่าง ๆ ด้วยตนเองไปจนจบกระบวนการเรียนรู้

นฤมล เกื้อนมา (2539 : 13) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้ว่าเป็นกระบวนการ เรียนรู้ที่ ผู้เรียนเป็นผู้ดำเนินการในการเรียนทั้งหมด ตั้งแต่การกำหนดความต้องการในการ เรียนรู้ วางแผนการเรียนรู้ กำหนดกิจกรรมการเรียน แสวงหาแหล่งความรู้ และประเมินผลการ เรียนรู้ ด้วยตนเอง ทั้งนี้อาจอาศัยความช่วยเหลือจากผู้อื่นหรือไม่ก็ได้

โนวเลส (Knowles, 1975 : 19) กล่าวว่า การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่บุคคลเริ่ม ด้วยตนเอง หรืออาศัย ความช่วยเหลือจากผู้อื่น ในการตัดสินใจว่าต้องการเรียนรู้อะไร ตั้ง วัตถุประสงค์หาทรัพยากร สำหรับการเรียนรู้ เลือกวิธีการเรียนและประเมินผลการเรียน

กักโลมิโน (Guglielmino, 1977 : 98) ศึกษาความพร้อมในการเรียนรู้ และให้คำ จำกัดความว่าเป็นลักษณะ ความพร้อมของบุคคลในการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยมีคุณลักษณะ ที่สำคัญ 8 ประการ คือ เปิด โอกาส การเรียนรู้ มีอัตมโนทัศน์ในด้านการเป็นผู้เรียนที่มี

ประสิทธิภาพ มีการเรียนรู้แบบริเริ่มและอิสระ มีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง มีความรักในการเรียน มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มองอนาคตในแง่ดี และมีทักษะทางการศึกษาค้นคว้าความรู้และทักษะการแก้ปัญหา

สกาเกอร์ (Skager. 1978 : 116) กล่าวว่า การเรียนรู้เป็นการพัฒนาการเรียนรู้และประสบการณ์ การเรียนรู้ ตลอดจนความสามารถในการวางแผนการปฏิบัติ การประเมินผลของกิจกรรมการเรียน ทั้งในลักษณะที่เป็นเฉพาะบุคคลและในฐานะที่เป็นสมาชิกของกลุ่มการเรียนรู้ที่ร่วมมือกัน

โดยสรุปปัจจัยสภาพแวดล้อมทางสังคมประกอบด้วย 1.การสนับสนุนจากครอบครัว วัฒนธรรมเลี้ยงดูมีอิทธิพล ต่อพัฒนาการทางบุคลิกภาพ ค่านิยม ทักษะคิดของเด็ก และความเชื่อ โดยพ่อแม่มีส่วนสำคัญ ในการปลูกฝังบุคลิกภาพให้แก่เด็ก เพราะเป็นผู้อบรมให้เด็กรู้จักแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ที่เหมาะสม ตามสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมนั้น ๆ 2.การสนับสนุนจากอาจารย์ และเพื่อน ผู้สอนที่จะทำหน้าที่อบรมผู้เรียนให้ได้ผลดี ควรเป็นผู้สอนที่รักและหวังดีต่อผู้เรียน และผู้เรียนต้องมีความรักใคร่และศรัทธาในตัวผู้สอนด้วย 3.การเรียนรู้ด้วยตนเองและร่วมกับผู้อื่น เป็นคุณลักษณะของบุคคลด้านความรู้ เจตคติ และทักษะความรู้ ทั้งที่เป็นการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ หรือการศึกษาตาม ความสนใจของตนเอง โดยมีความคิดริเริ่มในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง กำหนดวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ วางแผนการเรียนรู้ กำหนดกิจกรรม แสวงหาทรัพยากรในการเรียนรู้ ทั้งทรัพยากรที่เป็นบุคคลและ วัตถุ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้

บริบทมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม (แผนยุทธศาสตร์. 2555 : 1 - 3)

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามศูนย์หนองโนตั้งอยู่ที่บ้านหนองโน หมู่ 1, หมู่ 5 บ้านกุดแคน หมู่ที่ 6 ตำบลหนองโน (โคกก่อ) อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม มีพื้นที่ 1,050 ไร่ 3 งาน 32 ตารางวา เป็นที่ตั้งคณะเทคโนโลยีการเกษตรและโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ

1. ความเป็นมาและสภาพปัจจุบันของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามได้มีการพัฒนาเป็นลำดับ ดังนี้

พ.ศ. 2468 ตั้งเป็น โรงเรียนประถมกสิกรรม ขึ้นที่บริเวณวิทยาลัยเทคนิคมหาสารคาม ในปัจจุบัน

พ.ศ. 2470 ได้ย้ายไปที่โคกอีค้อย อยู่ห่างจากดงเมืองมหาสารคามไปทางทิศตะวันตกประมาณ 4 กิโลเมตร ซึ่งเป็นที่ตั้งของมหาวิทยาลัยราชภัฏในปัจจุบัน

พ.ศ. 2473 เปลี่ยนฐานะเป็น โรงเรียนประถมวิสามัญและฝึกหัดครูกรรมชั้นต่ำ

พ.ศ. 2474 ได้ยุบเลิกแผนกฝึกหัดครูประถมกสิกรรมชั้นต่ำเหลืออยู่เฉพาะประถมวิสามัญ

พ.ศ. 2481 ยกฐานะเป็น โรงเรียนฝึกหัดครูประกาศนียบัตรจังหวัดมหาสารคาม

พ.ศ. 2498 เปลี่ยนฐานะเป็น โรงเรียนฝึกหัดครูมหาสารคาม

พ.ศ. 2505 (1 พฤษภาคม 2505) ได้ยกฐานะเป็นวิทยาลัยครูมหาสารคาม

พ.ศ. 2519 จัดระบบงานใหม่ตามพระราชบัญญัติวิทยาลัยครู พ.ศ. 2518 มีผลให้วิทยาลัยครูมหาสารคามเป็นสถาบันอุดมศึกษา

พ.ศ. 2535 (14 กุมภาพันธ์ 2535) วิทยาลัยครูทุกแห่งได้รับพระราชทานนามว่า “สถาบันราชภัฏ” ใช้ชื่อภาษาอังกฤษว่า “Rajabhat Institute” และต่อท้ายด้วยชื่อเดิมหรือชื่อจังหวัดแปลว่า “คนของพระราชา”

พ.ศ. 2538 (วันที่ 25 มกราคม 2538) ยกฐานะเป็นสถาบันราชภัฏมหาสารคามและดำเนินงานตามพระราชบัญญัติสถาบันราชภัฏ พ.ศ. 2538 และวันที่ 6 มีนาคม 2538 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระราชตราสัญลักษณ์ประจำพระองค์ ให้เป็นตราสัญลักษณ์ประจำสถาบันราชภัฏ

พ.ศ. 2547 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 ซึ่งส่งผลให้สถาบันราชภัฏมหาสารคามเปลี่ยนสถานะเป็นมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ตั้งแต่วันที่ 15 มิถุนายน 2547 จนถึงปัจจุบัน

2. ตราสัญลักษณ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระราชตราสัญลักษณ์ประจำพระองค์ ให้เป็นตราสัญลักษณ์ประจำมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม มีลักษณะเป็นรูปไข่ วงในคือ พระราชตราสัญลักษณ์ประจำพระองค์รัชกาลที่ 9 เป็นรูปพระที่นั่งอัฐทิศ ประกอบตัวจักร กลางวงจักรมีอักษร เป็น อู หรือเลข 9 รอบวงจักรมีรัศมีเปล่งออกโดยรอบ เหนือจักรเป็นรูปเศวตฉัตร เจ็ดชั้น ฉัตรตั้งอยู่บนพระที่นั่งอัฐทิศ แปลความหมายว่า ทรงมีพระบรมเดชานุภาพในแผ่นดิน วงนอก เป็นชื่อสถาบันราชภัฏมหาสารคาม

3. สี่ประจํามหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

สี่ประจํามหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามคือสี่เขียว - แดง

สี่เขียว : การเกษตร ความอุดมสมบูรณ์ของแผ่นดิน อันเกิดจากทรัพยากรธรรมชาติ และทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น

แดง : ความกล้าหาญ ความคิด และการกระทำ เพื่อเริ่มสิ่งที่ดีมีประโยชน์ต่อตนเอง และผู้อื่น

4. ดอกไม้ประจํามหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ดอกจาน เป็นไม้ยืนต้นกลุ่มพืชตระกูลถั่ว ต้นจานเกิดในเขตร้อน ในเมืองไทย พบว่ามีต้นจานขึ้นอยู่ในป่าทั่ว ๆ ไป ตามที่ราบที่มีน้ำท่วมถึง มีชื่อเรียกต่างกันไปตามท้องถิ่น ภาคเหนือเรียก กวาวกว่าว หรือก่าว ภาคกลางเรียก ทองกวาว ทองธรรมชาติ ทองพรมชาติ ทองคั้น ภาคใต้เรียก จอมทอง อีสานเรียก จาน

5. วิสัยทัศน์/พันธกิจ (แผนยุทธศาสตร์. 2555 : 101-102)

5.1 วิสัยทัศน์

เป็นมหาวิทยาลัยชั้นนำ เน้นการมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างพลังปัญญาของแผ่นดินเพื่อพัฒนาท้องถิ่นและภูมิภาค ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

5.2 พันธกิจ

5.2.1 แสวงหาความจริงเพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการ บนพื้นฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่นภูมิปัญญาไทยและภูมิปัญญาสากล

5.2.2 ผลิตบัตติตที่มีความรู้คู่คุณธรรม สำนึกในความเป็นไทย มีความรักและความผูกพันต่อท้องถิ่นอีกทั้งส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชน เพื่อช่วยให้คนในท้องถิ่นรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง การผลิตบัตติตคังกล่าว จะต้องให้มีจำนวนและคุณภาพสอดคล้องกับแผนการผลิตบัตติตของประเทศไทย

5.2.3 เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในคุณค่า ความสำนึก และความภูมิใจในอัตลักษณ์ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมของท้องถิ่นและชาติ

5.2.4 เรียนรู้และส่งเสริมความเข้มแข็งของผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนาและนักการเมืองท้องถิ่นให้มีจิตสำนึกประชาธิปไตย คุณธรรม จริยธรรม และความสามารถในการบริหารงาน พัฒนาชุมชนและท้องถิ่นเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม

5.2.5 ส่งเสริมความเข้มแข็งของวิชาชีพครู ผลิตและพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง

5.2.6 ประสานให้เกิดการมีส่วนร่วมและให้ความร่วมมือช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างมหาวิทยาลัยกับชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและองค์กรอื่นทั้งในและต่างประเทศ เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น

5.2.7 ศึกษาและแสวงหาแนวทางพัฒนาเทคโนโลยีพื้นบ้านและเทคโนโลยีสมัยใหม่ ให้เหมาะสมกับการเรียนการสอน การดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพของคนในท้องถิ่น รวมถึงการแสวงหาแนวทางเพื่อส่งเสริมให้เกิดการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน

5.2.8 ศึกษา วิจัย ส่งเสริมและสืบสานโครงการอันเนื่องมาจากแนวพระราชดำริในการปฏิบัติภารกิจของมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น

5.2.9 จัดระบบบริหารจัดการที่ดีมีคุณภาพได้มาตรฐาน

6. แผนยุทธศาสตร์/กลยุทธ์การพัฒนา (แผนยุทธศาสตร์. 2555 : 104 - 105)

ยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนาการจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานสากล

เป้าประสงค์ที่ 1 ให้โอกาสทางการศึกษาและจัดกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายในการผลิตบัณฑิตของมหาวิทยาลัยให้มีคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ ได้รับการยอมรับจากสังคมและมีมาตรฐานระดับสากล

กลยุทธ์

1. สร้างมาตรฐานคุณภาพบัณฑิตของมหาวิทยาลัย
2. พัฒนาระบบสนับสนุนการจัดการศึกษา
3. พัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัย
4. บริหารงานวิชาการในเชิงรุกอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ
5. ส่งเสริมและขยายโอกาสทางการศึกษาให้แก่ผู้พิการผู้มีความสามารถพิเศษ บุคลากรประจำการและประชาชนทั่วไป

6. ส่งเสริมการพัฒนาทักษะทางด้านกีฬาและนันทนาการ

เป้าประสงค์ที่ 2 ได้ครูและบุคลากรทางการศึกษา ที่มีคุณภาพตามมาตรฐานวิชาการและมาตรฐานวิชาชีพ

กลยุทธ์

1. ส่งเสริมและพัฒนาหลักสูตรด้านการผลิตครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ได้มาตรฐานวิชาการและมาตรฐานวิชาชีพ

ยุทธศาสตร์ที่ 2 วิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ท้องถิ่น และเสริมสร้างความเข้มแข็งทางวิชาการ

เป้าประสงค์ที่ 1 มีงานวิจัยและนวัตกรรมที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาผู้เรียน สังคม ท้องถิ่นและภูมิภาคได้อย่างยั่งยืน

กลยุทธ์

1. พัฒนาระบบบริหารการวิจัยของมหาวิทยาลัยให้มีคุณภาพและมาตรฐาน
2. ผลงานวิจัยที่สร้างองค์ความรู้ เพื่อพัฒนาความเข้มแข็งทางวิชาการ และสนองต่อการแก้ไขปัญหาของชุมชนและท้องถิ่น

เป้าประสงค์ที่ 2 มีงานวิจัยตีพิมพ์ในวารสารระดับชาติและนานาชาติเพิ่มขึ้น

กลยุทธ์

1. สร้างมาตรการจูงใจเพื่อตีพิมพ์ในวารสารระดับชาติและนานาชาติ
- ยุทธศาสตร์ที่ 3** บริการวิชาการ เพื่อเสริมสร้างความแข็งแกร่งให้ชุมชนและท้องถิ่นบนพื้นฐานความรู้

เป้าประสงค์ที่ 1 เป็นคลังปัญญาและแหล่งเรียนรู้ของสังคม ในการพัฒนาชุมชนให้สามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

กลยุทธ์

1. ส่งเสริมการดำเนินการ โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
2. ปรับปรุงและระบบกลไกสนับสนุนการให้บริการทางวิชาการ
3. ส่งเสริมทักษะวิชาชีพเพื่อยกระดับสังคมและชุมชนให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยใช้ความรู้เป็นฐาน
4. ส่งเสริมและบูรณาการการบริการวิชาการเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนและการวิจัย

ยุทธศาสตร์ที่ 4 ทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรม ตลอดจนถึงแวดล้อม

เป้าประสงค์ที่ 1 เป็นแหล่งเรียนรู้ในการเรียนรู้ตลอดชีวิต สืบสาน อนุรักษ์ ศิลปะ และวัฒนธรรม ตลอดจนถึงแวดล้อม

กลยุทธ์

1. ปรับปรุงระบบและกลไกสนับสนุนการอนุรักษ์ทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม ตลอดจนสิ่งแวดล้อม
2. ส่งเสริมและจัดการศึกษาและวิจัยเพื่อการอนุรักษ์พัฒนาและเสริมสร้างศิลปะและวัฒนธรรม ตลอดจนสิ่งแวดล้อม
3. เป็นศูนย์ข้อมูลและแหล่งเรียนรู้เพื่อการเรียนรู้ทางศิลปะและวัฒนธรรม ตลอดจนสิ่งแวดล้อม

เป้าประสงค์ที่ 2 ให้มหาวิทยาลัยเป็นแบบอย่างที่ดีของการจัดสภาพภูมิทัศน์อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

1. พัฒนาระบบการจัดการสภาพภูมิทัศน์และสิ่งแวดล้อม
2. ส่งเสริมและสนับสนุนการเข้าสู่การจัดอันดับมหาวิทยาลัยสีเขียว

ยุทธศาสตร์ที่ 5 พัฒนามหาวิทยาลัยสู่ความเป็นสากล

เป้าประสงค์ที่ 1 ได้รับการยอมรับในมาตรฐานสากล

กลยุทธ์

1. พัฒนามหาวิทยาลัยเพื่อเตรียมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน
2. สร้างและพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือทุกระดับกับองค์กรในท้องถิ่น
3. ส่งเสริมและสนับสนุนการเข้าสู่การจัดอันดับของมหาวิทยาลัย

เป้าประสงค์ที่ 2 มีหลักสูตรนานาชาติสำหรับนักศึกษาในประเทศกลุ่มประชาคม

อาเซียน

กลยุทธ์

1. พัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนเป็นหลักสูตรนานาชาติ

ยุทธศาสตร์ที่ 6 พัฒนาระบบบริหารจัดการที่ดีและมีประสิทธิภาพ

เป้าประสงค์ที่ 1 มีการบริหารที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ตามหลัก

ธรรมาภิบาล

กลยุทธ์

1. พัฒนาระบบการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล
2. ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรให้มีความก้าวหน้าในอาชีพและมีความรู้เพื่อนำไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้
3. พัฒนาและปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานการบริหารจัดการ

4. จัดตั้งหน่วยงานใหม่/ยุบรวม/ยกเลิกหน่วยงาน ตามความเหมาะสมภายใต้
สภาวการณ์ที่เปลี่ยนแปลง

5. แสวงหาแหล่งทุนและบริหารจัดการทรัพยากรเพื่อสนับสนุนการจัดหา
รายได้

6. ส่งเสริมและสนับสนุนการสร้างภาพลักษณ์ โดยมีความรับผิดชอบต่อ
สังคม

7. พัฒนาสิ่งสนับสนุนการบริหารจัดการมหาวิทยาลัยด้วยระบบ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

ธรรมนันท์กาศ แจ่มสว่าง (2547 : 99-100) ได้ศึกษาผลของโปรแกรมพัฒนาจิต
สาธารณะด้วยบทบาทสมมติกับตัวแบบและศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างการได้รับ โปรแกรม
พัฒนาจิตสาธารณะด้วยบทบาทสมมติกับตัวแบบกับเพศกับนักเรียนที่มีต่อจิตสาธารณะ ใน
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตสถาบันราชภัฏสงขลา จังหวัดสงขลา จำนวน 68
คน ใช้แบบแผนการวิจัยกึ่งการทดลอง (Quasi-Experimental Research) วิเคราะห์ความ
แปรปรวนร่วมแบบ 2 องค์ประกอบ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวน
แบบสองทาง (Two-way Analysis of Covariance) โดยใช้คะแนนก่อนการทดสอบเป็นตัวแปร
ร่วม (Covariate Variable) ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับ โปรแกรมพัฒนาจิตสาธารณะด้วย
บทบาทสมมติกับตัวแบบมีจิตสาธารณะสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้รับ โปรแกรมพัฒนาจิตสาธารณะ
ด้วยบทบาทสมมติกับตัวแบบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ไม่พบปฏิสัมพันธ์ระหว่าง
การได้รับ โปรแกรมพัฒนาจิตสาธารณะด้วยบทบาทสมมติกับตัวแบบ กับเพศที่มีจิตสาธารณะ
ของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

มุกิตา หวังคิด (2547 : 59) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการฝึกทักษะการแก้ปัญหาโดยนำเสนอ
สถานการณ์ผ่านสื่อคอมพิวเตอร์เพื่อพัฒนาจิตสาธารณะในนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
พบว่านักเรียนในกลุ่มทดลองที่ได้รับการฝึกทักษะการแก้ปัญหา โดยนำเสนอสถานการณ์ผ่าน
สื่อคอมพิวเตอร์มีคะแนนจิตสาธารณะหลังทดลองสูงกว่านักเรียนในกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้รับ
การฝึกทักษะการแก้ปัญหา โดยนำเสนอสถานการณ์ผ่านสื่อคอมพิวเตอร์อย่างมีนัยสำคัญทาง
สถิติที่ระดับ .05

อนุรักษ์ บูรณธนิศ (2550 : 113-114) ได้ศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมของนักเรียนสถานศึกษาที่เปิดสอนช่วงชั้นที่ 1-3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคามเขต 2 พบว่า ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็น มีความคิดเห็นแตกต่างกัน ทั้งโดยรวมทุกด้าน และรายด้านทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อเปรียบเทียบเป็นรายคู่พบว่า มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งโดยรวมและรายด้าน ทุกคู่ ยกเว้นด้านผู้เรียนมีวินัยมีความรับผิดชอบ ผู้บริหารสถานศึกษา และประชากรกรรมการสถานศึกษา มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

กฤษณ์ พวงพันธ์ (2552 : 94-95) ได้ศึกษาการพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนโรงเรียนบ้านตาอุด อำเภอชุมขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ จากการดำเนินงานทั้ง 2 วงรอบ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการดำเนินการ ดังนี้ 1. นักเรียนรู้จักรักษาความสะอาดบริเวณโรงเรียน ห้องเรียน ห้องน้ำ การรักษาความสะอาดบริเวณ โรงเรียนนักเรียนช่วยกันทำเขตรับผิดชอบบริเวณโรงเรียนสะอาด 2. นักเรียนเก็บรักษาทรัพย์สินส่วนรวมของโรงเรียน จอบ เสียม กรรไกรตัดหญ้า โต๊ะ เก้าอี้ ที่ตกขยะ ถึงขยะ ไม่กวาด เป็นระเบียบเรียบร้อย นอกจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวข้างต้นแล้ว การพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนยังพบว่ากลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนด้วยความเต็มใจ และตระหนักถึงความสำคัญของจิตสาธารณะของนักเรียนซึ่งจะส่งผลถึงความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความสะอาดที่จะเกิดขึ้นใน โรงเรียนรวมถึงการปลูกฝังให้นักเรียน ได้ปฏิบัติจนเป็นนิสัยสามารถช่วยเหลือตนเอง สังคม และประเทศชาติด้วยความมีจิตสาธารณะ กระบวนการพัฒนาเป็นไปด้วยความสะดวก เรียบร้อย ได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย เกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน จิตสาธารณะของนักเรียนมีการพัฒนาอยู่ในระดับที่พึงพอใจ ส่งผลให้บริเวณ โรงเรียนสะอาด ทรัพย์สินของโรงเรียนถูกใช้และเก็บรักษาอย่างเป็นระเบียบ เป็นวิถีทางการพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนให้ยั่งยืนต่อไป

อ้อมใจ วงษ์มณฑา (2553 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อจิตสาธารณะของนักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์พบว่า แนวทางเสริมสร้างจิตสาธารณะ ได้แก่ มหาวิทยาลัยควรปรับปรุงหลักสูตร โดยเน้นเนื้อหาเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของพลเมือง ควรมีกิจกรรมรณรงค์เพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะ ควรจัดกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ที่ส่งเสริมให้นักศึกษาได้มีกิจกรรมร่วมกัน ควมนเน้นการเรียนการสอนที่เป็นลักษณะของกิจกรรมมากขึ้น จัดให้มีการเรียนการสอนแบบร่วมมือ เป็นต้น

ชนิดา นันทะวัน (2554 : 119) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อจิตสาธารณะของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยเรศวร : ศึกษา 1. ลักษณะมุ่งอนาคต เหตุผลเชิงจริยธรรม อัตมโนทัศน์ ค่านิยมบุคคลทางครอบครัวกับจิตสาธารณะของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหพันธ์เท่ากับ 0.543, 0.394, 0.334 และ 0.593 ตามลำดับ 2. ผลการค้นหาตัวแปรพยากรณ์ที่ดีที่สุดของปัจจัยที่ส่งผลต่อจิตสาธารณะของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ โดยใช้สถิติการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) พบว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) มีค่า 0.646 มีค่าอำนาจในการพยากรณ์ได้ร้อยละ 41.7 ($R^2 = .417$) ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์มีค่า .17893 ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรพยากรณ์ที่ดีที่สุดที่ส่งผลต่อจิตสาธารณะของนักศึกษาระดับปริญญาตรีทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีจำนวน 4 ตัว คือ ค่านิยมบุคคลทางครอบครัว, ลักษณะมุ่งอนาคต, ค่านิยมความเป็นไทย, อัตมโนทัศน์

สมหมาย วิเศษชู (2554 : 155) ได้ศึกษาการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างจิตสาธารณะของนักเรียน โรงเรียนเมืองชัยวิทยาคม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียน โรงเรียนเมืองชัยวิทยาคม และเพื่อพัฒนากระบวนการเสริมสร้างด้านจิตสาธารณะกับนักเรียน โรงเรียนเมืองชัยวิทยาคม โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participation Action Research : PAR)

อรุสา พรหมทา (2555 : 85) ได้ศึกษาโปรแกรมพัฒนาคุณธรรมด้านจิตสาธารณะสำหรับนักศึกษา : ผลการวิจัย พบว่า โปรแกรมพัฒนาคุณธรรมด้านจิตสาธารณะของนักศึกษาประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ 1) การให้ความรู้ 2) การสร้างความตระหนัก 3) การลงมือปฏิบัติจริง และ 4) การสะท้อนผลการพัฒนา โปรแกรมพัฒนาคุณธรรมจิตสาธารณะประกอบด้วย 10 หน้อยการเรียนรู้ คือ 1) ความรู้จิตสาธารณะ 2) การให้ความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อม 3) การยึดหลักธรรม 4) การสร้างความคิดเชิงบวก 5) การยอมรับนับถือตนเอง 6) กิจกรรมไหว้พระสวดมนต์พัฒนาสติ 7) กิจกรรมโครงการพัฒนาดน 8) กิจกรรมจิตอาสาพัฒนาสาธารณะสถาน 9) กิจกรรมหนึ่งหมู่เรียนหนึ่งหมู่โครงการเพื่อผู้อื่น 10) สะท้อนผลการพัฒนาผลการประเมินโปรแกรมการพัฒนาโดยผู้เชี่ยวชาญโดยรวมมีความเหมาะสมในระดับมาก และความเป็นไปได้ในระดับมาก ผลการประเมินพฤติกรรมของนักศึกษาพบว่า พฤติกรรมจิตสาธารณะด้านความรับผิดชอบต่อตนเองโดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด พิจารณารายข้อพบว่า การตั้งใจศึกษาหาความรู้ การประพฤติตนให้เหมาะสมเว้นการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหาย อยู่ในระดับ

มากที่สุด ผลการประเมินความพึงพอใจต่อการเข้าร่วม โปรแกรมการพัฒนา โดยร่วมอยู่ในระดับมาก พิจารณารายข้อพบว่า การพัฒนาความรู้ด้านจิตสาธารณะ พัฒนาพฤติกรรมของตนเองต่อส่วนรวม พัฒนาเจตคติด้านจิตสาธารณะ อยู่ในระดับมากที่สุด และผลการสัมภาษณ์นักศึกษาพบว่า นักศึกษามีการพัฒนาตนเองในด้านจิตสาธารณะเพิ่มขึ้นตระหนักถึงผลกระทบของการกระทำของตนเองต่อส่วนรวม

2. งานวิจัยต่างประเทศ

อัลคาร์ (Akkar. 2003 : 2141) ได้ศึกษาจิตสำนึกสาธารณะช่วง 10 ปี ตั้งแต่ ค.ศ. 1990 – 2000 จากการศึกษาประวัติศาสตร์ สังคม การเมือง เศรษฐกิจของคณินิวคลาสเทิล พบว่า มีการพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะด้วยการเปิดให้มีพื้นที่สาธารณะหรือเวทีสำหรับคนในชุมชนมีส่วนร่วมทุกชั้นตอน ดังนี้ 1) การวางแผนและการออกแบบกิจกรรม 2) การลงมือปฏิบัติ 3) การจัดการและดูแลรักษา 4) การใช้ส่วนต่างๆด้วยความเคารพ ปฏิบัติตามกฎหมาย และยังพบว่า ภายใต้วความเป็น โลกาภิวัตน์มีผลให้พื้นที่สาธารณะดังกล่าวมีแนวโน้มลดลง

พาดอน จอนนาเซน (Padon-Jonansen. 2004 : 11843-A) ได้วิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้บทละครเชิงสร้างสรรค์ในการพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยมุ่งประเด็นการศึกษาว่า รูปแบบต่าง ๆ ของละครจะช่วยพัฒนาความคิด ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น การเคลื่อนไหวสู่ปฏิบัติการทางสังคมหรือไม่ โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียน 30 คน จากอาสาสมัคร 47 คน เป็นชาย 18 คน หญิง 12 คน โดยใช้การสังเกต การสอบถาม การสัมภาษณ์ การศึกษาพบว่า การใช้ละครรูปแบบต่าง ๆ สามารถพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะของนักเรียนในลักษณะของการเห็นอกเห็นใจผู้อื่น การเคลื่อนไหวสู่ปฏิบัติการทางสังคมได้จริง

ชินิจิ (Shinichi. 2007 : 3217 - A) ได้ศึกษาจิตสำนึกสาธารณะและการนำความรู้เข้าไปใช้ในชุมชน กรณีศึกษาการใช้พื้นที่สาธารณะในชนบทไทยพบว่า การขาดจิตสำนึกสาธารณะเป็นสาเหตุหนึ่งของปัญหาชีวิตประจำวันของคนในสังคมชนบทไทย พฤติกรรมความร่วมมือและปฏิสัมพันธ์ประจำวันของคนในสังคมชนบทไทย พฤติกรรมความร่วมมือและปฏิสัมพันธ์ประจำวันของคนในสังคมจะเกิดขึ้นเมื่อความรู้ที่นำไปใช้ในชุมชนมีเหตุผลสอดคล้องกับวัฒนธรรม จารีตประเพณี และความต้องการปัจจุบันของเขา

แชมเปญ (Champagne. 2007 : unpagged) ได้ศึกษาเพื่อสำรวจรูปแบบต่าง ๆ ของจิตสำนึกทางสังคมเกี่ยวกับความสามารถของครูพลศึกษาที่มีผลต่อเยาวชนพื้นเมือง ในการศึกษาได้พัฒนากรอบทฤษฎีให้เป็นวิชาการ เพื่อให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในชุมชน โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์ครูพลศึกษา จำนวน 8 คน ผลการศึกษา

พบว่า จิตสำนึกทางสังคมของครูพลศึกษา มีความสอดคล้องกับวิธีการสอนของครูและส่งผลต่อความตั้งใจในการปฏิบัติงานของครูพลศึกษาต่อเยาวชนในพื้นที่เมืองอย่างเห็นได้ชัดเจน

สรุปได้ว่างานวิจัยที่สัมพันธ์คุณลักษณะด้านจิตสาธารณะของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม เกี่ยวข้องกับความรู้สึกลึกซึ้งชอบต่อส่วนรวม มีความตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมส่วนรวม มีความรู้สึกปรารถนาที่จะช่วยเหลือสังคม โดยการวัดคุณลักษณะด้านจิตสาธารณะของนักศึกษา จากการใช้แบบสอบถามมาตรวัดประเมินค่า สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้แบบวัดเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ และได้หาแนวทางในการพัฒนาคุณลักษณะด้านจิตสาธารณะของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ด้วยวิธีการสัมมนาแบบเชิงลึก

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY